

MA 126414

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
ร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม

นายสถาพร ชันทะมุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2563

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด
เรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม

ผู้วิจัย : นายสถาพร ชันทะมูล

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชัย จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรรค์คำ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรรค์คำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ลายเซ็น)

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพ เนืองเฉลิม)

ว่าที่ร้อยตรี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญ ชูกระเดื่อง)

กรรมการ

(ลายเซ็น)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

(ลายเซ็น)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.อัจฉริยา พรหมท้าว)

- ชื่อเรื่อง** : การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
ร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม
- ผู้วิจัย** : นายสถาพร ชันทะมุล
- ปริญญา** : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- อาจารย์ที่ปรึกษา** : อาจารย์ ดร.อัจฉริยา พรหมท้าว
- ปีการศึกษา** : 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 34 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด (2) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน (3) แบบบันทึกอนุทิน (4) แบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า วงรอบที่ 1 นักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 21 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก 14 คน และนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี 7 คน และนักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 13 คน เป็นนักเรียนที่มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีแต่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 ซึ่งปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 คือ กรณีตัวอย่างมีความยากซับซ้อนและเวลาในการสืบค้นหาข้อมูลน้อยเกินไป ทำให้นักเรียนไม่สามารถตอบกรณีปัญหาได้ วงรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 ซึ่งทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและทำงานเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด การจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 ผลปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 28 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก 21 คน และนักเรียนที่มี

ทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี 7 คน และนักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับ
ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 6 คน เป็นนักเรียนที่มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี แต่ไม่ผ่าน
เกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Title : The Development of Analytical Thinking Skills Through Teaching Using Case Studies Together with the Mind Map of Laws that People Should know for Mattayomsuksa 6th Students In Chiang Yuen Phitthayakhom School

Author : Mr.Sathaporn Khuntamool

Degree : Master of Education (Social Studies)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Dr.Atchariya Ptomtow

Year : 2020

ABSTRACT

The purpose of this research is to develop the analytical skills of students by teaching by using the case study together with the mind map of mathayomsuksa 6/2 students legal matters that people should know social studies, religion, and culture use the action research model. Target group used in this research the subjects were 34 mathayomsuksa 6/2 students at Chiang Yuen Pittayakhom School, 2nd semester, academic year 2562. The research instruments were (1) learning management plan using sample cases combined with mind mapping (2) analytical thinking skills test of students (3) Student record form (4) Student interview form. The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation

The results of the research showed that. Cycle 1 Students have analytical skills scores at a level that meets the specified criteria of 21 people, Divided into 14 students with analytical thinking skills at a very good level and 7 students with critical thinking skills and students with analytical thinking skills scores of 13 who did not pass the required criteria is a student with a high level of critical thinking skills but did not pass the specified criteria at 75 percent. Which the problems encountered in cycle 1 the case study is too complex and too little of the time to search for information, causing students to be unable to answer the problem. Cycle 2 The researcher has improved the learning management plan based on the problems found in Cycle 1 Which allows students to understand the content and finish the work within the time limit learning management in the 2nd Cycle, The results showed that the students

had analytical thinking skills scores passed the criteria of 28 people Divided into 21 students with analytical skills at a very good level and 7 students with critical thinking skills and students with analytical thinking skills scores of 6 who did not pass the required criteria is a student with a high level of critical thinking skills but did not pass the specified criteria at 75 percent

Keywords : The Development of Analytical Thinking Skills Through Teaching Using Case Studies Together

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากอาจารย์ ดร.อัจฉริยาพรหมท้าว ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา ดูแล เมตตา และห่วงใยเอาใจใส่สม่ำเสมอจนวิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.อรัญญา สุขกระตืออง อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณกร กรรมการสอบที่ให้คำแนะนำข้อควรปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อพันธ์ พิรุณพุกา อาจารย์ ดร.ธัญญาลักษณ์ เขจรภักดิ์ และคุณครูจุฑาทิพย์ สมภูมิ ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอบขอบคุณผู้อำนวยการ คณะครู บุคลากร และนักเรียนโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคมที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ทำให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่เป็นทั้งผู้สร้างแรงบันดาลใจคอยให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา เป็นแรงเสริมที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากเป็นคุณความดีอันเกิดต่อบุคคลสังคม ผู้วิจัยขอมอบคุณงามความดีทั้งปวงนั้น เป็นเครื่องบูชาแด่พระคุณของบุพการีผู้ให้กำเนิด อบรมเลี้ยงดู ให้โอกาสทางการศึกษาและบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

นายสถาพร ชันทะมูล

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	7
2.2 บริบทโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม	11
2.3 การคิดวิเคราะห์	14
2.4 การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง	25
2.5 แผนผังความคิด	32
2.6 การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน	41
2.7 แผนการจัดการเรียนรู้	47
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
3.1 กลุ่มเป้าหมาย	61
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย	62
3.4 วิธีดำเนินการวิจัย	69
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	74

หัวเรื่อง	หน้า
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	75
บทที่ 4 ผลการวิจัย	78
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
5.1 สรุป	93
5.2 อภิปรายผล	94
5.3 ข้อเสนอแนะ	96
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	104
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	105
ภาคผนวก ข ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้	110
ภาคผนวก ค แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (วงรอบที่ 1)	123
ภาคผนวก ง แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (วงรอบที่ 2)	129
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย	135
ประวัติผู้วิจัย	139

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 เนื้อหาสาระสำคัญ เวลาที่ใช้สอนของแผนการจัดการเรียนรู้	63
3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดวิเคราะห์และจำนวนข้อสอบแต่ละด้าน	67
3.3 วงรอบปฏิบัติการที่ 1	71
3.4 วงรอบปฏิบัติการที่ 2	73
3.5 วงรอบและแผนการจัดการเรียนรู้	74
4.1 ผลการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนในวงรอบ ปฏิบัติการที่ 1	82
4.2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการของนักเรียนโดยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างในวงรอบ ปฏิบัติการที่ 1	86
4.3 ปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 และแนวทางแก้ไข	86
4.4 ผลการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนในวงรอบ ปฏิบัติการที่ 2	88
4.5 ผลการทดสอบวัดทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียนโดยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2	92

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ผังความคิดแบบกิ่งไม้	37
2.2 ผังความคิดแบบผังวงจร	38
2.3 ผังความคิดแบบใยแมงมุม	38
2.4 ผังความคิดแบบก้างปลา	39
2.5 ผังความคิดแบบตารางเปรียบเทียบสองสิ่ง	39
2.6 ผังความคิดรูปวงกลมทับเหลี่ยม	40
2.7 ผังความคิดแบบขั้นบันได	41
2.8 วงจรตามแนวคิด Kemmis and MCTaggart	46

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า ยั่งยืนนั้นจะต้องมีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งการพัฒนาที่มีความสำคัญที่สุด คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความสำคัญในการที่จะทำให้ประเทศเกิดการพัฒนา มนุษย์จะต้องเป็นคนที่มีความเพียบพร้อมทั้งด้านสติปัญญา โดยเฉพาะการศึกษา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและโลกปัจจุบัน ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และมีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความสามารถในการแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่อง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นคนดีของสังคมและมีความสุขทั้งกายและใจ โดยยึดกระบวนการจัดการเรียนการสอนในการค้นหาความรู้และสร้างความรู้เองจนเกิดความชำนาญเกี่ยวกับความรู้ที่สืบค้นได้ (ธรินทร นามวรรณ, 2548, น. 1)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนจุดเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคมไทยให้เป็นคนที่มีคุณธรรม รอบรู้ เท่ทัน และมีความพร้อมทั้งร่างกาย สติ ปัญญา อารมณ์ ศิลธรรมและก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าวมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนมีพื้นฐานด้านจิตใจงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะและทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ที่จะส่งผลในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงยั่งยืน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ เทคโนโลยี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เพราะสังคมทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทุกคนจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเรียนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุและผล เป็นกลุ่มวิชาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้นั้นไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และยั่งยืน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะหลาย ๆ ด้าน ทั้งทักษะทางสังคม ทักษะทางการคิด

ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหา อีกทั้งยังเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงประเทศและสังคมโลก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องเป็นวิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ ความคิดและความสามารถต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ตลอดจนจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียนสามารถนำไปใช้ในสังคมได้อย่างถูกต้อง

สภาพปัญหาของนักเรียนโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม จากการสอนในชั้นเรียนและการทำใบกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากผู้เรียนยังไม่สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาได้ แยกแยะปัญหาไม่ออกว่า ปัญหาไหนควรทำก่อนหรือทำทีหลัง และนักเรียนไม่มีความกระตือรือร้น และใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและลงข้อสรุปในเนื้อหาที่เรียนได้ และจากการประเมินผลประจำปีการศึกษาของสถานศึกษา ผลการสอบ O-Net ปีการศึกษา 2561 ในรายวิชาสังคมศึกษาพบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยในรายวิชาสังคมศึกษา ร้อยละ 33.64 เป็นผลมาจากที่นักเรียนยังอ่อนในทักษะการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ และไม่เป็นไปตามที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี นวัตกรรม พบว่าแนวทางที่จะสามารถใช้ในการแก้ไขเกี่ยวกับการที่นักเรียนไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ คือการเรียนการสอนด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด ซึ่งเป็นทักษะในการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด การวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ การเรียนการสอนด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนักเรียนสามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ตนเองประสบและแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างถูกวิธีและสามารถสรุปใจความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นได้

การเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นรูปแบบการเรียนที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง เป็นบริบทของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามสาขาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วยการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง จึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ปัญหาเป็นหลัก (ไพศาลสุวรรณน้อย, 2555, น.3) การสอนที่สอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีการฝึกให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้โดยใช้กระบวนการคิดหาเหตุผล จนค้นพบความรู้ที่ถูกต้องด้วยตนเองโดยครูตั้งคำถามตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนใช้ความคิดหาวิธีการแก้ปัญหาและสามารถนำวิธีการแก้ปัญหานั้นมาแก้ปัญหานั้นได้ (กรมวิชาการ, 2543, น.36) แล้วนำความรู้จากการแก้ปัญหาและที่พบเจอในการแก้ปัญหานั้นสรุปเป็นผังความคิด การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เป็นรูปแบบการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีทักษะในการสรุปความคิด สร้างเป็นองค์ความรู้ของตัวเอง ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดนี้เป็นวิธีการที่ผู้เรียน

เกิดความคิดรวบยอดในเนื้อหาที่เรียนรู้มาแล้วนำมาจัดระบบ จัดลำดับความสำคัญเชื่อมโยงความสัมพันธ์ แต่ละอย่างที่เกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเป็นมโนทัศน์ขึ้น เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเปรียบเทียบ สังเกต สรุปรูป จำแนกสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบ หรือหมวดหมู่ แล้วฝึกให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า เพื่อให้ได้ความรู้และ สร้างความคิดเห็นด้วยตนเอง สามารถสร้างและสรุปความรู้ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547, น.175) การเรียนการสอนที่ได้รับการยอมรับในวงการศึกษามีความตอบสนองต่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนใช้ความคิดในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ ทำให้สมองทั้งสองข้างของนักเรียนได้ใช้งานอย่างเต็มที่ โดยที่สมองซีกซ้ายทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษา ตรรกะ และการเรียงลำดับ การวิเคราะห์ ส่วนสมองซีกขวาทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็น จินตนาการ สีสัน และมิติ อีกทั้งแผนผังความคิดทำให้นักเรียนเกิดความจำ เข้าใจในเนื้อหาจาก ประเด็นสำคัญสรุปความคิดนั้น ๆ ในกระดาดแผ่นเดียวได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2549, น.43)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ของการพิสูจน์ และการดำเนินการแก้ปัญหาการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการพัฒนาการคิดตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนในการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จากการสังเกต การตั้งคำถามและการแสวงหาข้อเท็จจริง ส่งเสริม ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในเหตุและผล การที่จะนำเอาความเข้าใจของตนเองมาใช้ในการปฏิบัติได้จริง และสามารถนำความรู้ที่ได้มาสรุปเป็นผังความคิดได้ ซึ่งการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับผังความคิดจะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น และเกิดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์เพราะผู้เรียน ได้ใช้ความคิดและสติปัญญาในการหาข้อมูล แสดงเหตุผลอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น กล้าคิด กล้าแสดงออก หรือรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แล้วสรุปเป็นแผนผังความคิด

จากหลักการและเหตุผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษา มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และส่งเสริมการเรียนการสอน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 34 คน โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2562

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เนื้อหารายวิชาเพิ่มเติมตามหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ส30203 ประกอบด้วย

- เรื่องที่ 1 กฎหมายเกี่ยวกับบุคคล
- เรื่องที่ 2 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- เรื่องที่ 3 กฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรม
- เรื่องที่ 4 กฎหมายเกี่ยวกับหนี้และละเมิด
- เรื่องที่ 5 กฎหมายเกี่ยวกับเอกเทศสัญญา
- เรื่องที่ 6 กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว
- เรื่องที่ 7 กฎหมายเกี่ยวกับมรดก

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

1.3.5 ขอบเขตด้านเวลา

การปฏิบัติการวิจัยในครั้งนี้จะดำเนินการขึ้นในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลาในการวิจัยเป็นเวลา 10 ชั่วโมง

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

“การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์” หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการจำแนก แยกแยะ องค์ประกอบต่าง ๆ ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริง หรือของสิ่งที่กำหนดให้เพื่อตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างละเอียดรอบครอบ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบของ เหตุการณ์ กรณีปัญหาและเรื่องราวต่าง ๆ โดยวัดพฤติกรรมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิด ของ สุวิทย์ มูลคำ 3 ด้าน คือ

1. วิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นการวิเคราะห์ว่าสิ่งที่มีอยู่นั้นอะไรสำคัญจำเป็นหรือมีบทบาทที่สุด เหตุผลใดถูกต้องเหมาะสมที่สุด
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการหาความสัมพันธ์ หรือความเกี่ยวข้องส่วนย่อยในปรากฏการณ์หรือเนื้อหานั้น ค้นหาว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญอะไรที่ไปเกี่ยวข้องกัน
3. วิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถที่จะจับเค้าเงื่อนของเรื่องราวที่น่าวิตหลักการใดอาศัยหลักการใดเป็นสื่อสารสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนักเรียนสามารถวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ จากส่วนย่อยสู่ส่วนใหญ่ และเชื่อมความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ ประกอบผังความคิด

“วิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง” หมายถึง การเรียนรู้โดยผู้สอนใช้ในการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนนั้นจะเป็นการสมมติเรื่องราวขึ้น จากเรื่องจริงหรือจากข่าวสารหนังสือพิมพ์แล้ว ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เหตุผลตามความคิดของตน ซึ่งคำตอบที่ได้นั้นจะไม่มีคำตอบตายตัว ซึ่งวิธีการและแนวคิดวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาใช้คือ แนวคิดของ สุกนธ์ สินธพานนท์ และคณะ มี 5 ขั้นตอนนี้ ขั้นเตรียม ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ขั้นอภิปราย และขั้นประเมิน

“ผังความคิด” หมายถึง แผนผังที่นำเสนอความคิดรวบยอดในเนื้อหาที่เรียน โดยนำใจความสำคัญหรือหัวข้อหลักเขียนไว้ตรงกลางกระดาษ แล้วอธิบายหรือบอกลักษณะความคิดลงไปในลักษณะที่แตกกิ่งก้านสาขาจากตรงกลางแผนผังความคิด

“การวิจัยเชิงปฏิบัติการ” หมายถึง กระบวนการวิจัยที่มุ่งนำผลวิจัยไปใช้แก้ปัญหาหรือปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมตามที่กำหนด โดยมีกระบวนการขั้นตอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผน เป็นการเตรียมแผนการก่อนปฏิบัติการวิจัยโดยเริ่มต้นจากการสำรวจรวบรวมปัญหาที่ต้องการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาโดยอาศัยการเก็บข้อมูลจากการสังเกตในชั้นเรียน สอบถามครูผู้สอนและผู้มีส่วนร่วม เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ปัญหา นำสู่การวางแผนเพื่อการแก้ปัญหา โดยกำหนดรูปแบบวิธีการเครื่องมือเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา
2. ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยลงมือกระทำการวิจัยตามแบบแผนที่ได้ออกแบบไว้ในขั้นตอนแรก โดยใช้เครื่องมือที่ได้ทำการออกแบบไว้เก็บข้อมูลตามหัวข้อที่วางแผนไว้
3. ขั้นสังเกตการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจริงตามที่ได้ออกแบบไว้รวบรวมข้อมูลผลที่ได้รับและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินการวิจัยพร้อมทั้งบันทึกข้อมูลโดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4. ขั้นตอนการสะท้อนผลการปฏิบัติ เป็นขั้นสุดท้ายของวงรอบการปฏิบัติการและเป็นการตรวจสอบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสะท้อนผลเพื่อการวางแผนในรอบการปฏิบัติการต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.5.1 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ให้มีการคิดอย่างเป็นขั้นตอนแล้วรู้จักแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง

1.5.2 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน นำรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างไปเป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในวิชาอื่นที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. บริบทโรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม
3. การคิดวิเคราะห์
4. วิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
5. ผังความคิด
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน
7. แผนการจัดการเรียนรู้
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีบทบาทมากในการส่งเสริมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันกับสังคม และการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการพัฒนาตามยุคตามสมัยตามเหตุการณ์ปัจจุบัน ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทนยอมรับความแตกต่าง และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 132)

2.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้เกิดสมรรถนะแก่ผู้เรียน 5 ประการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 6)

2.1.1.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับสารส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจและทัศนะของตน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งเจรจาต่อรองเพื่อขจัด

ลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ หรือรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนเลือกใช้วิธีการในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลที่จะตามมาต่อตนเองและสังคม

2.1.1.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม

2.1.1.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญได้อย่างเหมาะสมตามหลักของเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.1.1.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

2.1.1.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและการใช้เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ มีทักษะกระบวนการเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมในด้านความรู้การสื่อสารทำงานและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง

2.1.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยพลเมืองโลก ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 7)

2.1.2.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.1.2.2 ซื่อสัตย์สุจริต

2.1.2.3 มีวินัย

2.1.2.4 ใฝ่เรียนรู้

2.1.2.5 อยู่อย่างพอเพียง

2.1.2.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

2.1.2.7 รักษาความเป็นไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ว่าด้วยเรื่องของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและความแตกต่างหลากหลาย เพื่อให้สามารถปรับตัวกับบริบทสภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองดี มีความรู้ทักษะคุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมได้โดยกำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดีมีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งให้ผู้เรียนมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1.3.1 เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ถึงความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกัน

2.1.3.2 ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในขั้นสูงตามความประสงค์ได้

2.1.3.3 ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1.3.4 ได้รับการส่งเสริมให้มินิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

2.1.3.5 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

2.1.4 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีโครงสร้างประกอบด้วยสาระทั้ง 5 สาระ และ 11 มาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 16)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาค้นหาวิเคราะห์สรุปและใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 บริบทโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม

โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับอำเภอ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองโป่ง ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

2.2.1 ประวัติโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม

โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2515 มีชื่อชั่วคราวว่าโรงเรียนสารคามพิทยาคม สาขาอำเภอเชียงยืน โดยอาศัยโรงเรียนบ้านเชียงยืน (เชียงยืนวิทยา) เป็นสถานที่ชั่วคราว มีนายบุญเพ็ง คำแห่ง รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ ปีการศึกษา 2516 เปิดทำการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2517 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม โดยมีนายสำเริง วรรณศรี ปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่ และได้ย้ายสถานที่มาตั้งอยู่ที่ดินราชพัสดุ ซึ่งเป็นที่ตั้งในปัจจุบัน โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 126 ไร่ มีนายเทพโกศล มูลไธสง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน

2.2.2 สภาพทั่วไปของโรงเรียน

2.2.2.1 ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 รหัสไปรษณีย์ 44160 โทรศัพท์ 043-781463 โทรสาร 043-781326 ผู้อำนวยการ นายเทพโกศล มูลไธสง รองผู้อำนวยการ นายสมบัติ เอื้อกิจ รองผู้อำนวยการ นายบัณฑิต ฤทธิศรี เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2.2.2 จำนวนครูทั้งหมด 81 คน ชาย 23 คน หญิง 58 คน

2.2.2.3 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,260 คน ชาย 503 คน หญิง 757 คน

1) ระดับชั้น ม.1 – ม.3 จำนวน 632 ชาย 297 คน หญิง 335 คน

2) ระดับชั้น ม.4 – ม.6 จำนวน 628 ชาย 206 คน หญิง 422 คน

อัตราส่วนระหว่างจำนวนครูต่อนักเรียน ประมาณ 1 : 17.66

2.2.3 วิสัยทัศน์

โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคมจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.4 พันธกิจ

2.2.4.1 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไทย และมีความพอเพียง

2.2.4.2 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ เป็นครูมืออาชีพ

2.2.4.3 พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี

2.2.4.4 พัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2.4.5 พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.2.5 ปรัชญาโรงเรียน

คุณธรรมดี มีวินัย ใฝ่ศึกษา พัฒนาชุมชน

2.2.6 อัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมเด่น เน้น ICT

2.2.7 สัญลักษณ์

2.2.7.1 ตราประจำโรงเรียน

หมายความว่า ความอุดมสมบูรณ์ของ

ทุ่งหญ้า ความสงบ ความเป็นระเบียบ ภายใต้กายสทปัสตร์

2.2.7.2 สีประจำโรงเรียน

สีประจำโรงเรียน เขียว - เหลือง

สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของทุ่งหญ้า

สีเหลือง หมายถึง ความสงบ ความเป็นระเบียบ

2.2.8 เป้าหมายของโรงเรียน

2.2.8.1 เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีเป็นคนเก่งมีความสุขและมีความเป็นไทย

2.2.8.2 เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้พัฒนาตนเองและมีทักษะในการดำรงชีวิต

2.2.8.3 เพื่อส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเองพึ่งพาตนเอง และเกิดคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเรียน

2.2.8.4 เพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับการพัฒนาโดยการนิเทศติดตามและรายงานอย่างเป็นระบบ

2.2.8.5 เพื่อให้ส่งเสริมครูและบุคลากรเข้ารับการประชุมอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2.2.8.6 เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารและการเรียนรู้

2.2.8.7 เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้วยการประเมินผลและนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

2.2.8.8 เพื่อพัฒนาอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.8.9 เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนองค์กรอื่น ๆ ในการพัฒนาการศึกษา

2.2.8.10 เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและนักเรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานด้านอาชีพท้องถิ่นและอาชีพสมัยใหม่สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้

2.2.9 การบริหารจัดการสถานศึกษา

2.2.9.1 กลุ่มบริหารงานวิชาการ

กลุ่มงานบริหารงานวิชาการจะรับผิดชอบงานสำนักงานงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้งานกลุ่มสาระการเรียนรู้งานวัดผลและประเมินผลเทียบโอนผลการเรียน งานวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา งานพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา งานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ห้องสมุด งานนิเทศการศึกษาและการแนะแนวการศึกษา งานทะเบียนวัดผลงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา งานส่งเสริมสนับสนุนวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา งานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

2.2.9.2 กลุ่มงานบริหารงบประมาณ

รับผิดชอบงานสำนักงานจัดการจัดทำและเสนอของบประมาณการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงานการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา งานบริหารการเงินงานบริหารบัญชี

2.2.9.3 กลุ่มงานบริหารบุคคล

รับผิดชอบงานการดำเนินธุรการและสารระหว่างกลางงานวางแผนอัตรากำลังและกำหนด ตำแหน่งงาน สรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ส่งเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการงานวินัยและการรักษาวินัย งานออกจากราชการ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานอาคารสถานที่ นักการภารโรง การจัดระบบและพัฒนาองค์กร

2.2.9.4 กลุ่มงานบริหารทั่วไป

รับผิดชอบงานสำนักงานเลขานุการพัสดุ การเงิน ประกันชีวิตระดมทรัพยากรประสานงาน การศึกษาประสานงานเขตพื้นที่ จัดระบบควบคุมภายในงานกิจการนักเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานระดับชั้นเวรประจำวันการเฉพาะกิจโครงการต่าง ๆ การป้องกันแก้ไขสารเสพติดงานบริการสาธารณสุข งานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโภชนาการ งานพยาบาล งานเวรยามรักษาการณ์ งานดนตรีไทยสากล งานประชาสัมพันธ์

2.3 การคิดวิเคราะห์

2.3.1 ความหมายของการคิดวิเคราะห์

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

เพ็ญศรี จันทรดวง (2545, น. 90) กล่าวว่า เป็นวิธีคิดแยกแยะองค์ประกอบหรือ ลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ การคิดระดับนี้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เป็นทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ จึงจะสามารถสรุปได้ว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ นั้น อยู่ในสภาพใดและอาจบอกได้ว่ามีแนวโน้มไปทางใด

สุวิทย์ มุลคำ (2547, น. 21) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียดจากเหตุไปหาผล ตลอดจนเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุเชิงผลและผลความแตกต่าง ระหว่างข้อโต้แย้ง ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

วีระ สุตสังข์ (2550, น. 24) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ เป็นกระบวนการทางปัญญาที่มีคุณค่าของมนุษย์ เป็นความคิดที่เต็มไปด้วยสาระ มีคุณภาพโดยแสดงออกมาในลักษณะของการให้เหตุผลและการคิดเห็นสิ่งต่าง ๆ ด้วยความสมบูรณ์ เพียบพร้อมทางด้านสติปัญญาทางการคิดวิเคราะห์จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการสร้างความเจริญทั้งแก่บุคคลและวิทยาการต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะส่วนต่าง ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นหรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งและหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งนั้น และนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยวัดพฤติกรรมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ ส่วนประกอบ ความสัมพันธ์และหลักการ

2.3.2 ลักษณะของการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2547, น. 23-24) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ จำแนกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช สัตว์ ข้าว ข้อความหรือเหตุการณ์ เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่าง ๆ โดยระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่ โดยอาศัยหลักการใด เช่น การให้ผู้เรียนค้นหาหลักการของเรื่องการระบุจุดประสงค์ของผู้เรียน ประเด็นสำคัญของเรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการจูงใจผู้อ่านและรูปแบบภาษาที่ใช้ เป็นต้น

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2549, น. 72-73) กล่าวว่า การวิเคราะห์มีลักษณะเป็นการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่วิเคราะห์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์อะไรด้วยการใช้ทฤษฎีและต้องสรุปผลงานให้ชัดเจน การวิเคราะห์ต้องมีพื้นฐานหลายอย่างในการที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ ได้แก่

1. ลักษณะการคิดที่เป็นหัวใจของการคิด คือ เป้าหมายของการคิด ไม่ว่าจะเป็นการคิดเกี่ยวกับเรื่องใด การตั้งเป้าหมายในการคิดให้ถูกทางที่เป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากการคิดนั้นเป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ถึงแม้จะมีความคิดที่มีคุณภาพดีเพียงไร อาจจะมีการคิดให้เกิดความเสียหายและมีผลก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ส่วนรวมได้ ยิ่งคุณภาพของการคิดสูงผลเสียหายก็สูงตามไปด้วย ดังนั้นหากไม่มีทิศทางที่ถูกต้องคอยกำกับหรือควบคุมไว้ความคิดนั้นก็ไร้ประโยชน์ การคิดที่เหมาะสมจะถูกทางจึงเป็นการคิดที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ในระยะยาวด้วย

2. ลักษณะการคิดระดับพื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกระดับคือ การคิด 4 ลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย

- 2.1 คิดคล่อง
- 2.2 คิดหลากหลาย
- 2.3 คิดละเอียด
- 2.4 คิดให้ชัดเจน

ซึ่งทั้ง 4 ลักษณะนี้เป็นลักษณะเบื้องต้นที่จะนำไปใช้ในการคิดที่มีความ ซับซ้อนยิ่งขึ้น

3. ลักษณะการคิดระดับกลาง 4 ลักษณะ ประกอบด้วย

- 3.1 การคิดกว้าง คิดได้หลายด้านหลายแง่มุม
- 3.2 การคิดลึกซึ่งคิดให้เข้าใจถึงสาเหตุที่มาที่ไปของสิ่งนั้น
- 3.3 คิดไกลการประมวลข้อมูลในระดับกว้างและคิดลึกเพื่อทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้น

ในอนาคต

3.4 คิดอย่างมีเหตุผลโดยใช้หลักเหตุผล แบบนิรนัยและอุปนัย

4. ลักษณะการคิดระดับสูง ได้แก่ การคิดที่ต้องมีขั้นตอนที่มากซับซ้อนกระบวนการคิดที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก คือกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งหากบุคคลใดสามารถคิดได้อย่างมีวิจารณญาณ ก็จะได้สารความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาดีแล้วและนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์นั้นเป็นลักษณะของการวิเคราะห์เหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ โดยแยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาแล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในเชิงเหตุและผล

2.3.3 องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น. 26-30) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบการคิดวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 4 อย่าง ดังนี้

1. ความสามารถในการตีความ การวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ เริ่มต้นด้วยความเข้าใจข้อมูล ที่ปรากฏโดยการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับว่าเป็นอะไรด้วยการตีความ การตีความ หมายถึง การพยายามทำความเข้าใจและให้เหตุผลแก่สิ่งที่ต้องการจะวิเคราะห์ เพื่อแลกเปลี่ยนความหมายที่ไม่ปรากฏโดยตรงของสิ่งนั้น คือตัวข้อมูลไม่ได้บอกโดยตรงแต่เป็นการสร้างความเข้าใจเกินกว่าสิ่งที่ปรากฏนั้น เป็นการสร้างความเข้าใจบนพื้นฐานของสิ่งที่ปรากฏให้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เกณฑ์ที่แต่ละคน ใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินหรือเป็นไม้เมตรที่แต่ละคนสร้างขึ้น ในการตีความนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์ และค่านิยมของแต่ละบุคคล เช่น การตีความจากความรู้ การตีความจากประสบการณ์ การตีความจากข้อเขียน

2. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ การที่จะวิเคราะห์ได้ดีนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานในเรื่องนั้น เพราะความรู้จะช่วยให้การกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ แจกแจง และจำแนกได้ว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับอะไร มีองค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง มีทั้งหมดหมู่ จัดลำดับความสำคัญอย่างไร รู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุก่อให้เกิดอะไร การวิเคราะห์เรื่องนั้นจะไม่สมเหตุสมผล หากไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการคิด ถ้าขาดความรู้เราอาจไม่สามารถวิเคราะห์หาเหตุผลได้ว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

3. ช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างถาม คิดวิเคราะห์จะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ร่วมด้วย คือต้องเป็นคนที่ช่างสังเกต สามารถค้นพบความผิดปกติท่ามกลางสิ่งที่ดูอย่างผิวเผินเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ต้องเป็นคนช่างสงสัยเมื่อเห็นความผิดปกติไม่ละเลยไปแต่หยุดพิจารณาความคิดไตร่ตรอง และต้องเป็นคนช่างถาม ขอบตั้งคำถามกับตัวเองและคนรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การคิดในเรื่องนั้น และการตั้งคำถามจะนำไปสู่การสืบค้นความจริงและเกิดความชัดเจน ในประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งขอบเขตของคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ จะยึดหลักตามการตั้งคำถาม โดยยึดหลัก 5W1H คือ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How) คำถามเหล่านี้อาจไม่จำเป็นต้องใช้ทุกข้อ เพราะการตั้งคำถามมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจน ครอบคลุมและตรงประเด็นที่ต้องการสืบค้น

4. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล นักวิเคราะห์จะต้องมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลสามารถค้นหาคำตอบได้ว่า

- 4.1 อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดสิ่งนี้
- 4.2 เครื่องนี้เชื่อมโยงกับเรื่องนี้ได้อย่างไร
- 4.3 เรื่องนี้มีใครเกี่ยวข้องบ้าง เกี่ยวข้องกันอย่างไร
- 4.4 เมื่อเกิดเรื่องนี้ จะส่งผลกระทบต่ออย่างไร
- 4.5 สาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นี้
- 4.6 องค์ประกอบอะไรบ้างที่นำไปสู่สิ่งนี้
- 4.7 วิธีการ ขั้นตอนการทำให้เกิดสิ่งนี้
- 4.8 สิ่งนี้ประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 4.9 แนวทางแก้ปัญหาที่มีอะไรบ้าง
- 4.10 ถ้าทำเช่นนี้จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต และคำถามอื่น ๆ ที่มุ่งหมายในการออกแรง ทางสมองที่ต้องขบคิดอย่างมีเหตุเชื่อมโยงกันกับเรื่องที่เกิดขึ้น

นักคิดวิเคราะห์จึงต้องเป็นผู้มีความสามารถในการใช้เหตุผล จำแนกแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นความจริง สิ่งใดเป็นความคิด สิ่งใดมีองค์ประกอบในรายละเอียดเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร เปรียบเสมือนคนใส่แว่นตา เหมือนดูภาพยนตร์ 3 มิติ ขณะที่คนทั่วไปไม่ได้ใส่แว่นจะดูไม่รู้เรื่อง

เพราะเห็นเพียง 2 มิติ ที่เป็นภาพระนาบ แต่เมื่อใส่แว่นแล้วจะเห็นภาพในแนวลึก มองเห็นความซับซ้อนที่อยู่ภายใน รู้ว่าแต่ละสิ่งจัดเรียงลำดับอย่างไร รู้เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ รู้อารมณ์ความรู้สึกที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง สีหน้า และการแสดงออก การคิดเชิงวิเคราะห์ช่วยให้รู้ข้อเท็จจริงหรือเหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ เรื่องนั้น มีองค์ประกอบอะไรบ้าง รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ตัดสินใจ การประเมินการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, น.52) ได้สรุปองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

1. การตีความ ความเข้าใจในการให้เหตุผลแก่สิ่งที่ต้องการจะวิเคราะห์เพื่อแปรความของสิ่งนั้นขึ้นกับความรู้ ประสบการณ์ และค่านิยม
2. การมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์
3. การช่างสังเกต สงสัย ซักถาม ขอบเขตของคำถามที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์จะยึดหลัก 5W1H คือ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How)

4. การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ค้นหาคำตอบได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุให้เรื่องนั้นเชื่อมกับสิ่งนี้ได้อย่างไร เรื่องนี้ใครเกี่ยวข้อง เมื่อเกิดเรื่องนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างไร มีองค์ประกอบใดบ้างที่นำไปสู่สิ่งนั้น มีวิธีการขั้นตอนที่ทำให้เกิดสิ่งนั้นได้อย่างไร มีแนวการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง ถ้าทำเช่นนั้นจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไรสิ่งนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไร

ดังนั้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ คือการคิดโดยการอาศัยความรู้ ความเข้าใจในหลักของเหตุและผล ร่วมกับการตีความซึ่งผู้คิดวิเคราะห์ได้ต้องเป็นคนที่ช่างสังเกต สงสัย ซักถามเพื่อที่จะให้ได้คำตอบของสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

2.3.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์

ทีศนา แคมมณี และคณะ (2546, น.40) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหลักการและแนวคิดของไทยเกี่ยวกับการคิดดังนี้

1. การคิดของสาโรจน์ บัวศรี นำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนกำหนดปัญหา (ทุกข์) คือ ต้องการให้ผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน ขั้นตอนทดลองและเก็บข้อมูล (นิโรธ) คือ การให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลอง เพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (มรรค) คือ การให้ผู้เรียนนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผล

2. แนวคิดของโกวิท วรพิพัฒน์ แนวคิดเกี่ยวกับการคิดเป็น เป็นการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา เนื่องจากการคิดมีจุดเริ่มต้นที่ตัวปัญหาแล้วพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อมูล 3 ประเภทคือ

2.1 ข้อมูลด้านตนเอง เพื่อดูความเหมาะสมต่าง ๆ และความเป็นไปได้ของการคิด นั้น ๆ

2.2 ข้อมูลชุมชนสังคมสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อผู้อื่น ทั้งในด้านกายภาพและจิตวิทยา

2.3 ข้อมูลทางวิชาการต่อการนำ จึงตัดสินใจและลงมือกระทำ

3. แนวคิดของทฤษฎีแชนมณีและคณะ มิติของการคิด 6 ด้าน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ ทฤษฎีแนวคิดของนักคิดต่างประเทศและนักคิดไทยที่เกี่ยวกับการคิด ได้แก่

3.1 มิติด้านข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและสังคม สิ่งแวดล้อม

3.2 มิติด้านคุณสมบัติที่อำนวยความสะดวก

3.3 มิติด้านทักษะการคิด ประกอบด้วย ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานที่เป็นแกนสำคัญ และทักษะการคิดขั้นสูง

3.4 มิติด้านลักษณะการคิด มี 2 ระดับ ได้แก่ ลักษณะการคิดระดับพื้นฐาน และระดับสูง

3.5 มิติด้านกระบวนการคิด เป็นการศึกษาที่ต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน ที่จะช่วยให้การคิดนั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการคิดนั้น

3.6 มิติด้านการควบคุมและประเมินการคิดของตนเอง เป็นการศึกษาถึงความคิด ของตนเองในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถประเมินการคิดของตนเองและใช้ความรู้ นั้น ในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเอง

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2550, น.45) กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ด้านเหตุผล การคิดรู้จักใช้เหตุผลเชิงวิเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ รู้จักตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ไตร่ตรอง แก้ไข ควรแยกออกเป็นสองส่วนเพื่อศึกษาให้ถ่องแท้และการคิดเป็นกระบวนการทางสมอง ซึ่งจัดกลุ่มการคิดออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ทักษะการคิดการกระทำหรือพฤติกรรมที่ต้องใช้ความคิด เช่น การสังเกต การเปรียบเทียบ การจำแนกแยกแยะ การขยายความ การตีความ การจัดหมวดหมู่ ซึ่งคำเหล่านี้ ไม่มีคำว่าคิด แต่มีความหมายของการคิดอยู่ในตัว

2. ลักษณะการคิด เช่น คิดว่า คิดถูก คิดข้อ คิดรอบคอบ

3. กระบวนการคิดแสดงลักษณะการคิดแต่ควบคุมพฤติกรรมหลังการกระทำ หลายประการ สัมพันธ์กันเป็นลำดับขั้นตอน มีความหมายถึงกระบวนการในระดับที่สูงหรือมากกว่า

ซับซ้อนกว่าลักษณะการคิด เช่น คิดรอบคอบ หมายถึง การคิดให้กว้างรอบด้าน รวมถึงคิดให้ลึกซึ้งถึงแก่น คิดไกลพิจารณาผลที่ตามมา

Bloom (1971) ได้จัดลำดับความสามารถการคิดของบุคคลออกเป็น 6 ระดับ

1. ความรู้พื้นฐานดั้งเดิมเกี่ยวกับเรื่องนั้น
2. ความเข้าใจข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น
3. การนำข้อเท็จจริงนั้นไปแก้ไขปัญหาหรือนำไปใช้ในเรื่องนั้น
4. การวิเคราะห์ทดสอบข้อเท็จจริงในความสัมพันธ์หรือในสถานการณ์ที่แตกต่าง
5. การสังเคราะห์สิ่งใหม่หรือการสร้างความคิดใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ

ในข้อเท็จจริง

6. การประเมินคุณค่าของข้อมูลความคิดหรือผลผลิตจึงเป็นเรื่องที่ดีถ้านักเรียนทุกคนมีความร่วมมือในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การตัดสินใจ และแก้ปัญหาาร่วมกัน ในแต่ละระดับ เมื่อนักเรียนเกิดความคล่องตัวจะเกิดการขุดตัวขึ้นสู่ระดับที่สูงขึ้น

สรุปได้ว่าความสำคัญของการคิดวิเคราะห์การคิดเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการทางสมองในการคิด ถ้าผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบมีความใคร่ครวญ แยกแยะ แจกแจง ความคิดจะทำให้ผู้เรียนพิจารณาสารจากการฟังหรือการอ่าน แล้วสรุปเลือกเป็นการนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัยของผู้คิด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ให้แก่บุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม

2.3.5 การพัฒนานิสัยนักคิดวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น.148-162) ได้อธิบายว่า ผู้ที่ต้องการคิดวิเคราะห์ได้ดีนั้น ควรพัฒนานิสัยการคิดประจำวันให้เคยชินที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างใคร่ครวญ นับเป็นสัญชาตญาณที่มีอยู่ทั้งในคนและสัตว์ แตกต่างที่ความสงสัยของสัตว์นั้นนำไปสู่ความกลัว ๆ กลัว ๆ ในการเข้าไปดมกลิ่นหาหรือพิสูจน์ หรือมิฉะนั้นจะรีบถอยหนีไปห่าง ๆ ส่วนความสงสัยของมนุษย์นำไปสู่การค้นหาความจริงโดยเริ่มต้นที่ความคิดก่อน เช่น การที่นักวิทยาศาสตร์ยุคแรก ๆ ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ให้กับโลกเรานั้น เนื่องจากความช่างสังเกต ความเป็นของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และเมื่อเห็นสิ่งผิดปกติค้นพบสิ่งแปลกใหม่เกิดขึ้น การตั้งสมมติฐานโดยนำมาวิเคราะห์ แยกแยะองค์ประกอบหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และทดลองซ้ำ ๆ เพื่อความแน่ใจในผลที่เกิดขึ้น

2. ช่างซักไซ้ ช่างไต่ถาม ช่างแจกแจง นักคิดวิเคราะห์หมักจะไม่พอใจกับความคลุมเครือ ชอบรับรู้เห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน จึงเรียกได้ว่าเป็นคนที่ช่างซักไซ้ ไล่เลียง เป็นนักตั้งคำถาม และเป็นคนที่ชอบแจกแจงเรื่องที่เกิดขึ้นได้กระจ่าง นอกจากนี้ยังไม่ชอบการกล่าวอ้างลอย ๆ หรือสรุปตามความรู้ปลายแถวของผู้รู้คนอื่น ๆ แต่วิเคราะห์ข้อมูลที่มาอย่างเฉพาะเจาะจง

3. ช่างสืบค้น ช่างสะสม ช่างเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์จะทำได้ดี ถ้าเรามีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ ถ้าไม่มีความรู้จะไม่สามารถเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ไม่รู้ว่าจริงหรือไม่ จริงอย่างไร ยิ่งในเรื่องใหญ่ ๆ มักจะใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ และต้องเรียนรู้ สภาพจริงที่เกิดขึ้นในเวลานั้น เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน

4. ช่างคิด ช่างวิเคราะห์ ไม่อ้างว่าไม่มีเวลาคิด นักคิดวิเคราะห์จะต้องไม่คิดว่าการใช้เวลาในการใคร่ครวญเป็นการเสียเวลา พลัดโอกาสหาเงินทอง เรียนแบบผู้อื่นง่ายและเร็วกว่า หรือฟังคำปรึกษาจากคนอื่นแล้วนำมาใช้เลยน่าจะแก้ปัญหได้ดีกว่า เราควรตระหนักว่าหากยอมเสียเวลาในตอนแรก ๆ คิดใคร่ครวญเกี่ยวกับงานของเรา ชีวิตส่วนตัวของเราเพื่อหาทางแก้ปัญหา หาทางเลือกที่ดีที่สุดกับตนเองเราจะเกิดความเข้าใจ เกิดการคิดเป็นวิเคราะห์เป็นประเมินเป็น และตัดสินใจเป็น อันจะช่วยให้เราสามารถคิดในเรื่องต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไปได้

5. ช่างคิด คิดให้ทะลุปรุโปร่ง นักคิดวิเคราะห์จะเป็นคนที่ไม่ชอบความคลุมเครือ ชอบเห็นอะไรแล้วเข้าใจว่าเป็นอะไร ไม่หลงเชื่อหรือคอยตามเรื่องใด ๆ อย่างง่าย ๆ โดยไม่มีเหตุผล แต่จะพยายามคิดให้ทะลุปรุโปร่ง คิดให้เห็นความกระจ่างท่องแท้ คิดในประเด็นที่คิดอย่างครบถ้วน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาตนเองให้เป็นนักคิดวิเคราะห์ได้ดั่งนั้น จะต้องเป็นคนที่มีช่างถาม ช่างคิด ช่างสืบค้น และช่างสังเกต เพื่อให้เกิดความสงสัยแล้วนำไปสู่การหาคำตอบอย่างสมเหตุสมผล

2.3.6 แนวทางการสอนให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์

ชาติ แจ่มนุช (2545, น.54-55) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

กำหนดสิ่งสำเร็จรูปสิ่งหนึ่งขึ้นมาเป็นตัวค้นเรื่อง เช่น ดิน น้ำ โคร่งกลอนบทหนึ่ง รูปภาพ กราฟ บทความ เหตุการณ์ต่าง ๆ กำหนดถามหรือปัญหาเพื่อค้นหาความจริงหรือความสำคัญต่าง ๆ เช่น ภาพนี้หรือกราฟนี้ต้องสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญที่สุด

1. พินิจวิเคราะห์แยกแยะกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย
2. ค้นหาความจริงหรือความสำคัญที่กำหนด
3. สรุปเป็นคำตอบหรือตอบเป็นปัญหามานาน ๆ

สรุปได้ว่า แนวการสอนเพื่อพัฒนาความคิดวิเคราะห์วิจารณ์กระทำดั่งนี้

1. เสนอสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการคิด
2. คิดอย่างเป็นระบบใช้เหตุผล
3. นำข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการคิดบนพื้นฐานของความจริงความดีงาม

ความถูกต้อง

4. คิดและตัดสินใจลงมือปฏิบัติ

5. ตรวจสอบและวัดประเมินผลการปฏิบัติ รวมทั้งการประเมินผลของตนเอง

สุวิทย์ มูลคำ (2547, น. 19-24) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์ เช่น พืช สัตว์ หิน ดิน รูปภาพ บทความ เรื่องราวสถานการณ์ต่าง ๆ จากข่าวของจริงหรือสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ เพื่อค้นหาความจริงสาเหตุหรือความสำคัญ เช่น ภาพนี้ บทความนี้ ต้องการสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญที่สุด

ขั้นที่ 3 กำหนด หลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน

ขั้นที่ 4 พิจารณาแยกแยะ เป็นการพินิจวิเคราะห์ทำการแยกแยะกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้เทคนิค คำถาม 5W1H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไหร่) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร)

ขั้นที่ 5 สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้ การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียดจากเหตุไปสู่ผล ตลอดจนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล ความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง เทคนิคการคิดวิเคราะห์อย่างง่ายที่นิยมใช้คือ 5W1H

What (อะไร) ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น

- เกิดอะไรขึ้นบ้าง
- มีอะไรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้
- หลักฐานที่สำคัญที่สุดคืออะไร
- สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้คืออะไร

Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุ

- เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน
- สถานการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใดมากที่สุด

When (เมื่อไร) เวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้น

- เหตุการณ์นั้นน่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร
- เวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้

Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น

- เหตุใดต้องเป็นแบบนี้เป็นเวลานี้เป็นสถานที่นี้
- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น
- ทำไมจึงเกิดเรื่องนี้

Who (ใคร) บุคคลสำคัญเป็นตัวประกอบหรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ

- ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง
- ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้บ้าง
- ใครน่าจะเป็นคนที่ทำให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นที่สุด
- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใครได้ประโยชน์ใครเสียประโยชน์

How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด

- เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร
- ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง
- เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร
- มีหลักในการพิจารณาคนดีอย่างไรบ้าง

การคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิค 5W1H จะสามารถช่วยเรียง ความชัดเจนในแต่ละเรื่องที่เรา กำลังคิดเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นในบางครั้งการเริ่มคิดวิเคราะห์ ถ้าคิดอะไรไม่ออกให้เริ่มต้นถามตัวเองโดยใช้คำถาม 5W1H ถามตัวเอง นอกจากการใช้เทคนิค 5W1H แล้วจะใช้เทคนิคการตั้งคำถามในเรื่องอื่นได้ เช่น

1. คำถามเกี่ยวกับจำนวน เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนกี่คน
2. คำถามเชิงเงื่อนไข เช่น ถ้า...จะเกิด...ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อ 5 ปีที่แล้วใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์และใครจะเป็นผู้เสียประโยชน์
3. เกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญ เช่น ใครเป็นคนสำคัญที่สุดของเรื่องประเด็นใดเป็นประเด็นหลัก และประเด็นใดเป็นประเด็นรอง
4. คำถามเชิงเปรียบเทียบระหว่าง...กับ...สิ่งใดสำคัญกว่า ระหว่างความตายกับการทำอากาศความรักสิ่งใดสำคัญกว่า

Beger (1985, pp.297-303, อ้างถึงใน มาลินี ศิริจารี, 2545, น. 40) การพัฒนาการวิเคราะห์วิจารณ์ในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. แนะนำทักษะที่ฝึก
2. ผู้เรียนทบทวนกระบวนการค้นทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จะฝึก
3. ผู้เรียนใช้ทักษะเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด
4. ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่คิดหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสมองขณะที่ทำกิจกรรม

สรุปได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นกระบวนการคิดรอบคอบ และฝึกฝนอยู่เสมอ โดยให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนดีขึ้น

2.3.7 ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2547, น.8-39) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ ดังนี้

1. ช่วยให้เราเข้าใจความจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา การประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง
  2. ช่วยให้เราสำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏและไม่ด่วนสรุปตามอารมณ์ ความรู้สึกหรืออคติแต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง
  3. ช่วยให้เราไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ แต่สื่อสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกัน จะช่วยให้เราไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผลและปัจจัยเฉพาะในแต่ละกรณีได้
  4. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่น ๆ ที่ถูกบิดเบือนไป ความประทับใจในครั้งแรก ทำให้มองอย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่น ๆ ที่มีอยู่
  5. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏ พิจารณาตามความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจสรุปสิ่งใดลงไป
  6. ช่วยให้เราหาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้นโดยไม่พึ่งพิงอคติที่ก่อตัวอยู่ในความทรงจำ ทำให้เราสามารถประเมินสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมจริงสมจัง
  7. ช่วยประเมิน ความน่าจะเป็นโดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เรามี วิเคราะห์ร่วมกันกับปัจจัยอื่น ๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้นอาจจะช่วยเราคาดการณ์ความน่าจะเป็นได้สมเหตุสมผลมากกว่า
- สรุปประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ คือ จะช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหาในการตัดสินใจ และลงข้อสรุปต่าง ๆ ที่รับรู้ด้วยความสมเหตุสมผล การวิเคราะห์มีประโยชน์อย่างมาก เพราะจะช่วยให้บุคคลมีหลักการในการทำงาน มีเหตุผล มีเป้าหมาย มีความคิด เป็นขั้นเป็นตอนเกิดปัญญา สร้างเสริม

และพัฒนาความสามารถและเพิ่มพูนศักยภาพของบุคคลให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นและสามารถตัดสินใจในการกระทำใด ๆ ที่ถูกต้องเหมาะสมทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

2.4 การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

2.4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ฤทัยวรรณ คงชาติ (2544, น. 37) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง หมายถึง การนำเรื่องราวหรือสภาพปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตจริงมาศึกษา ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์อภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล

สุคนธ์ สนิธพานนท์ และคณะ (2545, น. 111) กล่าวว่า การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง หมายถึง การสอนที่มีการนำเอาสถานการณ์ หรือปัญหา หรือใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมา เพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และมีการฝึกให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจมองเห็นปัญหาและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหาที่นั้น ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข้อมูลซึ่งกันและกันตลอดจนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาอย่างอิสระ นับว่าเป็นการฝึก ให้ผู้เรียนรู้จากการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, น. 153) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงให้เป็นตัวอย่างในการเรียน ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และอภิปราย เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหาที่นั้น ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด พิจารณาหาข้อมูล และอภิปราย ผู้เรียนจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำกรณีตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันในชีวิตจริงมาช่วยในการเรียนการสอน

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2548, น. 69) ได้ให้ความหมายของวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างไว้ว่า กรณีตัวอย่าง เป็นอีกกิจกรรมการเรียนการสอนหนึ่งที่สามารถหยิบเอาเหตุการณ์ที่เป็นจริงหรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากเขาคงจริงที่มีคติชวนให้คิดได้หลายแง่มุมบางเรื่องอาจเป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่สามารถมองเห็นได้ทั้งถูกและผิด บางเรื่องเป็นประเด็นถกเถียงกันได้ในแง่ของการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นพลเมือง กระบวนการเรียนด้วยวิธีนี้จะช่วยฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจเหตุการณ์อย่างเป็นรูปธรรม กระตุ้นให้หาข้อสรุปอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์บนฐานของเหตุและผล ฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีมุมมองที่แตกต่างกันและช่วยให้พัฒนาทักษะการอภิปราย กล่าวเสนอความคิดเห็น ซึ่งอาจเป็นความเห็นซึ่งแตกต่างจากผู้อื่น

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2551, น. 93) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กรณีศึกษาว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ กรณีเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นเรื่องจริงหรือสมมติขึ้นจากความจริง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลและจัดการเรียนรู้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยวิธีหลากหลาย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ หรือเสริมสร้างความรู้ใหม่ให้กว้างขวางและนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

ทิตนา แคมมณี (2561, น. 362-364) ได้ให้ความหมาย วิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์เป็นวิธีการที่มุ่งให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหา โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่นช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างนั้น หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถยกเอาปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวของนักเรียนมาสอนเพื่อจะให้ได้ง่ายต่อการศึกษาและเข้าใจเนื้อหามากขึ้น ทำให้นักเรียนมีการฝึกการคิดเรื่องราวที่ตนเองได้รับรู้และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

2.4.2 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ทิตนา แคมมณี (2561, น. 362) ได้เสนอลักษณะของวิธีสอน โดยใช้กรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. มีผู้สอนและผู้เรียน
2. มีกรณีเรื่องที่คล้ายกับเหตุการณ์จริง
3. มีประเด็นคำถามให้คิดพิจารณาหาคำตอบ
4. มีคำตอบที่หลากหลาย คำตอบไม่มีถูกผิดอย่างชัดเจนหรือแน่นอน
5. มีการอภิปรายเกี่ยวกับสภาพการณ์ ปัญหา มุมมอง และวิธีการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

Dori and Herscovitz (2005) ได้เสนอลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างดังนี้

1. กรณีตัวอย่างที่ใช้ควรมีลักษณะ ดังนี้
  - 1.1 เขียนด้วยข้อความบรรยายที่ชัดเจนใช้คำสอดคล้องกันและไม่มีความยาวเกินไป

1.2 มีเนื้อหาบนพื้นฐานของเรื่องจริงและมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

1.3 มีจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือข้อปัญหาหรือความท้าทายในด้านวิทยาศาสตร์

1.4 กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การสืบเสาะหาความรู้หรือแนวทางการแก้ปัญหาต่อไป มีการนำเสนอแนวทางนั้น ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์

1.5 ส่งเสริมให้มีการบูรณาการทางวิชาการ

2. กิจกรรมผู้เรียนควรมีลักษณะ ดังนี้

2.1 สร้างคำถามให้ผู้เรียนที่ส่งเสริมทักษะการคิดหลายด้าน เช่น ความเข้าใจในการผิติด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์ การนำความรู้เดิมมาใช้ การคิดวิเคราะห์ข้อมูล การแสดงความคิดเห็นสำหรับการโต้แย้งได้อย่างเหมาะสม

2.2 ทำกิจกรรมเพิ่มเติมอื่น เช่น การทดลองการเขียนแผนผังแนวคิดการอภิปรายในชั้นเรียน การออกสำรวจ การโต้วาที เป็นต้น

2.3 การบูรณาการเพิ่มเติมด้วยกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมหรือทางสังคม

3. บรรยากาศในห้องเรียนควรมีลักษณะ ดังนี้

3.1 ส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3.2 การเรียนแบบร่วมมือในกลุ่มเล็ก ๆ

3.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเอง

Hereid (2006) ได้เสนอลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างดังนี้ การนำกรณีศึกษาไปใช้กับการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับผู้แต่งกรณีศึกษา โดยได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำกรณีศึกษาว่ามีหลายรูปแบบที่ง่าย ๆ เช่น ในหนังสือพิมพ์ การเปรียบเทียบโครงการวิจัย การใช้กรณีศึกษาในการปฏิบัติการ รวมทั้งมีข้อสรุป เป้าหมาย การรายงานสมมติฐาน วิธีการให้ข้อมูลและข้อสรุปการสร้างกรณีตัวอย่างที่ดีต้องประกอบไปด้วย มีการเล่าเรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนตั้งแต่ต้นจนจบ มีจุดเน้นประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ มีปัญหาและมีแนวคิดมีความทันสมัย เป็นเรื่องที่น่าทึ่งจากความเป็นจริงเกิดขึ้นภายในระยะเวลา 5 ปี ไม่ใช่เรื่องที่แต่งขึ้นให้มีความสำคัญกับตัวละครหลักหรือเนื้อหาในกรณีตัวอย่าง โดยสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเกี่ยวข้องที่จะต้องร่วมในการแก้ปัญหา มีการเรียงลำดับเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถคิดและตระหนักว่ากรณีศึกษาสามารถนำไปสู่เป้าหมายนั้นได้ เนื้อหาต้องมีการเชื่อมโยงให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาในกรณีตัวอย่างได้ และผู้เรียนสามารถนำ ควรมีตัวอย่างไปประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในชีวิตตน

2.4.3 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545, น. 1) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นเตรียม ควรมีการแนะนำวิธีการศึกษกรณิให้ชัดเจนถึงจุดมุ่งหมาย หรือปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องพิจารณาการตอบคำถามหลังการอ่าน และแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามความเหมาะสม กลุ่มละ 5 ถึง 7 คน
2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ผู้สอนอาจมีการใช้สื่อประกอบ เช่น เอกสาร หรือรูปภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนในการวิเคราะห์
3. ขั้นวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายระดมพลังสมอง รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง เพื่อตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาและสรุปผลการอภิปรายของสมาชิกกลุ่ม
4. ขั้นผู้เรียนร่วมกันสอนอภิปรายหาข้อสรุปเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่าง ซึ่งควรสอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์
5. ขั้นประเมิน สามารถประเมินได้จากการตอบปัญหาการสังเกตการณ์ ร่วมสนทนารายงานการตอบคำถามและการทำงานกลุ่มของนักเรียน

ทิตินา แคมมณี (2561, น. 362-363) ได้เสนอลักษณะของวิธีสอน โดยการใช้กรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ขั้นตอนสำคัญ (ที่ขาดไม่ได้) ของวิธีสอน โดยการใช้กรณีตัวอย่าง (Case)
  - 1.1 ผู้สอน/ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง
  - 1.2 ผู้เรียนศึกษกรณิตัวอย่าง
  - 1.3 ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
  - 1.4 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
  - 1.5 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
2. เทคนิคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง (Case) ให้มีประสิทธิภาพ
  - 2.1 การเตรียมการก่อนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมกรณีตัวอย่างให้พร้อมกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมจะต้องมีสาระซึ่งจะช่วยให้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงเมื่อได้กรณีตัวอย่างแล้วผู้สอนจะต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตามที่ต้องการ

2.2 การนำเสนอกรณีตัวอย่าง การนำเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่าน การเล่าให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อตามความเหมาะสม

2.3 การศึกษากรณีตัวอย่างและการอภิปราย ผู้สอนควรแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยและให้เวลาอย่างเพียงพอในการศึกษากรณีตัวอย่าง และคิดหาคำตอบ ผู้เรียนแต่ละคนควรมีคำตอบของตนเตรียมไว้ก่อนแล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่มและนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนกัน ผู้สอนพึงตระหนักว่าการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างนี้มีได้มุ่งที่ความถูกต้องของคำตอบ คำถามสำหรับการอภิปรายนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลายซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดกว้างขึ้นมองปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายขึ้นจะช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจมีความรอบคอบขึ้น ด้วยเหตุนี้การอภิปรายจึงมุ่งความสนใจไปที่เหตุผลหรือที่มาที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ไขปัญหาเป็นสำคัญ

2.4 ข้อดีการสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

2.4.1 เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

2.4.2 เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง และได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง

2.4.3 เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน

2.4.4 เป็นวิธีการสอนที่ได้ผลดีมากสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลายสาขา

2.5 ข้อจำกัดของการสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง (Case) หากกลุ่มผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน การเรียนรู้จะไม่กว้างขวางเท่าที่ควรเพราะผู้เรียนมักมีมุมมองคล้ายกัน

จากลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างสามารถสรุปได้ว่า

1. กรณีที่เรื่องที่เกิดจากสถานการณ์ซึ่งสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน
2. มีประเด็นคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม เพื่อนำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือแนวทางแก้ปัญหา
3. มีตัวละครในการดำเนินเรื่อง 4 มีคำถามที่หลากหลายโดยคำนึงถึงปัญหาและมุมมองของแต่ละคนได้วิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน

Kulak and Newton (2014) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างดังนี้

1. ชี้นำเสนอกรณีตัวอย่าง เป็นขั้นเล่าเรื่องราวของกรณีตัวอย่างและประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น โดยกรณีตัวอย่างมาจากเหตุการณ์จริง ได้แก่ ข่าวในนิตยสาร บทความ หนังสือพิมพ์ หรือ อาณาเสนอวีดิทัศน์ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

2. ขั้นระบุประเด็นการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ให้นักเรียนร่วมกันระบุประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหาจากการนำเสนอกรณีตัวอย่างหรือระบุหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอสมมติฐานที่นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน

3. ขั้นแบ่งประเด็นการเรียนรู้ให้สมาชิกกลุ่ม เป็นขั้นแบ่งกลุ่มนักเรียนและมอบหมายประเด็นการเรียนรู้ให้สมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีการแบ่งประเด็นการเรียนรู้ย่อย ๆ จากการเรียนรู้หลักตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มของตนเอง

4. ขั้นบรรยาย เป็นขั้นสร้างความรู้ของผู้เรียน ครู มีทั้งการบรรยายและให้นักเรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สำรวจ รวบรวมข้อมูล หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การทำการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพสื่อวีดิทัศน์ เอกสารที่ครูเตรียมให้ เป็นต้น

5. ขั้นการสอนโดยเพื่อน เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มช่วยกันแก้ประเด็นปัญหาและหาคำตอบในสถานการณ์ จากกรณีตัวอย่างมีการแบ่งปันข้อมูล ระดมสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม

6. ทบทวนกรณีตัวอย่าง เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนพิจารณาทบทวนตอบของแต่ละกรณีตัวอย่างที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์อภิปรายร่วม

จากการวิเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นที่มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการศึกษาในรูปแบบนี้รวมทั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2. ชี้นำเสนอกรณีตัวอย่าง เป็นขั้นเล่าเรื่องราวของกรณีตัวอย่างและปัญหาที่พบจากเหตุการณ์ที่ได้จากหนังสือพิมพ์ข่าวและสื่อต่าง ๆ

3. ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันระบุปัญหาสาเหตุการเกิดของปัญหาหรือระบุหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและหาคำตอบของปัญหานั้น

4. ขั้นอภิปรายผล เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบของตน วิเคราะห์ข้อมูลที่สมาชิกในกลุ่มเก็บรวบรวมมาได้ และสามารถนำมาเป็นคำตอบของกรณีตัวอย่างนั้น

5. ขั้นประเมิน เป็นขั้นที่สมาชิกในห้องเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างตามที่กำหนดให้ โดยสมาชิกในห้องสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดของตนกับคนอื่นได้

2.4.4 ทฤษฎีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ทฤษฎีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง คือทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีการสร้างความรู้กลุ่มเน้นกระบวนการทางสังคม สาระสำคัญของทฤษฎีดังกล่าวมี ดังนี้

2.4.4.1 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีรากฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ที่อธิบายว่า พัฒนาการทางเขาวนปัญญาของบุคคลมีการปรับตัวทางกระบวนการซึมซาบหรือดูดซึม และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับหรือซึมซาบข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้ หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น บุคคลจะพยายามปรับภาวะให้อยู่ในสภาพสมดุลโดยใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (ทิตินา แชมมณี, น. 90)

2.4.4.2 ทฤษฎีการสร้างความรู้เน้นกระบวนการทางสังคม ทฤษฎีสร้างความรู้เน้นกระบวนการทางสังคม เป็นแนวคิดของนักจิตวิทยาของกลุ่มพุทธิปัญญานิยม ชื่อ เลฟ วิกอตสกี ที่ต่อยอดจากแนวคิดของ เพียเจต์ โดยให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน ในฐานะที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการทางปัญญาของเด็ก การเรียนรู้เกิดขึ้นในขณะที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรม โดยอาศัยเครื่องมือเครื่องหมายหรือโครงสร้างทางสังคม และระบบภาษา เด็กทุกคนมีระดับพัฒนาการทางเขาวนปัญญาที่ตนเป็นอยู่ในปัจจุบันและระดับที่ตนมีศักยภาพจะไปให้ถึงช่วงห่างระหว่างระดับพัฒนาการทางสมอง คือ Zpd (Zero of Proximal Development) เป็นช่วงที่เด็กมีศักยภาพจะพัฒนาได้ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะไม่มีอะไรเท่ากัน การชี้แนะและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างเหมาะสม ในลักษณะของการสร้างนั่งร้านหรือเครื่องช่วยสร้างการเรียนรู้ สามารถช่วยพัฒนาเด็กให้ไปถึงระดับที่อยู่ในศักยภาพของเด็กได้

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่าเป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้มีการพัฒนาทักษะทางด้านความคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากเรื่องที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องที่แต่งขึ้น โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับการใช้ชีวิตของนักเรียน โดยคำตอบที่ได้มานั้นจะไม่มีคำตอบที่ตายตัวหากแต่มุ่งเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการศึกษาค้นคว้าข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันกับผู้เรียนกลุ่มอื่นซึ่งรูปแบบการสอนนี้ จะทำให้ผู้เรียนมีการสังเคราะห์ความรู้ และแยกแยะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แล้วสรุปออกมาเป็นคำตอบและนำคำตอบมาแสดงในรูปแบบแผนผังความคิด เพื่อให้เข้าใจง่ายและการสรุปออกมาเป็นแผนผังความคิด จะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้สมองจดบันทึกและเชื่อมโยงข้อมูลที่มีความสำคัญที่สุด แยกย่อยออกไปหาข้อมูลลำดับรองลงมาเรื่อย ๆ และผังความคิดยังเป็นรูปแบบการทำที่มีลวดลายและเส้นสี ทำให้สะดุดตาแก่การมองเห็นเกิดการจดจำของนักเรียน และสามารถใช้ได้กับนักเรียนทุกเพศ ทุกวัย ทุกรายวิชา

2.5 แผนผังความคิด

2.5.1 ความหมายของแผนผังความคิด

บุญชม ศรีสะอาด (2545, น. 9-43) ได้ให้ความหมายว่า แผนผังความคิดเป็นการสรุปบันทึกความคิด โดยใช้รูปภาพ อักษร มีจุดศูนย์กลางที่เป็นใจความสำคัญของเรื่องแล้วแตกแขนงออกเป็นเรื่องย่อยหรือใจความรองเหมือนกับการแตกแขนงของกิ่งไม้ จะทำให้นักเรียนเกิดการจำเข้าใจเนื้อหา รู้จักจับประเด็น ที่สำคัญทำให้เห็นภาพการสรุปความคิดเรื่องนั้นในกระดาษเพียงแผ่นเดียว ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน การนำเสนอภาพความคิดรวบยอดเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดหลักและความคิดลงลงไป

สมชัย ปันงาม (2548, น. 24) ได้ให้ความหมายว่า แผนผังความคิด คือการใช้สมองจดบันทึกถ้าต้องการทำให้สมองโยงโย่ใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดก็ควรจัดรูปแบบการบรรจุข้อมูลให้ง่ายที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยจะจัดในลักษณะจับใส่กรอบหรือหยอดหลุม ซึ่งเป็นไปตามที่ว่า ถ้าหากสมองทำงานขั้นตอนกับคำสำคัญในการเชื่อมโยงและประสานร่วมกันแล้วความสัมพันธ์ของการจดบันทึก และคำของเราก็ควรจะได้รับ การจัดในรูปแบบเดียวกันแทนที่จะเป็นแบบเส้นตรงอย่างที่เคยทำกันมา

สุจินต์ พุทธสารสิขณิน (2548, น. 58) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แผนผังความคิดใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2551, น. 19) ได้ให้ความหมายว่า แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นการนำเอาทฤษฎีของสมองใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด การเขียนแผนที่ความคิดเกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมอง หรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือสมองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้าย จะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับความเป็นเหตุผล ตรรกะวิทยา ส่วนสมองซีกขวา จะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีแถบเส้นประสาทเป็นเสมือนสะพานเชื่อม

ทีศนา แคมมณี (2561, น. 389) ได้ให้ความหมายว่า แผนผังความคิด (Mind Map) เป็นแผนผังที่แสดงความสัมพันธ์ของสาระ หรือความคิดต่าง ๆ ให้เป็นโครงสร้างในภาพรวม โดยใช้เส้นทางระยะห่างจากจุดศูนย์กลาง สี เครื่องหมาย รูปทรงเรขาคณิต และภาคแสดงความหมายและความเชื่อมโยงของความคิดสาระนั้น ๆ

ดังนั้นสรุปได้ว่า แผนผังความคิดเป็นการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา และสรุปใจความสำคัญของเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์ของสาระต่าง ๆ โดยใช้ภาพ เส้น ถ้อยคำ หรือรูปแบบต่าง ๆ สร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ

2.5.2 หลักการทำแผนผังความคิด

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2544, น.81-82) ได้สรุปหลักการทำแผนผังความคิดไว้ดังนี้

1. เริ่มด้วยภาพสี่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ภาพ ๆ เดียวมีค่ากว่าคำพันคำ ชำนาญช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มความจำมากขึ้นด้วย
2. ใช้ภาพให้มากที่สุด ในแผนผังความคิดของคุณตรงไหนที่ใช้ภาพได้ ให้ใช้ก่อน คำสำคัญหรือรหัส เป็นการช่วยทำงานของสมอง ดึงดูดสายตาและช่วยความจำ
3. ควรเขียนคำสำคัญบรรจงตัวใหญ่ ๆ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ เพื่อว่าย้อนกลับมาอ่านใหม่จะให้ภาพที่ชัดเจนสะดุดตา อ่านง่ายและก่อผลกระทบต่อความคิดมากกว่า
4. เขียนคำสำคัญเหนือเส้นแต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกัน กลับเส้นอื่นเพื่อให้แผนผังความคิดมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ
5. คำสำคัญควรมีลักษณะเป็นหน่วย โดยสำคัญ 1 คำ ต่อ 1 เส้น คำละเส้น เพราะจะช่วยให้แต่ละคำเชื่อมโยงกับคำอื่นๆได้อย่างอิสระ เปิดทางให้แผนผังความคิดคล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้น
6. ระบายสีให้ทั่วแผนผังความคิด เพราะสีช่วยยกระดับความจำ เพลลิตา กระตุ้นสมองซีกขวา
7. เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ควรปล่อยให้หัวคิดมีอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่ามัวคิดว่า จะเขียนลงตรงไหนดี หรือว่าจะใส่หรือไม่ใส่อะไรลงไปเพราะล้วนแต่จะทำให้งานล่าช้าอย่างน่าเสียดาย

Buxan (1997, p. 43, อ้างถึงใน ภัสราวุธ วัฒนา, 2545, น. 60) ได้กำหนดหลักการสร้างแผนผังความคิด เทคนิคการสร้างแผนผังความคิดไว้ ดังนี้

1. หากกระดาษเปล่า ไม่มีเส้น เพื่อจะได้อิสระ 360 องศา ในการแสดงออก ซึ่งทักษะทางสมองอย่างครบถ้วน หากใช้กระดาษมีเส้นจะเป็นการตีกรอบการไหลของความคิด
2. วางกระดาษตามแนวนอน เพื่อจะได้ช่องว่างทางด้านขวาเพิ่มขึ้น เวลาใช้จะได้ไม่ตกรอบเร็วเกินไป
3. เริ่มที่จุดกลางหน้า เพราะในโลกแห่งความคิดของเราจุดเริ่มต้นอยู่ที่จุดศูนย์กลาง

4. วาดภาพศูนย์กลาง ที่เป็นใจความใหญ่ของเรื่องที่จะเขียนหรือติดตามความเห็นของตนเอง เพราะภาพ ภาพหนึ่งมีค่ามากกว่าคำพันคำ ทำภาพเปิดทางไปสู่การเชื่อมโยง การรวมศูนย์ความคิดทำให้สนุกและทำให้พื้นความจำได้ง่าย ใช้สีอย่างน้อย 3 สี ในภาพเพราะสีช่วยกระตุ้นการจินตนาการของสมองซีกขวา และช่วยจับจุดได้ ยืดความสนใจให้ภาพศูนย์กลางสูง และกว้างประมาณ 2 นิ้ว หรือ 5 เซนติเมตร เพราะภาพขนาดนี้ทำให้มีที่เหลื่อมมากพอในแผนผังความคิดภาพ ควรจะมีรูปร่างไม่เหมือนใครและไม่ควรมีกรอบภาพ

5. หัวข้อสำคัญของเรื่องแตกออกจากภาพศูนย์กลาง เพราะต้องการให้เห็นความสำคัญของภาพ และควรเขียนด้วยอักษรตัวหนา เพื่อให้สมองรับได้ง่าย ดูง่าย และพื้นความจำง่าย คำที่เขียนนั้นเขียนลงบนพื้นที่มีความยาวเท่ากับตัวหนังสือ เพราะถ้าเส้นยาวไปความคิดก็ไม่ต่อเนื่อง ถ้าเส้นพอดีก็จะลงตัวเส้นสาขาหลัก หน้าเรียว ไม่แข็ง คลื่นเส้นเลี้ยวโค้งทำให้เกิดความกลมกลืนและหลากหลาย ทำให้จำได้ง่าย เขียนสบายมือไม่น่าเบื่อ ความหนาของเส้นก็ช่วยเน้นความสำคัญและเส้นต้องต่อตรงออกมาจากภาพศูนย์กลางติดกับส่วนใดส่วนหนึ่งของภาพศูนย์กลางด้วย

6. เติมกิ่งก้านสาขาหัวข้อสำคัญด้วยจินตนาการหัวข้อบทอื่น ๆ เพื่อให้หัวข้อสำคัญโดดเด่นออกมา และช่วยโน้มน้าวโยงไปสู่ความคิดเห็นที่ต่อเนื่องกัน

7. จากนั้นเริ่มแตกแขนงออกมาอย่างระดับความคิดที่ 2 คำหรือภาพจะแตกออกมาจากสาขาใหญ่ ที่ความคิดหลายเรื่องออกมาทำ และภาพเหล่านี้จะกระตุ้นให้โยงใยต่อกันไป เขียนเชื่อมโยงคำ และภาพที่เป็นต้นคิด ปล่อยความคิดให้พลิวไปอย่างเดาสุ่ม ไม่จำเป็นต้องจดกิ่งหนึ่งไปแล้วค่อยไปกิ่งอื่นที่สำคัญ เส้นต้องต่อกันและบางลงไปตามระยะที่ห่างจากศูนย์กลางและคำที่เขียนก็ตัวเล็กลง เพราะจะได้บอกถึงระดับความสำคัญ เหมือนกิ่งก้านที่แผ่ออกขนาดและรูปร่างของตัวอักษรก็จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่สะท้อนความสำคัญและความหมาย

8. แตกแขนงข้อมูลออกไปยังระดับที่ 3 และ 4 ความคิดที่ไหลออกจากสมองใช้รูปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

9. เพิ่มความลึกเข้าไปในแผนผังความคิด โดยการตีกรอบ ใส่กล่อง เพิ่มสีรอบคำหรือภาพ เพื่อให้เรื่องที่สำคัญโดดเด่นออกมา

10. บางทีก็ล้อมกิ่งก้านสาขาเป็นรูปร่างแปลก ๆ เพื่อช่วยให้เกิดความจำใช้แถบสีตามกิ่งก้านสาขา เพิ่มลูกศรและรหัสระหว่างข้อมูล เพื่อแสดงความสัมพันธ์ทำให้แผนผังความคิดชวนติดตามและเตือนว่าต้องทำอะไรต่อไป

11. ทำให้แผนผังความคิดดูสวย มีศิลปะมากขึ้น มีสีสันสดใสมากด้วยจินตนาการเพิ่มความลึกหรือมิติที่น่าสนใจสำหรับตนเองและคนอื่นอีก

12. สามารถเล่นกับแผนผังความคิดได้อย่างสนุก แทรกอารมณ์ขันทำให้สนุกสนานเท่าที่จะทำได้โดยไม่ฝืนขอบเขตจำกัดเพื่อสมองของเราจะได้สนุกสนานอย่างสุด ๆ และจะได้เรียนรู้เร็วขึ้น และฟื้นความหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ของตัวเราก็จะสนุกสนานไปด้วย

สรุปการทำแผนผังความคิดได้ว่า การทำผังความคิดนั้นควรทำลงในกระดาษที่ไม่มีเส้นกระดาษเปล่าไม่มีกรอบ โดยเริ่มต้นจากจุดกึ่งกลางของหน้ากระดาษแล้วเขียนภาพข้อความที่เป็นใจความสำคัญ จากนั้นเริ่มเติมกิ่งก้านสาขาในหัวข้อย่อยออกมาเป็นข้อมูลตามความคิดแล้วทำให้แผนผังดูสวยสดใสมีมิติ เพิ่มเติมสื่อน้อย 3 สี ซึ่งจะทำให้นักเรียนจดจำความรู้ได้ง่ายและสนุกในการเรียน

2.5.3 วิธีการเขียนแผนผังความคิด

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2544, น. 82-83) ได้เสนอแนะวิธีเขียนแผนผังความคิดไว้ดังนี้

1. เตรียมกระดาษเปล่าที่ไม่มีเส้นบรรทัด และวางกระดาษแนวนอน
2. วาดภาพสี หรือเขียนคำ หรือข้อความ ที่สื่อแสดงถึงเรื่องที่จะทำแผนผังความคิดกลางหน้ากระดาษ โดยใช้สื่อน้อย 3 สี และไม่ต้องตีกรอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต
3. ใส่คำสั้น ๆ ที่มีความหมาย และเป็นส่วนประกอบของหัวเรื่องที่แตกมาจากจุดศูนย์กลางไม่ควรเกิน 8 กิ่ง โดยเขียนคำที่มีลักษณะเป็นหน่วยหรือคำสำคัญ (Key Word)
4. แยกความคิดของหัวเรื่องสำคัญแต่ละหัวเรื่อง ในข้อ 3 ออกเป็นกิ่งหลาย ๆ กิ่ง โดยเขียนคำหรือวลี บนเส้นที่แตกออกไปลักษณะของกิ่งไม่ควรเกิน 60 องศา
5. แยกความคิดลงไปที่ส่วนประกอบของแต่ละกิ่งบน ข้อ 4 โดยเขียนคำหรือเส้นวลีที่แตกออกไป ซึ่งสามารถแต่ความคิดออกได้เรื่อย ๆ ตามความคิดที่จะไหลออกมา
6. การเขียนคำขวัญเขียนด้วยคำที่เป็นคำสำคัญหรือคำหลักหรือเป็นวลีที่มีความหมายชัดเจน
7. คำ วลี สัญลักษณ์หรือรูปภาพใดที่ต้องการเน้น อาจใช้วิธีการทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบหรือใส่กล่อง เป็นต้น
8. ตกแต่งแผนผังความคิดให้มีสีสันสวยงามสดใสน่าสนใจ

2.5.4 ขั้นตอนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด

สนอง อินละคร (2544, น.207) ได้สรุปขั้นตอนการสอนโดยการทำแผนผังความคิดไว้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียม
  - 1.1 การเตรียมตัวนักเรียน สื่อ และอุปกรณ์ ในการดำเนินการเตรียมตัวนักเรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิม แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือวิธีการเรียน นอกจากนี้อาจแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความเหมาะสม

1.2 การเตรียมสื่อ ได้แก่ การจัดเตรียมใบความรู้เกี่ยวกับสารประกอบการสอน หนังสือ แบบเรียน หรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ

1.3 การเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สำหรับทำกิจกรรม เช่น กระดาษชาร์ต สีเมจิก ดินสอ ไม้บรรทัด แผ่นใสเปล่าพร้อมปากกาเขียนแผ่นใส เป็นต้น

2. ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

เป็นชั้นที่ครูอธิบายเนื้อหาใหม่ หรือครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาใหม่ จากใบความรู้ เอกสารประกอบการสอน หนังสือแบบเรียนหรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ แล้วให้นักเรียน วิเคราะห์เนื้อหาออกเป็นเนื้อหา หรือความรู้หลักเนื้อหาหรือความรู้รองเนื้อหาหรือความรู้ย่อยตลอดจน ตัวอย่างประกอบ

3. ชั้นสร้างแผนผังความคิด

เป็นการสร้างแผนที่แสดงความคิด โดยตั้งหัวข้อเนื้อหา หรือความรู้หลักไว้ตรงกลาง เขียนเส้นและเขียนเนื้อหาความรู้รอง แยกออกจากเส้นเนื้อหา หรือความรู้หลักและเขียนเส้นและ เนื้อหาหรือความรู้ย่อย ๆ หรือตัวอย่างแยกย่อยออกจากเส้นเนื้อหา หรือความรู้รองออกไปอีก

4. ชั้นสรุปและประเมินผล

เป็นการนำเสนอแผนผังความคิดหน้าชั้นเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและ ประเมินผลงานตลอดจนตีพิมพ์ผลงาน

2.5.5 ข้อดีและข้อเสียของแผนผังความคิด

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2551, น. 196) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของแผนผัง ความคิด ไว้ดังนี้

1. ข้อดี

- 1.1 เกิดมโนทัศน์ในเรื่องที่เรียนอย่างถูกต้อง
- 1.2 ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนให้ถูกต้อง
- 1.3 นำความรู้เรื่องมโนทัศน์ไปอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- 1.4 นำแนวคิดในการจัดกรอบมโนทัศน์ไปศึกษาหาความรู้หรือสรุปบทเรียนต่าง ๆ

ด้วยตนเอง

1.5 ใช้ได้กับนักเรียนทุกเพศทุกวัยทุกวิชา

1.6 ใช้ได้ดีกับลักษณะการเรียนรู้ที่มีการอ่านตำรา ฟังคำบรรยาย การสังเกต

การสาธิต

2. ข้อจำกัด

2.1 ผู้สอนต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจรูปแบบและประโยชน์ของแผนผังความคิด รูปแบบต่าง ๆ จึงจะสามารถสอน หรือแนะนำนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

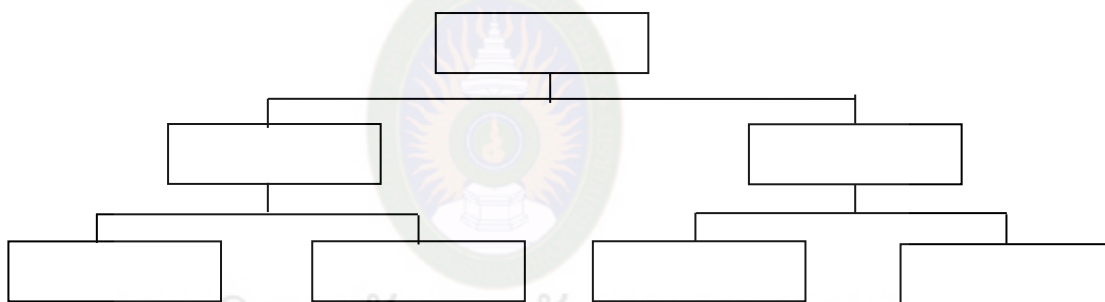
2.2 นักเรียนอาจเกิดความเบื่อหน่ายหรือไม่ มีความอดทนต่อมโนทัศน์ที่ไม่กระจ่างชัดเจน

สรุปได้ว่า การนำแผนผังความคิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์นั้น ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจและความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับแผนผังความคิดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้กับผู้เรียนได้สมวัยของนักเรียนในระดับต่าง ๆ ได้

2.5.6 รูปแบบการสร้างแผนผังความคิด

แผนผังความคิดมีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอรูปแบบสำหรับการนำมาใช้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลที่มีความเหมาะสมกับโครงสร้างของผังความคิดและความต้องการของผู้ใช้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2549, น. 43-45, สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ, 2550, น. 176-192)

2.5.6.1 แบบกิ่งไม้ (Branching Map) เป็นการเขียนความคิดหลักไว้ข้างบนหรือตรงกลาง แล้วลากเส้นเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดอื่น ๆ มีลักษณะ ดังภาพที่ 2.1

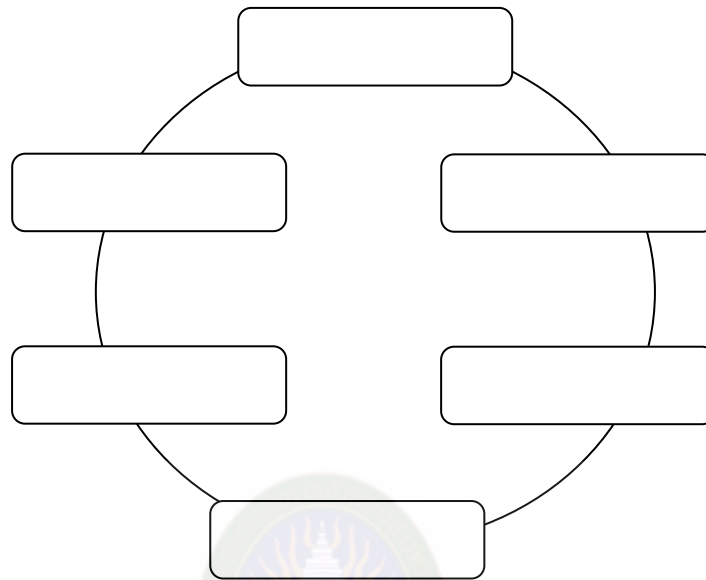
ภาพที่ 2.1 ผังความคิดแบบกิ่งไม้

การนำไปใช้ดังนี้

1. ใช้สรุปความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักองค์ประกอบรองและองค์ประกอบย่อยของแต่ละเรื่อง
2. ใช้นำเสนอโครงสร้างของเรื่องโดยเรียงลำดับความสัมพันธ์ของข้อมูลระบบอย่าง เป็นระบบ
3. ใช้เปรียบเทียบข้อมูลหรือจำแนกประเภทของข้อมูล
4. ใช้สรุปประเด็นสำคัญของแต่ละเรื่อง

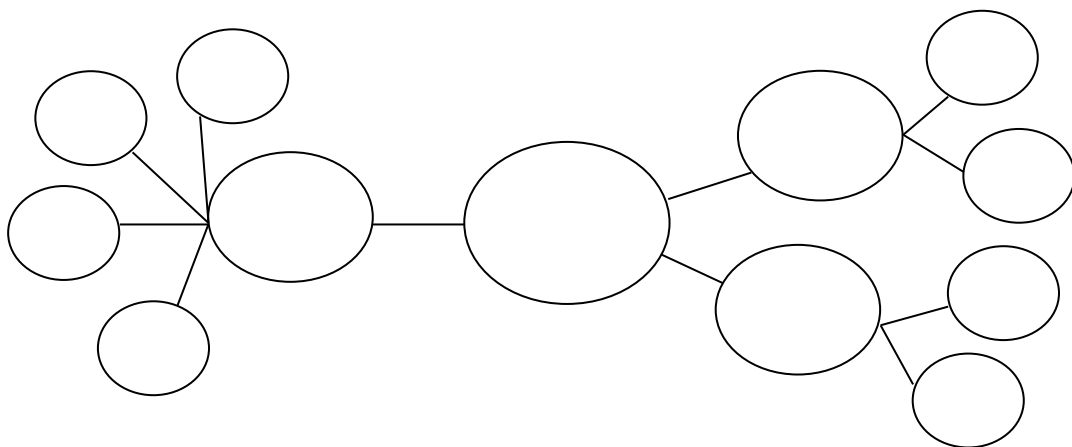
2.5.6.2 แผนผังวงจร (A Circle Map) เป็นการเขียนแผนผังเพื่อเสนอความสัมพันธ์เป็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันเรียงลำดับวงกลม มีลักษณะดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แผนผังความคิดแบบผังวงจร

การนำไปใช้ โดยใช้แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีลักษณะเรียงลำดับเป็นวงจรหรือวัฏจักรหรือระบบ

2.5.6.3 แผนผังใยแมงมุม (A Spider Map) เป็นการเขียนความคิดรวบยอดหลักไว้ที่กึ่งกลางหน้ากระดาษ แล้วเขียนคำอธิบายของความคิดรองในลักษณะใยแมงมุม มีลักษณะดังแผนภาพที่ 2.3

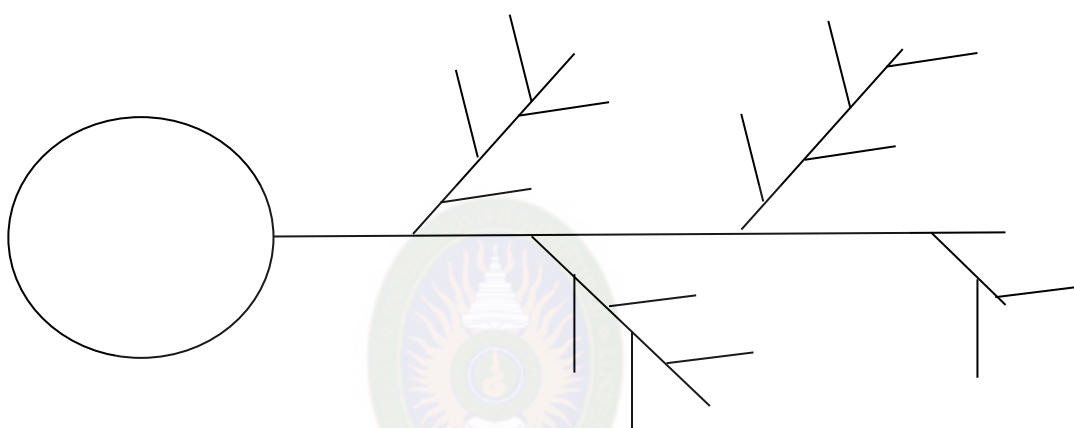
ภาพที่ 2.3 แผนผังความคิดแบบใยแมงมุม

การนำไปใช้ดังนี้

1. ใช้แสดงการแยกองค์ประกอบหรือส่วนประกอบต่าง ๆ ของข้อมูล
2. ใช้จัดระบบจัดลำดับของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่องค์ประกอบหลักองค์ประกอบรององค์ประกอบย่อยหรือตัวอย่างตามลำดับ

3. ใช้สรุปประเด็นหรือรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5.6.4 แผนผังก้างปลา (A Fishbone Map) เป็นการเขียนประเด็นหลักแล้วหาสาเหตุและผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดูคล้ายก้างปลา มีลักษณะดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 ผังความคิดแบบก้างปลา

การนำไปใช้โดยใช้แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เสนอเป็นสาเหตุและผลต่าง ๆ ในแต่ละด้าน เช่น ใช้สำหรับการแก้ปัญหาโดยวิเคราะห์สาเหตุและผลหรือวิธีการแก้ปัญหา เป็นต้น

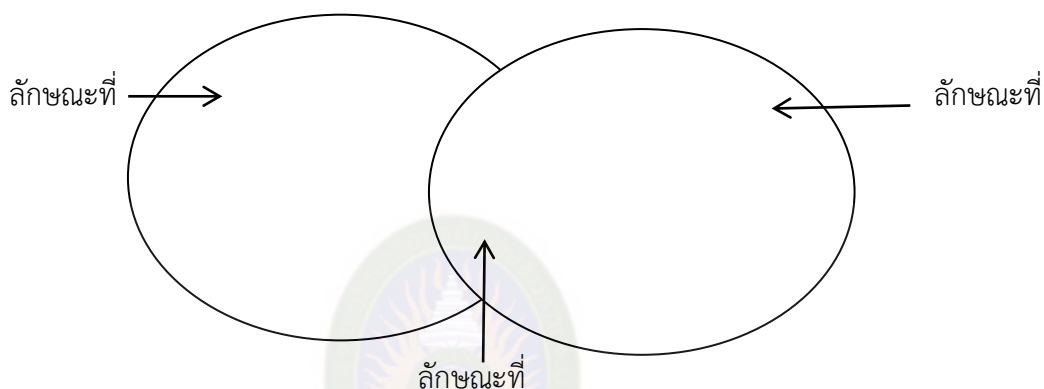
2.5.6.5 แผนผังตารางเปรียบเทียบสองสิ่ง (A Compare Table Map) การเปรียบเทียบสองสิ่งในแต่ละประเด็นที่กำหนด มีลักษณะดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 ผังความคิดแบบตารางเปรียบเทียบสองสิ่ง

การนำไปใช้ดังนี้

1. ใช้แสดงการเปรียบเทียบข้อมูล
2. ใช้แสดงความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของข้อมูล
3. ใช้แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล

2.5.6.6 แผนผังรูปวงกลมทับเหลื่อม (Overlapping Circle Map) เป็นการนำเสนอความเหมือนความต่างของสิ่งสองสิ่งด้วยวงกลมที่มีลักษณะทับซ้อนกัน มีลักษณะดังภาพที่ 2.6

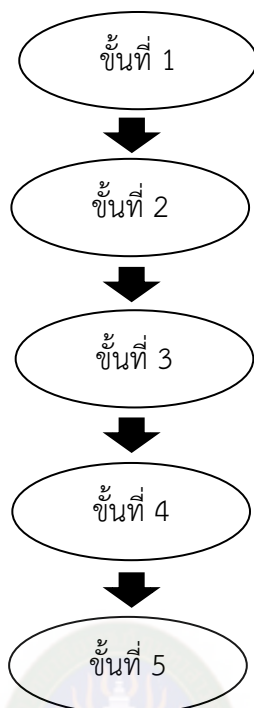
ภาพที่ 2.6 แผนผังความคิดรูปวงกลมทับเหลื่อม

การนำไปใช้ดังนี้

1. ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆของข้อมูล
2. ใช้แสดงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องหรือความไม่สัมพันธ์ของข้อมูล
3. ใช้แสดงข้อมูลที่มีลักษณะความเหมือนกันและแตกต่างกันในลักษณะ

ทับซ้อนกัน

2.5.6.7 แผนผังแบบขั้นบันได (Descending Ladder or Time Ladder Map) ใช้แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีลักษณะแสดงลำดับเวลากระบวนการหรือขั้นตอนเป็นลำดับอย่างง่าย ๆ ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 ผังความคิดแบบขั้นบันได

การนำไปใช้โดยใช้แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีลำดับขั้นตอนหรือกระบวนการเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ

สรุปได้ว่าผังความคิดมีหลายรูปแบบและผู้ใช้จะต้องนำผังความคิดที่มีลักษณะสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ซึ่งจะทำให้สามารถสร้างความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้นและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ซึ่งเริ่มจากการคิดการวางแผนนำเสนอ ตลอดจนช่วยในการจำทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ในบทเรียนที่ศึกษาหรือผ่านการเรียนรู้มา ผังความคิดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้จดจำสิ่งที่เรียนผ่านมาได้เป็นอย่างดี

2.6 การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

2.6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ หลายท่าน ดังนี้

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537, น. 11-15) ได้ให้ความหมายของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

ในการปฏิบัติการนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเข้าสู่วงจรใหม่จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริงหรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิตนา แชมมณี (2540, น. 14) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยในบริบทของชั้นเรียนและมุ่งนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน เป็นการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูให้ไปสู่ความเป็นเลิศและมีความเป็นอิสระทางวิชาการ

กรมวิชาการ (2542, น. 7) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้า เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ เน้นการวิจัยในชั้นเรียน คือเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบ การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการศึกษาและวิจัยควบคู่กันไปด้วย การจัดการเรียนการสอนเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนของครูเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยให้ผู้อื่นนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

สมบัติ ท้ายเรือคำ (2551, น. 93) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยเพื่อนำผลมาใช้แก้ปัญหาย่างรีบด่วนหรือในปัจจุบันทันที ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อนำผลที่ได้มาแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องในวงจำกัดโดยไม่สนใจว่าจะใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญห่อื่นได้หรือไม่

Carr and Kermmis (อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2553, น. 4) ได้ร่วมกันกำหนดนิยามของการวิจัยปฏิบัติการ ว่าเป็นรูปแบบของการรวบรวมคำถามที่เกิดจากการสะท้อนกลับจากการปฏิบัติงานของตนเองโดยผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์ของสังคม เพื่อทำการปรับปรุงหลักการและความถูกต้องทางสังคม หรือการจัดการศึกษารวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานและสถานการณ์ที่เป็นอยู่

Wiersma (อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2553, น. 5) มีความเห็นที่แตกต่างออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสรุปข้ออ้างอิง โดยกล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยครูหรือผู้บริหารเพื่อช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมีจุดเน้นที่ข้อสรุปของปัญหาในปัจจุบันของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพียงเล็กน้อยในการสรุปอ้างอิง

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวิจัยในห้องเรียน เป็นการวิจัยที่กระทำโดยครูผู้สอน หรือผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยรูปแบบของการวิจัยต้องมีการสังเกตลักษณะและพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อนำมากำหนดในการทำการวิจัยให้เหมาะสม และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

2.6.2 ลักษณะของวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลกุล (2543, น. 21) ได้อธิบายลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่ามีลักษณะ 3 ประการคือ

1. เป็นการวิจัยที่เรียกว่า Self - Reflective Inquiry คือ ไม่ได้มุ่งพัฒนาความรู้ใหม่ แต่จุดเน้นอยู่ที่การมองสะท้อนกับสภาพการณ์ หรือปัญหาที่เผชิญอยู่
2. เป็นการดำเนินการวิจัยโดยผู้ที่มีส่วนร่วมภายในหน่วยงานหรือองค์กรนั้น โดยเป็นการวิจัยร่วมกันของบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. เป็นการวิจัยเพื่อหวังผลในการปรับปรุงพัฒนาวิธีการปฏิบัติในหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ เพื่อการพัฒนาตามแนวทางใดแนวทางหนึ่ง

สุวิมล ว่องวานิช (2546, น. 2) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ ดังนี้

ผู้ปฏิบัติ	การปฏิบัติ
ใคร	ครูผู้สอนในห้องเรียน
ทำอะไร	ทำการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหา
ที่ไหน	ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน
เมื่อไหร่	ในขณะที่การเรียนการสอนกำลังเกิดขึ้น
อย่างไร	ด้วยวิธีการงานวิจัย ที่มีวงจรการทำงานต่อเนื่องและสะท้อนกับการทำงานของตนเอง (self-reflection) โดยขั้นตอนหลักคือการทำงานตามวงจร PAOR (Plan, Act, Observe, Reflect & Revise)
เพื่อจุดมุ่งหมายใด	มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนเป็น
ลักษณะเด่นการวิจัย	เป็นกระบวนการวิจัยที่ทำอย่างรวดเร็วโดยครูผู้สอนนำวิธีการแก้ปัญหาที่ตนเองคิดขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนทันทีและสังเกตผลการแก้ปัญหานั้นมีการสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูในโรงเรียนเป็นการวิจัยแบบร่วมมือ

Kemmis and McTagart (1990, p. 8) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1. เป็นวิธีปรับปรุงการปฏิบัติงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. เป็นการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของตนเองและกลุ่มอาชีพของตน

3. เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นวงจรโดยเริ่มจากการวางแผน การปฏิบัติตามแผนการสังเกตและการสะท้อนผลเป็นวงจรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่างานจะได้รับการปรับปรุง

4. ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง

5. เกิดจากความเต็มใจและความเห็นความสำคัญของการปรับปรุงพัฒนางานของตน

6. การอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานหรือกลุ่มวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานเองภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงมากกว่าจะเชื่อตาม หรืออ้างอิงทฤษฎีจากภายนอกเพียงอย่างเดียว

7. เป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นสูง มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับข้อมูลและสถานการณ์ในขณะนั้น

8. เน้นการสังเกตและบันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละช่วงเวลาเพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลที่ถูกต้อง

9. เน้นทั้งผลที่เกิดขึ้นและกระบวนการปฏิบัติงาน 10 เน้นวิธีการเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ

จากการศึกษาลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการข้างต้น สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาถึงความสำคัญ รายการวิจัยและเครื่องมือที่ดำเนินการวิจัย เพื่อให้ตอบปัญหาสมมติฐานได้ทางการวิจัย จะกระทำโดยการสังเกตการพูดคุยหรือการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา นั้น เมื่อทราบสาเหตุแล้วมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลเพื่อสรุปหาคำตอบที่เป็นสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหานั้นตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้

2.6.3 ข้อจำกัดของวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537, น. 91) ได้นำเสนอลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. การวิจัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือใช้ในการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่ากันทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเห็นเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติตลอดจนการวางนโยบายการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติการ การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ การวิเคราะห์และปฏิบัติอย่างลึกซึ้งจากที่สังเกตได้จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล เพื่อการปรับแผนการปฏิบัติ

4. ใช้วงจรการปฏิบัติตามแนวคิดของ Kemmis and MC Taggart คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (RE-planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พึงพอใจ และได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

พินันท์ คงคาเพชร (2552, น.19) ได้กล่าวถึง ข้อจำกัดของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ว่าการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ดี กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนก็มีข้อจำกัดหลายประการเช่นเดียวกัน ดังนี้

1. มีความจำกัดในการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากร เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ส่วนใหญ่จะใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และทำในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ผลที่ได้จึงไม่เป็นตัวแทนของข้อค้นพบ

2. เป็นการเพิ่มภาระของครูผู้สอนมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความพยายามและทุ่มเท กำลังกาย กำลังใจ ตลอดจนความอดทน เนื่องจากลักษณะงานวิจัยต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้งานวิจัยทำเสร็จตามเวลาที่กำหนด และสามารถนำไปใช้ได้ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

3. ความตรงภายนอก หรือความถูกต้องของผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ หรือสถานการณ์อื่น ๆ ได้

4. ตัวแปรภายนอกที่ผู้วิจัยไม่ได้สนใจศึกษาในงานวิจัยประเภทนี้จะไม่สามารถควบคุมได้เหมือนกับงานวิจัยประเภทอื่น เนื่องจากการจัดการในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงไม่ได้มีการกระทำของครูผู้สอน ดังนั้นก็ค้นพบที่ได้รับอาจไม่สามารถยืนยันได้ว่ามาจากปัจจัยใดกันแน่

5. เนื่องจากงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนั้นจำเป็นต้องกระทำอย่างเร่งด่วนให้ทันกับงานในขณะนั้นจึงอาจส่งผลให้นักวิจัยขาดความรอบคอบในการวิจัยหรืออาจเลือกปัญหาไม่ตรงกับหลักที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

2.6.4 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Kemmis and MCTaggart (1990, p. 8) กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการในแนวทางการนำไปใช้เพื่อพัฒนา และปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนจริงในโรงเรียนมี 4 ขั้นตอน

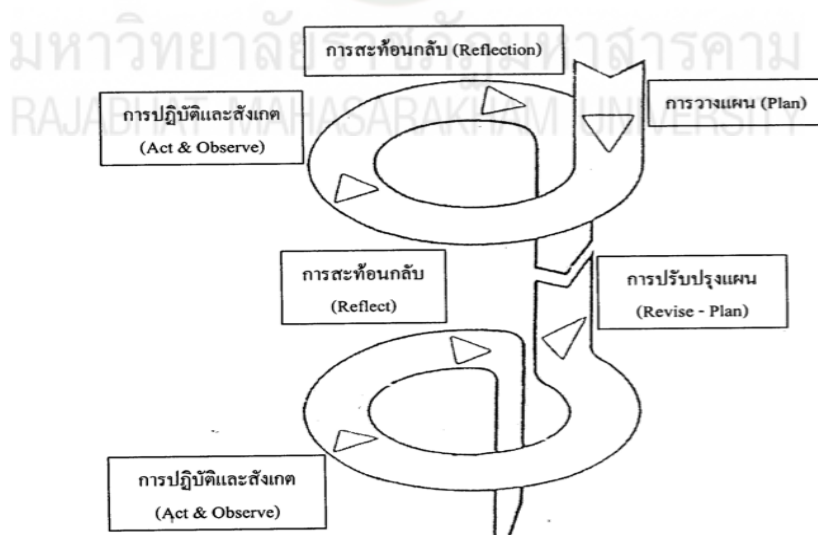
1. ขั้นวางแผน เริ่มด้วยการสำรวจปัญหาสำคัญที่ต้องการให้มีการแก้ไขร่วมกันระหว่างครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาจเป็นคนอื่น ๆ ที่สอนร่วมกัน นักเรียน ผู้ปกครอง หรือผู้บริหาร โดยการสำรวจสภาพการณ์ของปัญหาว่ามีอะไรบ้าง ปัญหาที่ต้องการแก้ไขคืออะไร ปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับใครบ้าง จะมีวิธีแก้ไขในรูปแบบใดบ้าง และการปฏิบัติการแก้ไขจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดบ้าง

2. **ขั้นปฏิบัติการ** เป็นการนำแนวคิดที่มีการกำหนดเป็นขั้นกิจกรรมในการวางแผน มาดำเนินการลงมือปฏิบัติใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบการไปด้วย โดยรับฟังจากผู้ที่เกี่ยวข้องจากการปฏิบัติจะเป็นการมองย้อนกลับว่าแผนที่วางไว้นั้นสมเหตุสมผลกับการปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด และอาจจะมีอุปสรรคอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องโดยไม่คาดคิด ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3. **ขั้นสังเกตการณ์** ขณะที่การวิจัยดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้เป็นเรื่องแน่นอนว่าตามสภาพการณ์จริงนั้นต้องมีความไม่ราบรื่น อุปสรรค และมีการขัดข้องบางประการ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องใช้การสังเกตควบคุมไปด้วย ควรมีการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างระมัดระวังด้วยความใจกว้างพร้อมกับจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่เกิดขึ้นทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังการสังเกตนี้รวมถึงการรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติทั้งโดยการเห็นด้วยตา การได้ฟังการใช้เครื่องมือแบบทดสอบ แบบวัดผลหรือแบบสำรวจ แบบสอบถามว่าสิ่งที่ต้องการทราบ และเปลี่ยนแปลง

4. **ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ** คือการประเมินหรือการตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการโดยผู้วิจัยร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและของระบบการศึกษาที่ประกอบกันอยู่ โดยผ่านการอภิปรายปัญหาเป็นพื้นฐานของข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุง และการวางแผนการปฏิบัติต่อไป

ภาพที่ 2.8 วงจรตามแนวคิด Kemmis and McTaggart

จากการศึกษาเอกสารในข้างต้นสรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีขั้นตอนในการปฏิบัติ พอสรุปได้ดังนี้

1. วางแผน (Plan) คือ การเตรียมแผนก่อนการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการทำการวิจัย เริ่มต้นด้วยการสำรวจข้อมูล รวบรวมปัญหาที่ต้องทำการวิจัย หรือพัฒนาหน่วยเก็บข้อมูลในชั้นเรียนจากการสังเกตหรือสอบถามครูผู้สอน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหาไปสู่แผนการแก้ไข
2. การปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นที่ผู้วิจัยลงมือปฏิบัติตามแผนการวิจัยวางแผนไว้ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเรื่องที่ศึกษา
3. การสังเกต (Observe) เป็นขั้นที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ตามที่ออกแบบไว้ แล้วนำผลที่ได้มาสรุปพร้อมบันทึกโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ
4. การสะท้อน (Reflect) เป็นขั้นสุดท้ายของการวิจัยในวงรอบของการปฏิบัติการเพื่อตอบปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการวิจัยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปสะท้อนผลเพื่อใช้ในการวางแผนในการวิจัยรอบต่อไป

ประวิต เอราวรรณ์ (2545, น. 5) ได้อธิบายกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance)
2. การวางแผน (Planning)
3. การลงมือปฏิบัติ (Action)
4. การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

Kemmis and MC Taggart (อ้างถึงใน ชีรวุฒิ เอกสกุล, 2551) ได้เสนอการวิจัยปฏิบัติการรูปแบบขั้นบันไดที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติ (Act) ขั้นสังเกต (Observe) และขั้นสะท้อนผล (Reflect)

2.7 แผนการจัดการเรียนรู้

2.7.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543, น. 1) กล่าวว่า แผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จะทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดมุ่งหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2546, น. 1-2) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนโดยวางแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดประเมินผลโดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดอันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ (2549, น. 8) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการเตรียมการสอนหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สำลี รักรุทธี (2550, น. 78) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นการนำรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้ คือ วิชา ชั้น เรื่อง เวลาที่สอน มาตรฐานการเรียนรู้สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระและกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป สื่อการเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้เป็นสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารเบื้องต้น สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนซึ่งครูผู้จัดการเรียนการสอนทำขึ้นมาให้ตรงตามหลักสูตรและตัวชี้วัด และวัตถุประสงค์ของรายวิชา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชานั้น ๆ

2.8.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

สุพล วังสินธ์ (2543, น. 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนการสอนวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้
2. ช่วยทำให้ครุมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้าทำให้ครุมั่นใจในการสอนตามเป้าหมาย

3. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
  4. เป็นผลงานวิชาการแสดงความชำนาญ และเชี่ยวชาญของผู้จัดทำแผนการเรียนรู้
- เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, น. 409) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้สอนในแต่ละสัปดาห์หรือชั่วโมงทราบว่าสอนเนื้อหาสาระวิชาใด ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ครอบคลุมเรื่องอะไรบ้าง รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมาย

สำลี รักรุทธี (2545, น. 78) กล่าวว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ครุได้มีโอกาสได้ศึกษาหลักสูตร แนวการสอน วิธีวัดและประเมินผลการศึกษา

2. ช่วยให้ครูผู้สอน สามารถจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งในเรื่องทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อและสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น ตลอดจนการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย

3. เป็นเครื่องมือของครูในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ต้องเที่ยงตรงเสนอแนะแก่บุคลากรได้

5. เป็นการพัฒนาวิชาชีพ และมาตรฐานวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึกฝนโดยเฉพาะ มีเครื่องมือและเอกสารที่จำเป็นสำหรับประกอบวิชาชีพด้วย

จากความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้จะเห็นว่า มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จากความสำคัญของการจัดกิจกรรมดังกล่าว สรุปว่าการจัดการเรียนการสอนของครูโดยส่วนใหญ่อาศัยการจัดกิจกรรมร่วมด้วย

2.7.3 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, น. 139-148) ได้เสนอแนะขั้นตอนการทำแผนการเรียนรู้ดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมาพิจารณาจัดทำแผนการเรียนรู้

2. ตั้งชื่อแผนตามหัวข้อสาระการเรียนรู้

3. กำหนดจำนวนเวลาและระดับชั้นเรียน

4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ผลการเรียนรู้ รายปี/รายภาค ที่เลือกไว้เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรายวิชา

5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วเฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับหัวข้อสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติวิชา

6. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน

7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหานั้น

8. เรื่องกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

9. เลือกชื่ออุปกรณ์สำหรับใช้อุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์

10. จัดทำลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงขั้นตอนการสอนตามธรรมชาติวิชา ตามจุดประสงค์นำทาง และคำนึงถึงการบูรณาการ เทคนิคและกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เข้าไว้ในแต่ละขั้นตอนด้วย

11. กำหนดการวัดผลและประเมินผลโดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งที่เกิดระหว่างเรียนตามจุดประสงค์ย่อย/นำทาง และที่เกิดหลังเรียนการสอนเมื่อจบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการวัดหลายรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น ปฏิบัติจริงการทดสอบความรู้การทำแผนจัดการเรียนรู้เป็นการเตรียมการสอนเพื่อใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพตามเจตนาของหลักสูตรอันจะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนและแผนการเรียนรู้ที่ดี ย่อมตอบโจทย์ และความต้องการของนักเรียนชุมชนสังคมกระบวนการทำแผนการจัดการเรียนรู้มีลำดับ ดังนี้

11.1 ศึกษาหลักสูตร การศึกษาหลักสูตรเพื่อทำแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องศึกษาส่วนประกอบของหลักสูตรตั้งแต่หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวการดำเนินการ สิ่งสำคัญ คือ ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรต้องการ

11.2 วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อศึกษาจุดประสงค์โครงสร้างเนื้อหาเพื่อจะได้นำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสภาพของนักเรียนด้วย

11.3 จัดทำกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการวางแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดภาคเรียน ตลอดปีการศึกษาให้เป็นไปตามลำดับว่าจะทำการสอนแต่ละครั้งมีขอบเขตเนื้อหาแค่ไหน ใช้กิจกรรมเรียนการสอนอะไร และเพื่อจะให้ให้นักเรียนบรรลุในเรื่องอะไรในการสอนแต่ละครั้งซึ่งกำหนดการสอนจะประกอบไปด้วยหัวข้อเรื่องย่อย จำนวนคาบ กิจกรรม จุดประสงค์การเรียนรู้

11.4 การเขียนแผนการสอน เป็นการเขียนสิ่งต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของแผนการสอน จากขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้มองเห็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยครูจะต้องทำความเข้าใจกับหลักสูตรให้เข้าใจเพื่อนำไปวิเคราะห์หลักสูตรจากนั้นนำไปเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ครูต้องนำเนื้อหาบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน แต่ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนควรจะให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2546, น. 38-41) ได้เสนอแนะขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองมีได้หลายหลากหลายรูปแบบ ผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่าให้ใช้รูปแบบใด ถ้าโรงเรียนไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้จึงเลือกแบบที่ตนเองเห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้ ดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. ตั้งชื่อแผนตามหัวข้อสาระการเรียนรู้
3. กำหนดจำนวนเวลาระดับชั้น
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาค ที่เลือกไว้เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา

- 4.1 บรรยายจุดหมายปลายทางไม่ใช่วิธีการ
- 4.2 สะท้อนถึงระดับต่างๆของทักษะที่เกิด
- 4.3 ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรมและใช้องค์ประกอบ 3 ส่วนตามแนวของ

Robot Morris คือ

- 4.3.1 พฤติกรรม
- 4.3.2 สถานการณ์หรือเงื่อนไข
- 4.3.3 เกณฑ์

5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วเฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับหัวข้อ สาระการเรียนรู้กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติวิชา

6. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้ สาระ การเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน

7. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา

8. เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

9. เลือกสื่ออุปกรณ์สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระ การเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์

10. จัดทำลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงขั้นตอนการสอนตามธรรมชาติ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และคำนึงการบูรณาการ เทคนิค และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสาระ การเรียนรู้อื่น ๆ

11. กำหนดการวัดผลและประเมินผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งที่ เกิดระหว่างเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และที่เกิดหลังการเรียนการสอนเมื่อจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้โดยใช้วิธีการวัดผลหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสม

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2553, น. 131-132) ได้สรุปขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่จะจัดทำหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจเป้าหมายและทิศทางของการจัดการเรียนรู้

2. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นและกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปี รายภาค สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นการกำหนดเนื้อหาที่จะต้องเรียน ส่วนการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาคเรียนนั้น เป็นการระบุถึงความรู้ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดหลังจากเรียนรู้ในแต่ละปี

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาคเรียน เพื่อกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้รายปี รายภาค ซึ่งการศึกษาและวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้จะประกอบด้วยจุดประสงค์รายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังคำอธิบายรายวิชาโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาและการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้

4. นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาค และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาค มาพิจารณาเพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา

5. นำคำอธิบายรายวิชามากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าหน่วยการเรียนรู้เปรียบเสมือนบทเรียนบทหนึ่งซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลายเรื่องที่สัมพันธ์กัน

6. หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายหน่วย

7. นำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายหน่วยมาจัดทำแผนการเรียนรู้รายชั่วโมง

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดทำแผนการเรียนรู้จะต้องประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เพื่อกำหนด เนื้อหาสาระที่จะสอนในชั่วโมงนั้น ๆ รวมทั้งเลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอน สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ตรงตามความต้องการและตามศักยภาพของผู้เรียน การจัดลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจะต้องมีการจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในรายวิชานั้น

2.7.4 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

สำลี รักสุทธี และคณะ (2541, น. 136-137) แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 9 หัวข้อดังนี้

1. สาระสำคัญ (Concept) เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการของเรื่องหนึ่งที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนตามแผนการสอนแล้ว

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objective) เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนเมื่อเรียนจบตามแผนการสอนแล้ว

3. เนื้อหา (Content) เป็นเนื้อหาที่จัดกิจกรรมและต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนการสอน (Instructional Activities) เป็นการสอนขั้นตอนหรือกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด

5. สื่อและอุปกรณ์ (Instructional Media) เป็นสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

6. การวัดผลและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นการกำหนด ขั้นตอนหรือวิธีการวัดและประเมินผลว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียน การสอน แยกเป็นก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน

7. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมที่บันทึกการตรวจแผนการสอน

8. ข้อเสนอแนะของผู้บังคับบัญชาเป็นการบันทึกการตรวจแผนการสอนเพื่อเสนอแนะ หลังจากได้ตรวจสอบความถูกต้องการกำหนดรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ ในแผนการสอน

9. บันทึกการสอน เป็นการบันทึกของผู้สอนหลังจากนำแผนการสอนไปใช้แล้ว เพื่อเป็นการปรับปรุงและใช้ในคราวต่อไป มี 3 หัวข้อ คือ

9.1 ผลการเรียนรู้ เป็นการบันทึกผลการเรียนด้านสุขภาพและปริมาณทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยซึ่งกำหนดในชั้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมิน

9.2 ปัญหาและอุปสรรค เป็นการบันทึก ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะสอน ก่อนสอน และหลังทำการสอน

9.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข เป็นการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุง การเรียนการสอน ให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนที่หลักสูตรกำหนด

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545, น. 2) ได้เสนอแนะส่วนประกอบที่สำคัญของ แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ (อาจจะมีหรือไม่มีตามความเหมาะสม)

2.1 จุดประสงค์ปลายทาง

2.2 จุดประสงค์นำทาง

3. เนื้อหาสาระ

4. กิจกรรมการเรียนรู้

5. สื่อการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ที่

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

6.2 เครื่องมือการวัดและประเมินผล

7. กิจกรรมเสนอแนะ (ถ้ามี)

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2546, น. 160) กล่าวว่า การเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีหลายรูปแบบ เป็นแบบเรียงความ แบบตารางหรือแบบตารางผสมแบบเรียงความซึ่งในแต่ละแบบ จะมีองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้เหมือนกัน ดังนี้

1. ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้

2. สารสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. เนื้อหาสาระ
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. สื่อการเรียนรู้ที่
7. การวัดและประเมินผล
8. กิจกรรมเสนอแนะ
9. ความคิดเห็นของผู้บริหาร
10. บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ส่วนองค์ประกอบของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้
2. สาระเรื่อง
3. มาตรฐานการเรียนรู้
4. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
5. ความคาดหวังตามมาตรฐานสาระการเรียนรู้
6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
7. สื่อแหล่งเรียนรู้
8. การวัดและประเมินผล
9. แนวทางแก้ไขและพัฒนา
10. ข้อคิดเห็นอื่น ๆ
11. ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2549, น. 63-64) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบอาจอยู่ในรูปของความเรียงหรือตารางหรือทั้งความเรียงและตารางรวมกันก็ได้ ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบได้ตามความเหมาะสม จะเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ควรประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำหรือหัวแผนการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็นภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดใช้กับผู้เรียนระดับชั้นใดเรื่องอะไรใช้เวลาในการจัดกิจกรรมนานเท่าใด

ส่วนที่ 2 ตัวแผนจัดการเรียนรู้ (องค์ประกอบสำคัญ)

1. สาระ
2. มาตรฐานการเรียนรู้

3. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
5. สารระสำคัญ
6. จุดประสงค์การเรียนรู้ประกอบด้วย
  - 6.1 จุดประสงค์ปลายทาง
  - 6.2 จุดประสงค์นำทาง
7. สารการเรียนรู้ เนื้อหา
8. สื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้
9. กิจกรรม กระบวนการเรียนรู้
10. การวัดประเมินผลประกอบด้วย
  - 10.1 วิธีการวัด
  - 10.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
  - 10.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน
11. เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้
12. บันทึกหลังผลการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยบันทึกแผนการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้สอนบันทึกข้อสังเกตที่พบจากการนำไปใช้เช่นปัญหาและแนวทางแก้ไข กิจกรรมเสนอแนะและข้อมูลอื่น เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในการนำไปใช้ต่อไปอีกส่วนหนึ่งของท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน ได้แก่ ใบงาน แบบทดสอบ ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแผนนั้น

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของแผนประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารระสำคัญและกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสื่อและแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

2.7.5 ลักษณะของแผนที่ดี

สถาบันราชภัฏมหาสารคาม (2539, น. 121-129) กล่าวถึง ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้

1. มีความมุ่งหมายที่ชัดเจนสำหรับเรื่องนั้นๆเป็นความมุ่งหมายที่สามารถวัดได้
2. จัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้รับอย่างเหมาะสม
3. จัดวิธีสอนและกิจกรรมได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาของผู้เรียน
4. กำหนดวิธีวัดผลได้อย่างเหมาะสม
5. กำหนดสื่อการสอนเหมาะกับผู้เรียนและเนื้อหาวิชาที่สอน

6. สอดคล้องและเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างผู้บุคคลของผู้เรียน
7. มีความชัดเจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
8. ช่วยให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในการสอนและสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักเรียนได้

9. เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสอนได้ในสถานการณ์จริง

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545, น. 321) กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นแผนการสอนที่ให้แนวทางการสอนแก่ผู้สอนอย่างชัดเจน ทั้งด้านวัตถุประสงค์การสอน เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนการวัดผลประเมินผลโดยเฉพาะแนวทางการจัดกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ได้เกิดทักษะกระบวนการ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้

1. สอดคล้องกับหลักสูตรและแนวทางการสอนของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ
2. นำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ
3. เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด มีความกระชับชัดเจนทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2549, น. 59) ได้เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจน (ในการสอนเรื่องนั้นต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติอะไรหรือด้านใด)
2. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ชัดเจน และนำไปสู่ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง (ระบุบทบาทของครูผู้สอนและผู้เรียนไว้อย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรจึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผล)
3. กำหนดสื่ออุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน (จะใช้สื่ออุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้อะไรมาช่วยแล้วจะใช้อย่างไร)
4. กำหนดวิธีวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจน (จะใช้วิธีการและเครื่องมือวัดประเมินผลใด เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้)
5. ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ (ในกรณีที่มีปัญหาและนำไปใช้หรือสัตว์ไม่สามารถกำหนด การจัดการเรียนรู้ตามแผนงานได้ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นตัวอย่างอื่นได้โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอนและผลการเรียนรู้)
6. มีความทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่จริงที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่

7. แปลความได้ตรงกันแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกัน เขียนให้อ่านเข้าใจง่าย กรณีมีการสอนแทนหรือเผยแพร่ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจและใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้

8. มีการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี สะท้อนให้เห็นการบูรณาการแบบองค์รวมของเนื้อหาสาระความรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

9. มีการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ใหม่และนำไปใช้กับชีวิตจริงในเรื่องต่อไป

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นแผนที่มีวิธีการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอน และกิจกรรม รวมทั้งการวัดผลและประเมินผลที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระวิชาและผู้เรียน มีกิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติโดยผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ทัศนมัน หนูนิมิต (2551) ได้ทำการวิจัยผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ประกอบผังความคิดและสื่อเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนดอนหั่นประชารัฐศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน และโรงเรียนสระแก้วราษฎร์บำรุง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า แผนการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบทั้งความคิด มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.89/80.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบแผนผังความคิด มีค่าเท่ากับ 0.6926 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 96.62 และนักเรียนที่เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบแผนผังความคิดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ลักขณาพร คชโคตร (2552) ได้ศึกษาผลการใช้แผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 46 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แผนผังความคิดและแบบบันทึกคะแนน การตรวจแผนผังความคิดเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีระดับคะแนนเพิ่มจากเดิมในทุก ๆ แผน โดยคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ จากแผนที่ 1 ถึงแผนที่ 10 คือ ร้อยละ 23.60, 26.52, 31.30, 41.63, 63.04, 71.52, 72.68, 81.95, 92.17 และ 97.17

นิภาวรรณ เทพรัตน์ (2553) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้กรณีตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทพมิตรศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีประสิทธิภาพดังนี้ ชุดที่ 1 81.00/79.33 ชุดที่ 2 78.33/75.33 ชุดที่ 3 78.67/78.00 ชุดที่ 4 76.67/75.33 ชุดที่ 5 79.00/77.67 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

จิตตานุช โสภา (2559) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ประกอบผังความคิดพบว่า นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้มีผลการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.05 และนักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ประกอบผังความคิด มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ปัญญาพร สุคนธ์พันธุ์ (2559) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง คือ นักเรียนกลุ่มที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างจำนวน 50 คน และกลุ่มควบคุมคือนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบธรรมดาทั่วไป จำนวน 51 คน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาเท่ากับ 25.92 คะแนนรวมเป็นร้อยละ 81 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 60

ธนพัทธ์ ญาตีสันเทียะ (2562) ได้ศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานแบบทิมวิเคราะห์ โดยศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุกุลนารี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 6 ชั่วโมง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/10 จำนวน 30 คน ผลการจัดกิจกรรมพบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 ที่มีระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ไปสู่ระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับมาก ($\bar{x}=3.22$, S.D.=0.64) โดยพบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์ ความสำคัญวิเคราะห์ความสัมพันธ์และวิเคราะห์หลักการ

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Bad (2002) ได้ทำการวิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยเทคนิคแผนผังความคิด เพื่อค้นหาข้อมูลประโยชน์ในการเลือกเว็บมากกว่าที่จะใช้ในการนำเสนอข้อมูลแบบธรรมดาโดยใช้ Internet Explorer หน้าที่นำไปใช้ในการนำเสนอข้อมูลรวมถึงผังต้นไม้แบบย่อสรุป และการค้นหาเป้าหมายการเปรียบเทียบและทดลอง ได้รับการออกแบบและการนำไปใช้วัดพฤติกรรมของผู้ใช้ เพื่อค้นหาข้อมูลในเว็บ ผลการวิจัยเห็นว่าการนำเสนอข้อมูลโดยใช้ผังความคิดมีประโยชน์อย่างมากกว่าการใช้ Internet Explorer ในระหว่างก่อนการทดสอบและพบว่าเทคนิคผังความคิดนั้นเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ข้อมูลและความรู้ใหม่ ๆ

Taricani (2002) ได้ศึกษา เพื่อกำหนดผลการรวบรวมข้อมูลสะท้อนกลับเข้ากับการทำให้เกิดผังความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้คำศัพท์ เทคนิคและความเข้าใจของผู้เรียน โดยใช้คะแนนของผู้เรียนในแต่ละคน ในรูปแบบของเกณฑ์รวม และใช้แบบทดสอบคำศัพท์เทคนิคและแบบทดสอบความเข้าใจกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของสหรัฐอเมริกา จำนวน 150 คน เป็นนักเรียนชาย 79 คน และนักเรียนหญิง 71 คน เอกวิทยาศาสตร์ 55 คน ละเอียดอื่น ๆ 95 คน จากการวิจัยพบว่า การใช้ผังความคิดและไม่ใช้ผังความคิด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญในด้านคะแนนทดสอบเกณฑ์นักศึกษาที่ได้รับข้อมูลส่วนตัว กลับทำคะแนนได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับอย่างมีนัยยะสำคัญและนักศึกษาเอกวิทย์ที่ทำงานโดยใช้แผนผังความคิดทำคะแนนได้สูงสุดอย่างมีนัยยะสำคัญในแบบคำศัพท์เทคนิค

Insook Jan (2013) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างมัลติมีเดียเป็นทางต่อการเรียนการสอนเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จำนวน 78 คน มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนที่ได้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐาน และกลุ่มควบคุมที่เป็นนักเรียนที่ได้เรียนแบบทั่วไป ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่

จัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างมีเดียเป็นฐาน มีความสามารถบูรณาการการเรียนการสอนเทคโนโลยีสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบทั่วไป

Rybarczyk et al. (2007) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐาน ต่อผลของการเรียนรู้ ซึ่งมีการวัดความสามารถในการประยุกต์ความรู้โดยศึกษากับนักเรียนระดับชั้นปริญญาตรี เรื่อง การหายใจระดับเซลล์ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจากการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐาน มีความเข้าใจและมีความสามารถในการประยุกต์ความรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้เรียนแบบทั่วไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม ได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2562 จำนวน 34 คน

3.2 เครื่องมือวิจัย

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการ

แผนการจัดการเรียนรู้วิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ โดยการจัดการเรียนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด จำนวน 7 แผน 10 ชั่วโมง

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลวิจัย

แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (ปรนัย 4 ตัวเลือก) จำนวน 2 ชุด ชุดละ 20 ข้อ

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผล

3.2.3.1 แบบบันทึกอนุทินของนักเรียน

3.2.3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน

3.3 การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

3.3.1.1 ศึกษาหลักสูตรของโรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ขอบเขตเนื้อหาของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้

3.3.1.2 ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ประกอบด้วยการดำเนินการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ผู้สอน/ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง
- 2) ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง
- 3) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
- 4) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
- 5) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียน

และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

3.3.1.3 กำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอนเพื่อนำมาสร้างแผนการเรียนรู้ วิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แบ่งออกเป็น 7 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 กฎหมายเกี่ยวกับบุคคล

เรื่องที่ 2 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์

เรื่องที่ 3 กฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรม

เรื่องที่ 4 กฎหมายเกี่ยวกับหนี้และละเมิด

เรื่องที่ 5 กฎหมายเกี่ยวกับเอกเทศสัญญา

เรื่องที่ 6 กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว

เรื่องที่ 7 กฎหมายเกี่ยวกับมรดก

3.3.1.4 จัดทำแผนการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลาสอนทั้งหมด 10 ชั่วโมง 4 สัปดาห์

ตารางที่ 3.1

เนื้อหาสาระสำคัญ เวลาที่ใช้สอนของแผนการจัดการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้	สาระสำคัญ	จุดประสงค์การเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
เรื่องที่ 1 กฎหมาย เกี่ยวกับบุคคล	บุคคล คือ สิ่งที่สามารถมีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมาย เฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่สามารถมีสิทธิและหน้าที่ สัตว์ไม่มีสิทธิและหน้าที่ จึงไม่ใช่บุคคล	วิเคราะห์ความสำคัญของการกระทำเกี่ยวกับบุคคลได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1
เรื่องที่ 2 กฎหมาย เกี่ยวกับทรัพย์สิน	กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ กฎหมายที่ว่าด้วยการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งทรัพย์สินนั้นจะเป็นสิ่งที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างก็ได้แต่มีราคาและอาจถือเอาได้ ซึ่งประเภททรัพย์สินนั้นสามารถแยกออกได้หลายจำพวกและวิธีการจำหน่ายทรัพย์สินชนิดต่างๆให้ถูกต้องตามกฎหมาย	วิเคราะห์ความสำคัญของการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินได้อย่างเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	2
เรื่องที่ 3 กฎหมาย เกี่ยวกับนิติกรรม	นิติกรรม คือ การแสดงเจตนาของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมาย มุ่งโดยตรงต่อการผูกความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลเพื่อที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับสิทธิ เช่น การแสดงเจตนาทำพินัยกรรม การทำคำเสนอไปยังบุคคลอื่น เพื่อชักชวนให้ทำสัญญาด้วยการบอกเลิกสัญญา เป็นต้น	วิเคราะห์ความสำคัญของการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	1

(ต่อ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	สาระสำคัญ	จุดประสงค์การเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
เรื่องที่ 4 กฎหมาย เกี่ยวกับหนี้และ ละเมิด	หนี้ เป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมาย ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่าย ขึ้นไป แต่ละฝ่ายจะมีที่คนก็ได้ และด้วยความสัมพันธ์อันนี้ ฝ่ายที่เรียกว่า "เจ้าหนี้" มีสิทธิ บังคับฝ่ายที่เรียกว่า "ลูกหนี้" ให้ กระทำการหรืองดเว้นกระทำ การอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์ของฝ่ายเจ้าหนี้ได้	สามารถวิเคราะห์ถึงประเภทของหนี้ ชนิดต่าง ๆ และบทบาทหน้าที่ ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่มีต่อกันได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	1
สอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์			1
สิ้นสุดวงรอบที่ 1			5
เรื่องที่ 5 กฎหมาย เกี่ยวกับเอกเทศ สัญญา	เอกเทศ คือ หนี้หรือสัญญา ประเภทหนึ่งที่กฎหมาย ขนานนามให้เป็นพิเศษ เพื่อวางกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นการเอกเทศ ดังนั้นหนี้หรือ สัญญาทั่วไปที่ไม่ปรากฏชื่อ ตามกฎหมาย จึงได้ชื่อว่า "สัญญาไม่มีชื่อ" หรือ " หนี้สามัญ"	วิเคราะห์ความสำคัญของเอกเทศและ สัญญาได้ และสามารถแยกประเภท ของสัญญาได้ สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม	1
เรื่องที่ 6 กฎหมาย เกี่ยวกับ ครอบครัว	กฎหมายครอบครัว คือ กฎหมาย ที่ว่าด้วยการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ในครอบครัว เช่น การหมั้น การสมรส การหย่า การจดทะเบียน รับรองบุตร การรับ บุตรบุญธรรม ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ ใกล้ตัวเป็นอย่างมาก และมี ความสำคัญกับทุกคน	วิเคราะห์ถึงการกระทำเกี่ยวกับ กฎหมายครอบครัว ในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม	2

(ต่อ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	สาระสำคัญ	จุดประสงค์การเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
เรื่องที่ 7 กฎหมายเกี่ยวกับมรดก	กฎหมายมรดก คือ กฎหมายที่ว่าด้วยการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของเจ้ามรดกหรือของผู้ตาย ภายหลังจากที่เจ้ามรดกนั้นถึงแก่ความตายโดยการจัดการ ทรัพย์สินนั้นจะแบ่งตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งผู้รับมรดกที่เป็นทายาทมีหลายลำดับ การจัดแบ่งทรัพย์สินมรดกนั้น ทายาทจะได้รับในจำนวนที่ไม่เท่ากัน	สามารถวิเคราะห์ประเภทของ ทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ทายาท และทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกได้	2
ทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์			2
สิ้นสุดวงรอบที่ 2			5
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			

3.3.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข

3.3.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแล้วพร้อมแบบประเมินแผนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนดังนี้

1) อาจารย์ ดร.อพันธ์ พูลพุทธา ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2) อาจารย์ ดร.ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3) นางจุฑารัช สมภูมิ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเซียงยีนพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

3.3.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเหมาะสมโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคอร์ท (Likert) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 100)

เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เหมาะสมมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

เหมาะสมมาก ให้ 4 คะแนน

เหมาะสมปานกลาง ให้ 3 คะแนน

เหมาะสมน้อย ให้ 2 คะแนน

เหมาะสมน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 ถึง 5.00 หมายความว่า เหมาะสมระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 ถึง 4.50 หมายความว่า เหมาะสมระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 ถึง 3.50 หมายความว่า เหมาะสมระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 ถึง 2.50 หมายความว่า เหมาะสมระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.50 หมายความว่า เหมาะสมระดับน้อยที่สุด

นำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33 - 5.00$)

3.3.1.8 ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมายที่เลือกไว้ในการศึกษาวิจัย

3.3.2 แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดทักษะความสามารถในการวิเคราะห์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ของ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547, น. 23-24)

3.3.2.2 กำหนดประเภทการคิดวิเคราะห์ เพื่อสร้างแบบทดสอบให้สอดคล้อง โดยใช้วัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3 ประเภท (สุวิทย์ มูลคำ, 2547, น. 23-24) คือ

- 1) วิเคราะห์ส่วนประกอบ
- 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์
- 3) วิเคราะห์หลักการ

3.3.2.3 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ

3.3.2.4 สร้างแบบวัดทักษะแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือกจำนวน 50 ข้อ ต้องการใช้จริง 40 ข้อ รายละเอียดดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2

การคิดวิเคราะห์และจำนวนข้อสอบแต่ละด้าน

ขั้นตอนหลักของการคิดแก้ปัญหา	จำนวนข้อสอบ	
	สร้างขึ้น	ใช้จริง
1. ด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบ	17	14
2. ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์	16	12
3. ด้านการวิเคราะห์หลักการ	17	14
รวม	50	40

3.3.2.5 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม เนื้อหารวมทั้งตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.3.2.6 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอพิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดทักษะต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมพิจารณาว่าข้อสอบนั้นสอดคล้องกับหลักทฤษฎีการคิดวิเคราะห์หรือไม่

โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

3.3.2.7 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่า (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

3.3.2.8 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านเกณฑ์ (IOC) ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/3 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.3.2.9 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์มาวิเคราะห์ค่าความยาก (P) หาค่าอำนาจจำแนก (r) (อรัญ ชูกระเดื่อง, 2557, น. 44) โดยแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้งรอบปฏิบัติการที่ 1 ค่าความยาก (p) มีค่าระหว่าง 0.47-0.59 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าระหว่าง 0.23 –

0.82 และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์วงรอบปฏิบัติการที่ 2 ค่าความยาก (p) มีค่าระหว่าง 0.32 - 0.53 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าระหว่าง 0.23 - 0.76

3.3.2.10 นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบ ทั้งฉบับ (อรัญ ชูกระเดื่อง, 2557, น.45) โดยค่าความเชื่อมั่นแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้ง 2 ฉบับ เท่ากับวงรอบปฏิบัติการที่ 1 ค่าความเชื่อมั่น (kr_{20}) = 0.74 และ วงรอบปฏิบัติการที่ 2 ค่าความเชื่อมั่น (kr_{20}) = 0.84

3.3.2.11 จัดพิมพ์แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ฉบับจริง เพื่อนำไปใช้ทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

3.3.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน

แบบสัมภาษณ์นักเรียนเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติการเรียนการสอน บรรยายภาคในการเรียนการเรียนรู้ ข้อดีและข้อเสียของการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการสะท้อนผลการปฏิบัติ มีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ดังนี้

3.3.3.1 กำหนดขอบข่ายในการสัมภาษณ์นักเรียน

3.3.3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์นักเรียนโดยแบ่งประเด็นออกเป็น 5 ประเด็นดังนี้

- 1) ชอบการเรียนรู้หรือไม่เพราะเหตุใด
- 2) คิดอย่างไรกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้
- 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร
- 4) สื่อการเรียนการสอนความน่าสนใจหรือไม่
- 5) ขณะทำกิจกรรมครูอธิบายขั้นตอนชัดเจนหรือไม่

3.3.3.3 นำแบบสัมภาษณ์นักเรียนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.3.3.5 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติต่อไป

3.3.4 แบบบันทึกอนุทิน

เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อบันทึกการเรียนการสอนที่สะท้อนการจัดกระบวนการเรียน การสอนของผู้สอน จะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้โดยที่ครูผู้สอน ไม่สามารถรู้ได้ว่านักเรียนคนใดเป็นผู้เขียนจะทำให้ให้นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นได้ อย่างเต็มที่ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในรอบต่อไปโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.3.4.1 กำหนดขอบข่ายที่ต้องการให้นักเรียนบันทึก

3.3.4.2 ออกแบบตามหัวข้อตามขอบข่ายที่ได้วางไว้

3.3.4.3 นำแบบบันทึกอนุทินของนักเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.3.4.4 ปรับปรุง แก้ไข แบบบันทึกอนุทินของนักเรียนตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติต่อไป

3.3.5 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อดีและข้อเสียของการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการสะท้อนผลการปฏิบัติ มีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ดังนี้

3.3.5.1 กำหนดขอบข่ายในการสัมภาษณ์

3.3.5.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 5 ประเด็นดังนี้

- 1) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนควรเป็นอย่างไร
- 2) กิจกรรมในลักษณะแบบใดที่เห็นว่าจะมีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
- 3) การนำกรณีตัวอย่างมาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เหมาะสมหรือไม่

4) ฝังความคิดที่จะใช้ควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5) ลักษณะของกิจกรรมควรทำรูปแบบใด

3.3.5.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.3.5.5 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ในนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

3.4.1 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับฝังความคิด เรื่องของกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Planning) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) โดยใช้เวลาการปฏิบัติการทั้งหมด 10 ชั่วโมง แบบเป็น 2 วนรอบ ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวม ดังนี้

วงรอบที่ 1

ขั้นวางแผน (Plan)

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนในห้องเรียนและโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน
2. ศึกษาเอกสารรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาทางด้านการคิดวิเคราะห์ มาใช้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
3. ออกแบบแผนจัดการเรียนรู้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการและกระบวนการวิจัยรวมทั้งบทบาทหน้าที่ของนักเรียนแต่ละคนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5. วางแผนการปฏิบัติงานกำหนดกิจกรรมที่จะจัดให้กับนักเรียนในการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับทางความคิด

ขั้นปฏิบัติการ (Action)

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วางไว้ด้วยแผนจัดการเรียนรู้ วงรอบที่ 1 มีทั้งหมด 4 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาทั้งหมด 5 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับบุคคล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง กฎหมายหนี้และละเมิด

ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ในการบันทึกผลต่าง ๆ จะเก็บโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์บันทึกอนุทินเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน หลังสิ้นสุดวงรอบที่ 1

1. ให้นักเรียนบันทึกอนุทินภายหลังจากสิ้นสุดแผนการเรียนรู้แต่ละแผน
2. วัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยมีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ให้นักเรียนทำหลังสิ้นสุดการสอนในวงรอบที่ 1
3. สัมภาษณ์นักเรียนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นภายหลังจากสิ้นสุดวงรอบที่ 1

ขั้นตอนผลการปฏิบัติ (Reflection)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในการทำในวงรอบที่ 1 ซึ่งนำข้อมูลที่ได้มาจากบันทึกหลังสอน บันทึกกอนุทินนักเรียน การสัมภาษณ์และจากการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่รวบรวมเพื่อหาข้อสรุปปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัยของผู้เรียนและปรับปรุงกิจกรรมเพื่อใช้ในวงรอบต่อไป

ตารางที่ 3.3

วงรอบปฏิบัติการที่ 1

วงรอบที่	กิจกรรม	เครื่องมือที่ใช้
1	<p>ขั้นวางแผน (Plan)</p> <ol style="list-style-type: none"> ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา วางแผนการดำเนินการสร้างเครื่องมือ <p>ขั้นปฏิบัติการ (Action)</p> <p>ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามวงรอบที่ 1</p> <p>มี 4 แผนการเรียนรู้</p> <p>แผนที่ 1 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับบุคคล</p> <p>แผนที่ 2 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน</p> <p>แผนที่ 3 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรม</p> <p>แผนที่ 4 เรื่อง กฎหมายหนี้และละเมิด</p> <p>ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)</p> <p>ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <p>ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)</p> <p>วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมได้และสรุปปัญหา</p> <p>เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2</p> <p>สิ้นสุดวงรอบที่ 1</p>	<p>แบบสัมภาษณ์</p> <p>แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-4</p> <p>บันทึกกอนุทินนักเรียน</p> <p>แบบสัมภาษณ์</p> <p>แบบบันทึกกอนุทิน</p> <p>แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์</p> <p>ชุดที่ 1</p>

วงรอบที่ 2

ขั้นวางแผน (Plan)

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมาในวงรอบที่ 1

2. ศึกษาผลที่เกิดจากวงรอบที่ 1 เพื่อแก้ปัญหาทางด้านการคิดวิเคราะห์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวงรอบที่ 2

3. ออกแบบแผนจัดการเรียนรู้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบจากวงรอบที่ 1 เพื่อให้เหมาะกับวงรอบที่ 2

4. สร้างเครื่องมือโดยปรับปรุงตามข้อมูลจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมได้จากการเก็บรวบรวมในวงจรปฏิบัติการที่ 1

ขั้นปฏิบัติการ (Action)

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วางไว้ด้วยแผนจัดการเรียนรู้วงรอบที่ 2 มีทั้งหมด 3 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาทั้งหมด 5 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวเอกเทศสัญญา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับมรดก

ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง โดยบันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ในการบันทึกผลต่าง ๆ จะเก็บโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์บันทึกอนุทินเรียน แบบสัมภาษณ์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนี้

1. ให้นักเรียนบันทึกอนุทินภายหลังจากสิ้นสุดแผนการเรียนรู้แต่ละแผน

2. นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ให้นักเรียนทำหลังสิ้นสุดการสอนวงรอบที่ 2

3. สัมภาษณ์นักเรียนเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นภายหลังจากสิ้นสุดวงรอบที่ 2

ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้อัตโนมัติโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด

ตารางที่ 3.4

วงรอบปฏิบัติการที่ 2

วงรอบที่	กิจกรรม	เครื่องมือที่ใช้
2	<p>ขั้นวางแผน (Planning)</p> <p>ศึกษาผลที่เกิดจากวงรอบที่ 1 ออกแบบแผนจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบ</p> <p>ขั้นปฏิบัติการ (Action)</p> <p>ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามวงรอบที่ 2 จำนวน 3 แผนการเรียนรู้</p> <p>แผนที่ 5 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวเอกเทศสัญญา</p> <p>แผนที่ 6 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว</p> <p>แผนที่ 7 เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับมรดก</p> <p>ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)</p> <p>ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <p>ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)</p> <p>วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>สิ้นสุดวงรอบที่ 2</p>	<p>แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 5-7</p> <p>บันทึกอนุทินนักเรียน</p> <p>แบบบันทึกอนุทิน</p> <p>แบบสัมภาษณ์นักเรียน</p> <p>แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์</p> <p>แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์</p>

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.2.1 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะดำเนินการทดลองใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

3.4.2.2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน

3.4.2.3 ก่อนทดลอง ผู้วิจัยได้จัดปฐมนิเทศเพื่อชี้แจงจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียน

3.4.2.4 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.4.2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจำนวน 7 แผนไปสอนเป็นเวลาวงรอบละ 5 ชั่วโมง 2 วงรอบ รวมเป็น 10 ชั่วโมง ดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.5

วงรอบและแผนการจัดการเรียนรู้

วงรอบที่	แผนการจัดการเรียนรู้	ชั่วโมง
1	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 4	5
2	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 - 7	5
รวม	7 แผนการเรียนรู้	10

3.4.2.6 เมื่อทดลองครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผลที่ได้จากบันทึกหลังสอน บันทึกอนุทิน การสัมภาษณ์ แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์และอภิปรายผลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1 วิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบันทึกหลังสอน การสัมภาษณ์และบันทึกอนุทินของนักเรียนโดยใช้การวิเคราะห์ (Content Analysis) และนำเสนอออกมาในรูปของความเรียง

3.5.2 วิเคราะห์คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิเคราะห์เกณฑ์วัดคุณภาพ 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง

คะแนน 16 – 20 หรือ ร้อยละ 76 – 100 ระดับ ดีมาก

คะแนน 11 – 15 หรือ ร้อยละ 51 – 75 ระดับ ดี

คะแนน 6 – 10 หรือ ร้อยละ 26 – 50 ระดับ พอใช้

คะแนน 0 – 5 หรือ ร้อยละ 0 – 25 ระดับ ควรปรับปรุง

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

3.6.1 สถิติพื้นฐาน

3.6.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตรดังนี้ (อรัญ ชูยกระเดื่อง, 2557, น. 70)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} \quad (3-1)$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ แทน ผลรวมของข้อมูล
 N แทน จำนวนของข้อมูลจากประชากร

3.6.1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้ (อรัญ ชูยกระเดื่อง, 2557, น. 73)

$$S.D. = \sqrt{\frac{(\sum X^2) - (\sum X)^2}{(N-1)}} \quad (3-2)$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน คะแนนแต่ละตัว
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของกลุ่ม

3.6.1.3 ร้อยละ (Percentage) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 104)

$$P = \frac{f}{N} \times 100 \quad (3-3)$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้เป็นร้อยละ
 N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

3.6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.6.2.1 การวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบทดสอบ ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ (มนต์ชัย เทียนทอง, 2554)

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \quad (3-4)$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์หรือระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

3.6.2.2 ค่าความยาก (p) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรดังนี้ (อรัญ ชูยกระเดื่อง, 2557, น. 44)

$$p = \frac{R}{N} \quad (3-5)$$

เมื่อ p แทน ค่าความยาก
 R แทน จำนวนคนตอบถูก
 N แทน จำนวนคนสอบทั้งหมด

3.6.2.3 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้วิธีของเบรนนาน (Brennan) ใช้สูตรดังนี้ (อรัญ ชูยกระเดื่อง, 2557, น. 44)

$$r = \frac{f_H}{n_H} = \frac{f_L}{n_L} \quad (3-6)$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนก
 f_H แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงตอบถูก
 f_L แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำตอบถูก
 n_H แทน จำนวนคนในกลุ่มสูง
 n_L แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำ

3.6.2.4 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของโลเวทท์ (Lovett) (อรัญ ชูยกระเดื่อง, 2557, น. 45)

$$r_{tt} = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum p_i q_i}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อสอบ
	p_i	แทน	สัดส่วนคนตอบถูก
	q_i	แทน	$1 - p_i$
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ผลการปฏิบัติวงจรรอบที่ 1

4.1.1 ชั้นวางแผน (Plan)

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.1 การเรียนการสอนของนักเรียนในปัจจุบัน พบว่ามีการจัดการเรียนการสอนในหลายรูปแบบ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับการบรรยายของครูผู้สอนร่วมด้วย ซึ่งจะมองไปที่เนื้อหาที่จะเรียนในคาบนั้น ๆ ว่าเนื้อหาที่เรียนนั้น มีความสำคัญหรือเหมาะสมกับนักเรียนมากแค่ไหน ถ้าหากมองว่าเนื้อหานั้นง่ายก็ให้นักเรียนศึกษาและสืบค้นเอาเองครูก็จะแนะนำเพียงเล็กน้อยแต่ถ้าเนื้อหาไหนค่อนข้างยากครูก็จะมีการอธิบายแนะนำหรือให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นก่อนแล้วจึงให้นักเรียนร่วมกันศึกษาเพิ่มเติมเอง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

“...การเรียนการสอนของ ม.6 นั้นโดยปกติแล้วเขาเป็นผู้ใหญ่ที่สุดในโรงเรียน เขาเป็นเด็กที่มีความคิดความสามารถมากกว่าชั้นอื่น ๆ การเรียนการสอนเราจะเน้นที่ให้ผู้เรียนเป็นคน ที่ศึกษาหาความรู้เอง ให้เขาศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้แล้วให้เขานำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์มาสรุปเป็นข้อมูลของตนเองและถ้าข้อมูลในส่วนไหนที่เขาค้นหาไม่ได้ก็จะเป็นหน้าที่ของ ครูผู้สอนที่จะคอยแนะนำให้คำตอบหรือให้ข้อมูลในส่วนนั้น ”

(ครูคนที่ 1, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2562)

“...การเรียนการสอนนั้นจะมีรูปแบบวิธีการของครูแต่ละท่านไม่เหมือนกัน บางท่านอาจจะเน้นไปที่บรรยายบางท่านอาจเน้นที่ปฏิบัติซึ่งก็ต้องมองไปที่นักเรียนว่ามีความเหมาะสมที่จะเรียนแบบไหน แต่สำหรับครูแล้วการสอนนั้นครูจะให้ให้นักเรียนเป็นผู้ที่เลือกสิ่งที่เขาชอบคือเขาต้องการที่จะเรียนแบบไหนเรียนแบบบรรยายหรือว่าเรียนแบบสืบค้นหาข้อมูลเอง”

(ครูคนที่ 2, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2562)

“...สำหรับพี่ก็จะจัดการเรียนการสอนแบบหลายรูปแบบคือบางคาบก็จะเน้นไปที่การบรรยายซึ่งเนื้อหาที่จะบรรยายนั้นก็ดูที่เนื้อหาเรื่องที่เรียนถ้าเรื่องไหนที่มีความเข้าใจที่ยาก พี่ก็จะใช้การบรรยายแต่ถ้าเรื่องที่นักเรียนมีความรู้หรือพอมีประสบการณ์อยู่พี่ก็จะใช้วิธีการให้นักเรียนทำเป็นงานกลุ่มโดยศึกษาค้นคว้าเองแล้วก็นำเสนอหน้าห้องและร่วมกันวิเคราะห์งาน ”

(ครูคนที่ 3, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2562)

4.1.1.2 ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนบางส่วนยังขาดทักษะด้านการวิเคราะห์จำแนกแยกแยะไม่สามารถที่จะสรุปใจความสำคัญของงานที่ครอบคลุมหมายขาดความรับผิดชอบไม่เอาใจใส่ในการเรียนทำให้นักเรียนพวกนี้มีคะแนนต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

“...ในห้องเรียนหนึ่งห้องก็จะประกอบไปด้วยนักเรียนหลายกลุ่มก็คือเก่ง อ่อน ปานกลาง ซึ่งเวลาเรียนการครูก็จะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ครอบคลุมให้แล้วให้พวกเขาจับกลุ่มกัน ร่วมกันศึกษาหาข้อมูลที่ครอบคลุมแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปใส่สมุดตัวเอง แล้วจากนั้นก็ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาของกลุ่มตนเองว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้องสอดคล้องกับเรื่องที่ครูกำหนดให้หรือไม่ซึ่งการสอนแบบนี้จะส่งผลให้นักเรียนที่มีความตั้งใจและใฝ่รู้ในการค้นหาข้อมูลจะเป็นกลุ่มที่สามารถตอบข้อคำถามนั้นได้ชัดเจนถูกต้องแต่นักเรียนบางกลุ่มก็จะมีคำตอบข้อคำถามได้แต่ไม่ถูกทั้งหมด”

(ครูคนที่ 1, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2562)

“...เวลาทำการเรียนการสอนนักเรียนจะมีปฏิริยากับครูผู้สอนเป็นอย่างดีแต่มักมีนักเรียนบางส่วนซึ่งจะเป็นนักเรียนหลังห้องที่ไม่ค่อยสนใจในการเรียนทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ มีผลการเรียนที่ไม่ค่อยดีและยังเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถตอบคำถามเวลาครูใช้คำถามถามเป็นรายบุคคล”

(ครูคนที่ 2, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2562)

“...ปัญหาในห้องเรียนที่พี่เคยพบเจอคือนักเรียนไม่สามารถตอบคำถามเวลาที่ถามคำถามไปก็จะไม่ตอบทั้งที่คำตอบนั้นก็เรียนมาในคาบเรียนและเวลาสั่งงานก็จะตอบแบบง่าย ๆ ไม่ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมอาจจะมองไปที่ว่านักเรียนคนนั้นไม่เอาใจใส่หรือเค้าไม่สนใจในการเรียนในเรื่องนั้นก็ไม่ได้”

(ครูคนที่ 3, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2562)

4.1.1.3 การแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาตามสื่อสังคมออนไลน์ ครูจึงนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ศึกษาได้คิดวิเคราะห์ได้หาข้อมูลซึ่งจะช่วยทำให้นักเรียนนั้นมีความกระตือรือร้นในการเรียนและการสืบค้นข้อมูลมาเพื่อประกอบการตอบคำถามตามที่ครูยกมาให้ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

“...เราจะเห็นว่านักเรียนของเราทุกวันนี้เขามีความไวต่อสถานการณ์บ้านเมืองหรือข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาทุก ๆ วันครูจึงนำเหตุการณ์เหล่านั้นมาประยุกต์เข้ากับการเรียนการสอน ยกตัวอย่าง เช่น การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ครูก็ยกเอาสถานการณ์ที่บุคคลคนหนึ่งที่กำลังเกิดปัญหาชีวิตยกขึ้นมาถามนักเรียนว่าปัญญานั้นน่าจะเกิดจากอะไร ถ้าเราเอาหลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4 ในเรื่องของทุกข์ สมุทัยนิโรธ มรรค มาช่วยแก้ปัญหาของเขานั้นเกิดขึ้นอย่างไรแล้วก็มีทางแก้อย่างไร เราสามารถนำเหตุการณ์ต่างๆเข้ามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบวิธีการสอนแบบนี้จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจแล้วก็มุ่งมั่นที่จะมีการหาคำตอบและก็มีผลคำตอบออกมาได้ถูกต้อง ”

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ครูคนที่ 1, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2562)

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

“...การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนนั้นในกลุ่มที่ไม่สนใจในการเรียนควรจะมีการจับกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มอ่อนเข้ามาอยู่ในกลุ่มเก่ง แล้วก็สั่งงานให้เขาศึกษาค้นคว้าข้อมูลบางอย่างที่เค้าสนใจเพื่อให้กลุ่มเก่งดึงคนกลุ่มอ่อนและให้แบ่งงานกันในกลุ่มทุกคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบของตนจะเป็นการสร้างให้กลุ่มเด็กก่อนมีการสนใจการเรียนเพิ่มขึ้น”

(ครูคนที่ 2, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2562)

“...แนวทางในการจัดการเรียนที่เห็นว่าเวลาที่เข้าสอนนั้นนักเรียนจะชอบสอบถามเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่เป็นประจำทางที่เหมาะสมคือเราน่าจะเอาเหตุการณ์เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในบทเรียนให้นักเรียนของเราศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เหตุผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์นั้นมันจะเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนในปัจจุบัน”

(ครูคนที่ 3, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีรูปแบบการสอนแตกต่างกันไปแต่ละวิชา ส่วนมากจะเน้นให้นักเรียนมีการสืบค้นค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตอบคำถามที่ครูนำมาให้ศึกษา 2) ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน พบว่านักเรียนยังขาดทักษะในการจำแนกแยกแยะข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการสืบค้นหาข้อสรุปของเรื่องที่ครูเสนอ 3) วิธีการแก้ไขการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครูผู้สอนมองว่าวิธีการแก้ไขที่ดีที่สุดคือการนำเอาสิ่งที่น่าสนใจ สิ่งที่น่าสนใจ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งถ้านักเรียนมีความสนใจ มีความใฝ่รู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วจะทำให้การเรียนนั้นเกิดองค์ความรู้ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น

4.1.2 ชั้นปฏิบัติการ (Act)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-4

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับบุคคล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับทรัพย์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับนิติกรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับหนี้และละเมิด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง 3) ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง 4) ขั้นอภิปราย 5) ขั้นประเมินผลจากนั้นปฏิบัติการสอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม มีการปฐมนิเทศวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงหลักการวัตถุประสงค์ ประโยชน์ แจ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เชื่อมความสัมพันธ์ของนักเรียน และให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แก่นักเรียนทราบทุกขั้นตอนพร้อมทั้งแนะนำ การเรียนรู้แบบวิถีกระบวนการ แนวทางและวิธีการสืบค้นหาข้อมูลจากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 4-5 คน เพื่อร่วมกันศึกษากรณีปัญหาที่กำหนดให้

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ครูนำกรณีตัวอย่างซึ่งได้จากข่าวหนังสือพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ มาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาวิเคราะห์และหาคำตอบของเรื่องนั้น ๆ โดยให้นักเรียนอ้างอิงหลักฐาน เหตุผลของกลุ่ม

3. ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายระดมความคิดและรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ครูยกมาให้เพื่อตัดสินใจหาแนวทาง แก้ปัญหาและหาคำตอบของปัญหานั้น

4. ขั้นอภิปราย ครูติดตามและสอบถามความก้าวหน้าดูแลการทำงานของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและให้นักเรียนสรุปคำตอบของแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาและแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้

5. ขั้นประเมิน สังเกตและประเมินการทำกิจกรรมของนักเรียนและสรุปการทำงาน การนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยรวมนักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น เพื่อเลือกคำตอบที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาและเลือกวิธีการนำเสนอผลงานที่น่าสนใจ ครูช่วยตรวจสอบและประมวลผลของคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มและสรุปผลการวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง

4.1.3 ขั้นสังเกต (Observe)

ในขณะที่จัดกิจกรรม การเรียนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับฟังความคิดผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนแบบวัดทักษะไปเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 (15 คะแนน) ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

ผลการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติการที่ 1

คนที่	คะแนน	ร้อยละ	แปลผล	คนที่	คะแนน	ร้อยละ	แปลผล
1	17	85	ผ่าน	18	18	90	ผ่าน
2	15	75	ผ่าน	19	17	85	ผ่าน
3	13	65	ไม่ผ่าน	20	15	75	ผ่าน
4	11	55	ไม่ผ่าน	21	14	70	ไม่ผ่าน
5	12	60	ไม่ผ่าน	22	12	60	ไม่ผ่าน
6	13	65	ไม่ผ่าน	23	18	90	ผ่าน
7	16	80	ผ่าน	24	16	80	ผ่าน
8	16	80	ผ่าน	25	11	55	ไม่ผ่าน
9	11	55	ไม่ผ่าน	26	15	75	ผ่าน
10	15	75	ผ่าน	27	15	75	ผ่าน
11	13	65	ไม่ผ่าน	28	14	70	ไม่ผ่าน
12	15	75	ผ่าน	29	17	85	ผ่าน
13	16	80	ผ่าน	30	13	65	ไม่ผ่าน
14	14	70	ไม่ผ่าน	31	15	75	ผ่าน
15	18	90	ผ่าน	32	16	80	ผ่าน
16	17	85	ผ่าน	33	17	85	ผ่าน
17	17	85	ผ่าน	34	12	60	ไม่ผ่าน

จากตารางพบว่า นักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 21 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก 14 คน และนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี 7 คน และนักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 13 คน เป็นนักเรียนที่มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี แต่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75

4.1.4 สะท้อนผลการปฏิบัติการณ์ (Reflect)

4.1.4.1 อนุทินนักเรียน

จากกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้พวกเรามีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งทำให้เห็นความเสียสละของเพื่อนในกลุ่มในการช่วยกันค้นหาและสืบค้นข้อมูลเพื่อหาคำตอบจากกิจกรรมหรือตัวอย่างที่ครูยกมาให้ค่ะ

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทินนักเรียน, 25 ธันวาคม พ.ศ. 2562)

จากกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นผมว่าสถานการณ์ที่ครูยกมาให้มันมีความยากเกินไปทำให้พวกผมหาคำตอบและสืบค้นหาข้อมูลไม่เจอบางครั้งสถานการณ์นั้นก็มีความหมายหลายตัวเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งมันยากแก่การวิเคราะห์ที่จะนำหลักกฎหมายมาตราไหนเข้ามาสรุปปัญหานั้น

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทินนักเรียน, 25 ธันวาคม พ.ศ. 2562)

สิ่งที่ควรปรับปรุงสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนนี้หนูเห็นว่า สถานการณ์นั้นมีความยากและถ้าครูจะยกสถานการณ์ที่มีความยากเข้ามาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูน่าจะยกเอามาตราที่เกี่ยวข้องขึ้นมาด้วยเพื่อให้พวกเราแน่ใจว่าสถานการณ์นั้นน่าจะตรงกับ กฎหมายมาตราไหนและจะสามารถสรุปผลของสถานการณ์นั้นได้ตามเวลาที่กำหนดไว้

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทินนักเรียน, 3 มกราคม พ.ศ. 2563)

จัดกิจกรรมทำให้นักเรียนได้รับการฝึกการคิดครุฝึกให้เราในกลุ่มช่วยกันหาวิธีแก้ปัญหามาจากสถานการณ์หรือปัญหาที่ครูกำหนดให้ ผมรู้สึกชอบขั้นตอนของกิจกรรมที่มี การฝึกให้เราได้อ่านได้สืบค้นได้ค้นหาคำตอบและได้ซักถามกับเพื่อนต่างกลุ่มด้วยครับ

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทินนักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

การเรียนรู้ที่ผ่านมามีผลทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างไปจากการเรียนแบบปกติทำให้เพื่อนในกลุ่มบางคนที่ไม่ทำงานก็มาทำงานช่วยเพื่อนเราได้ช่วยกันไปสืบหาข้อมูลไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดหรือห้องคอมพิวเตอร์ซึ่งการเรียนนั้นจะเรียนทั้งนอกห้องเรียนและในห้องเรียนทำให้พวกเรามีความตื่นเต้น แล้วก็ชอบกับกิจกรรมรูปแบบนี้

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทินนักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

4.1.4.2 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยที่ 2 เรื่อง กฎหมายแพ่งที่ควรรู้ในชั้นตอนกำหนดสถานการณ์ปัญหาและทำความเข้าใจกับสถานการณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นและให้นักเรียนศึกษาสถานการณ์ปัญหาทำใบกิจกรรม ปรากฏว่านักเรียนส่วนมากให้ความสนใจกับกิจกรรมการเรียนและมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เพื่อหาคำตอบและทำกิจกรรมให้เรียบร้อย เมื่อถึงขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นตอนที่ทำกิจกรรมในห้องเรียน ซึ่งต้องใช้ความรู้ที่นักเรียนได้ไปศึกษามาก่อนเรียนในชั้นที่ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ และมีนักเรียนส่วนน้อยไม่เข้าใจในสถานการณ์ จึงทำให้นักเรียนบางคนยังไม่สามารถหาวิธีการแก้ไขสถานการณ์นั้นได้ ดังนั้นเพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่นควรให้นักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อ่อนศึกษาหาข้อมูลมาก่อนจึงไม่ต้องทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ เสียเวลาไปด้วยนักเรียนที่ศึกษามาก่อนจะทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เข้าใจได้ว่าโจทย์ถามถึงอะไรข้อมูลที่โจทย์ให้มามีอะไรบ้าง และมีข้อมูลหลักฐานเพียงพอหรือไม่ ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่ยกมาให้เป็นอย่างดี และในขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์สถานการณ์สรุป และประเมินค่าของคำตอบ ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาค้นคว้าเพื่อทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันภายในกลุ่มให้เหมาะสม แต่ก็ยังพบว่านักเรียนบางคนไม่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรม ซึ่งเขาทำกิจกรรมอย่างอื่นแทน เช่น เล่นเกม เล่น Facebook ในระหว่างเรียนจึงทำให้นักเรียนบางส่วนไม่สามารถระบุนสาเหตุในการแก้ปัญหาสถานการณ์นั้นได้ นอกจากนี้ในการทำกิจกรรมเรียนรู้แต่ละขั้นตอน มีการทำเกินกำหนดระยะเวลาจึงทำให้เวลาไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในตอนสุดท้าย

4.1.4.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อสอบถามความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดในแต่ละวงรอบที่ 1

“...รู้สึกตื่นเต้นกับการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในแต่ละคนไม่เหมือนกันทุกคนในกลุ่มช่วยกันค้นหาข้อมูลทำให้การเรียนสนุกแล้วก็มี ความสามัคคีในกลุ่มด้วยค่ะ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

“...การเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างนั้น ผมว่าเป็นรูปแบบการเรียนที่น่าสนใจ ถ้าหากเหตุการณ์นั้นเป็นเรื่องเกิดขึ้นจริงในสังคมและถ้าเอาข่าวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาให้นักเรียนลองวิเคราะห์ผมว่าน่าจะมีผลดีกับนักเรียนเพราะจะสามารถวิเคราะห์การเกิดขึ้นของเหตุนั้นได้และทำให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนเองได้ครับ ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

“ ...สถานการณ์ที่ครูยกมานั้นผมว่าบางสถานการณ์ที่เราเรียนผ่านมาอาจจะยากไปหน่อยสำหรับพวกผมเพราะมันต้องวิเคราะห์หลังไปลึกมากทำให้ไม่เข้าใจและไม่สามารถหาคำตอบของเหตุการณ์นั้นได้ ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

“ ...จากการเรียนโดยใช้กรณีตัวอย่างที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งแตกต่างจากการเรียนปกติ ผมคิดว่าทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นถึงจะไม่มากแต่ก็ถือว่าพวกเรามีการคิดวิเคราะห์ที่เพิ่มขึ้นมาจากที่เป็นอยู่ครับ ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

“ ...รูปแบบการเรียนการสอนมีความสนุกทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนไม่ถึงเครียดนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ตามสบายและพูดคุยกับกลุ่มต่าง ๆ ทำให้ได้รับข้อมูลเพิ่มขึ้นและได้คำตอบที่สามารถหากล้างปัญหาที่ครูยกมาให้ได้ค่ะ ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 6 มกราคม พ.ศ. 2563)

4.1.4.4 ผลการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ในรอบที่ 1 ด้วยแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยแบ่งประเด็นคำถามเป็น 3 กรณีศึกษาเป็นข้อแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 3 หลักการ ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบ 2) ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) ด้านการวิเคราะห์หลักการ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

ผลการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติการที่ 1

ด้าน	ทักษะการคิดวิเคราะห์		แปลผลทักษะในการคิดวิเคราะห์
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบ	4.32	0.47	ดี
2. ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์	4.26	0.75	ดี
3. ด้านการวิเคราะห์หลักการ	3.41	0.50	ปานกลาง
รวม	3.99	0.15	ดี

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละด้านในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.99$, S.D.= 0.15) โดยนักเรียนมีทักษะด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบมากที่สุด ($\bar{X}=4.32$, S.D.= 0.47) รองลงมาคือ ทักษะด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ($\bar{X}=4.26$, S.D.= 0.75) และนักเรียนมีทักษะด้านการวิเคราะห์ที่น้อยที่สุด คือทักษะด้านการวิเคราะห์หลักการ ($\bar{X}=3.41$, S.D.= 0.50)

4.1.4.5 ปัญหาที่พบจากวงรอบที่ 1

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก ผู้วิจัยและนักเรียนมาทำการวิเคราะห์ผลสรุปปัญหาที่พบและหาแนวทางแก้ไขในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 เพื่อปรับปรุงในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ดังตาราง

ตารางที่ 4.3

ปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 และแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่พบ	แนวทางแก้ไข
1. นักเรียนบางส่วนไม่สามารถระบุสาเหตุของปัญหาได้เนื่องจากปัญหาเป็นเรื่องใกล้ตัว นักเรียนเกินไปทำให้งานไม่เสร็จทันภายในระยะเวลาที่กำหนด	1. ครูตั้งประเด็นปัญหาที่นักเรียนสามารถแก้ปัญหานั้นได้โดยเอาข่าวหรือจากสื่อต่าง ๆ ที่มีสถานการณ์เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งจะง่ายต่อการวิเคราะห์ของนักเรียน
2. นักเรียนหาข้อมูลได้ยากเนื่องจาก กรณีปัญหา มีความยากเกินไป	2. ครูกำหนดตัวบทกฎหมายที่เข้ากับกรณีตัวอย่างและให้นักเรียนหาข้อมูลประกอบตัวบทกฎหมายนั้นเพื่อจะได้ลดระยะเวลาในการหาข้อมูลและการทำงานของนักเรียนด้วย

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ปัญหาที่พบ	แนวทางแก้ไข
3. นักเรียนทำกิจกรรมเรียนรู้ในบางขั้นตอนใช้เวลาเกินไปทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่พอ	3. ครูกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นให้นักเรียนโดยแบ่งเวลาออกให้เหมาะสมในแต่ละขั้นตอน และให้ทันต่อระยะเวลาในคาบสอน

4.2 ผลการปฏิบัติวงรอบที่ 2

4.2.1 ขั้นวางแผน (Plan)

ผู้วิจัยได้นำปัญหาที่ได้รับจากวงรอบที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขโดยปัญหาที่ได้รับจากวงรอบที่ 1 คือ

4.2.1.1 นักเรียนไม่สามารถระบุสาเหตุของปัญหาได้ อันเป็นผลมาจากเรื่องที่น่าเสนอนั้นเป็นเรื่องใกล้ตัว แนวทางที่ครูแก้ไขคือนำเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันซึ่งนักเรียนสามารถพบเห็นได้ง่ายมาประยุกต์ใช้

4.2.1.2 นักเรียนหาข้อมูลได้ยาก เนื่องจากกรณีปัญหายาวเกินไป แนวทางแก้ไขคือครูกำหนดกรณีตัวอย่างและตัวกฎหมายที่เกี่ยวข้องมา เพื่อให้นักเรียนหาข้อมูลและทำงานได้อย่างถูกต้อง

4.2.1.3 นักเรียนทำกิจกรรมในบางขั้นตอนใช้เวลาเกินไป แนวทางแก้ไขคือครูกำหนดระยะเวลาเป็นขั้นเป็นตอน โดยแบ่งเวลาออกในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานได้ทันต่อเวลา

4.2.2 ขั้นปฏิบัติการ (Act)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5-7

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 กฎหมายเกี่ยวกับเอกเทศสัญญา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 กฎหมายเกี่ยวกับมรดก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียม 2) ขั้นเสนอกกรณีตัวอย่าง 3) ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง 4) ขั้นอภิปราย 5) ขั้นประเมินผลจากนั้นปฏิบัติการสอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม ทำความเข้าใจวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ซึ่งในวงรอบที่ 2 จะมีการนำแผนผังความคิดเข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมด้วยเพื่อให้นักเรียนรู้ถึงหลักการ วัตถุประสงค์

ประโยชน์ แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบเพื่อความพร้อมของนักเรียนและให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แก่นักเรียนทราบทุกขั้นตอนพร้อมทั้งแนะนำการเรียนรูปแบบวิธีการบวนการแนวทางและวิธีการสืบค้นหาข้อมูลจากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 4-5 คน เพื่อร่วมกันศึกษากรณีปัญหาที่กำหนดให้

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ครูนำกรณีตัวอย่างซึ่งได้จากข่าวหนังสือพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ มาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาวิเคราะห์และหาคำตอบของเรื่องนั้นๆโดยให้นักเรียน อ้างอิงหลักฐานเหตุผลของกลุ่ม

3. ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายระดมความคิดและรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ครูยกมาให้เพื่อตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาหาคำตอบของปัญหานั้นและร่วมกันสรุปผลความรู้ที่ได้ของแต่ละกลุ่มเป็นแผนภาพ (Mind Map) ลงในกระดาษที่ครูเตรียมให้

4. ขั้นอภิปราย ครูติดตามและสอบถามความก้าวหน้าดูแลการทำงานของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและให้นักเรียนสรุปคำตอบของแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาและแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้

5. ขั้นประเมิน สังเกตและประเมินการทำกิจกรรมของนักเรียนและสรุปการทำงานนำเสนอทสรุป (Mind Map) ของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยรวมนักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่นเพื่อเลือกคำตอบที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา ครูช่วยตรวจสอบและประมวลผลคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มและสรุปผลการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างจัดทำแผนภาพ (Mind Map) รวมของห้อง

4.2.3 ขั้นสังเกต (Observe)

ในขณะที่จัดกิจกรรม การเรียนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนแบบวัดทักษะไปเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75(15 คะแนน) ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4

ผลการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติการที่ 2

คนที่	คะแนน	ร้อยละ	แปลผล	คนที่	คะแนน	ร้อยละ	แปลผล
1	20	100	ผ่าน	18	18	90	ผ่าน
2	17	85	ผ่าน	19	18	90	ผ่าน
3	16	80	ผ่าน	20	16	80	ผ่าน

(ต่อ)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

คนที่	คะแนน	ร้อยละ	แปลผล	คนที่	คะแนน	ร้อยละ	แปลผล
4	14	70	ไม่ผ่าน	21	15	75	ผ่าน
5	15	75	ผ่าน	22	13	65	ไม่ผ่าน
6	14	70	ไม่ผ่าน	23	18	90	ผ่าน
7	19	95	ผ่าน	24	18	90	ผ่าน
8	18	90	ผ่าน	25	13	65	ไม่ผ่าน
9	13	65	ไม่ผ่าน	26	16	80	ผ่าน
10	16	80	ผ่าน	27	15	75	ผ่าน
11	15	75	ผ่าน	28	15	75	ผ่าน
12	15	75	ผ่าน	29	17	85	ผ่าน
13	19	95	ผ่าน	30	15	75	ผ่าน
14	18	90	ผ่าน	31	17	85	ผ่าน
15	19	95	ผ่าน	32	16	80	ผ่าน
16	20	100	ผ่าน	33	19	95	ผ่าน
17	17	85	ผ่าน	34	12	60	ไม่ผ่าน

จากตารางพบว่า นักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 28 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับดีมาก 21 คน และนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับดี 7 คน และนักเรียนมีผลคะแนน ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 6 คน เป็นนักเรียนที่มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับดีแต่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75

4.2.4 สะท้อนผลการปฏิบัติการณ์ (Reflect)

4.2.4.1 แบบบันทึกอนุทิน

จากที่เรียนครูนำกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างมาให้พวกเราเรียน ดิฉันประทับใจตรงที่ มีการนำปัญหามาให้พวกเราหาคำตอบแล้วเอาคำตอบนั้นไปออกแบบเป็น Mind Map ตามความเข้าใจของแต่ละคนทำให้สนุกค่ะ

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทิน, 13 มกราคม พ.ศ. 2563)

จากการเรียนนั้นกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นมา มีเวลาที่จำกัดและบางขั้นตอนต้องใช้เวลามาก ทำให้กลุ่มพวกผมทำงานไม่ทันและอีกอย่างบางกรณีมีความยากหาคำตอบไม่ได้

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทิน, 21 มกราคม พ.ศ. 2563)

กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกมากค่ะทำให้ไม่น่าเบื่อ เพราะครูมีเทคนิคการสอนที่แตกต่างจากที่เคยเรียนมาแต่สิ่งที่พวกเราเห็นว่าควรปรับปรุงก็คือเวลาในการจัดกิจกรรมให้เพียงพอ

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทิน, 21 มกราคม พ.ศ. 2563)

กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบนี้ ผมชอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้ทำให้ไม่ต้องจดงานเยอะแต่เป็นการพูดคุยแล้วก็ตอบคำถามในชั่วโมงเป็นกิจกรรมที่ดีครับ

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทิน, 23 มกราคม พ.ศ. 2563)

สิ่งที่ควรปรับปรุงจากการเรียนที่ผ่านมานะคะก็คือเวลาซึ่งบางอย่างบางสถานการณ์ใช้เวลาในการหาคำตอบมากแล้วก็ยังมียังมีเรื่องของสถานการณ์ที่มีความยากบางสถานการณ์ทำให้ไม่ทันต่อการเรียนในคาบเรียนเดียว

(นักเรียน, แบบบันทึกอนุทิน, 27 มกราคม พ.ศ. 2563)

4.2.4.2 บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรอบที่ 2 ในขั้นตอนการกำหนดปัญหาและความเข้าใจกับปัญหา ผู้วิจัยได้กำหนดสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ โดยนำปัญหาที่มีความง่ายกว่าวงรอบที่ 1 เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้ง่ายขึ้น สถานการณ์และปัญหานั้นจากการเรียนนักเรียนสามารถหาคำตอบได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนด และนักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่ยกมาให้ เมื่อถึงขั้นการศึกษา ค้นคว้านักเรียนแต่ละกลุ่มก็สามารถที่จะแบ่งหน้าที่ในการทำงาน หาข้อมูลของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทันตามเวลาที่กำหนด ทำให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มมีการปรึกษากันแล้วแบ่งงานกันทำดีเป็นอย่างไรดี แต่มีส่วนน้อยที่ยังไม่เข้าใจสถานการณ์ปัญหาและไม่ให้ความร่วมมือกับเพื่อน แต่โดยส่วนมากนักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและเข้าใจกับรูปแบบการสอนและสามารถหาคำตอบของสถานการณ์นั้นได้ถูกต้อง นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถสรุปเหตุของปัญหานั้นลงเป็นแผนภาพนำเสนอได้เป็นอย่างดี

4.2.4.3 สัมภาษณ์นักเรียนในรอบที่ 2

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้นักเรียนทำเพื่อสอบถามความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดในแต่ละวงรอบ

“...จากที่เรียนรูปแบบที่คุณครูนำเสนอ ดิฉันคิดว่าทำให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นจากเดิมเพราะทำให้พวกเราได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแล้วศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสิ่งที่ไม่รู้แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็น Mind Mapping ทำให้สนุกดีค่ะ ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 23 มกราคม พ.ศ. 2563)

“...กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบนี้ ผมมองว่ามันมีความสอดคล้องกับนักเรียนชั้น ม.6 มากเพราะว่าเป็นนักเรียนที่อยู่ในขั้นสุดท้ายของการศึกษาในโรงเรียนก็ควรที่จะให้นักเรียนมีการสืบค้นหาข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ เพื่อจะทำให้พวกเรา มีทักษะในการที่จะศึกษาและหาข้อมูลในการนำไปใช้ในชีวิตมหาลัยได้ครับ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 23 มกราคม พ.ศ. 2563)

“...การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างก็เหมาะสมดีค่ะเพราะว่ากรณีตัวอย่างง่ายขึ้นกว่ารอบที่แล้วทำให้พวกเรา มีความเข้าใจและหาข้อมูลได้ง่าย ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 23 มกราคม พ.ศ. 2563)

“...การสอนรูปแบบนี้ทำให้นักเรียนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในการช่วยกันสืบหาข้อมูลหาคำตอบแต่ละประเด็นทำให้นักเรียนมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 23 มกราคม พ.ศ. 2563)

“...จากสถานการณ์ที่ครูนำมาให้พวกเราคิดว่ามันมีความง่ายกว่าครั้งที่ผ่านมาเพราะว่ารอบนี้ กลุ่มของพวกเราสามารถหาคำตอบได้ง่ายขึ้นและมีส่วนที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้”

(นักเรียน, แบบสัมภาษณ์นักเรียน, 23 มกราคม พ.ศ. 2563)

4.2.4.4 ผลการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 ด้วยแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยแบ่งประเด็นคำถามเป็น 3 กรณีศึกษาเป็นข้อแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 3 หลักการ ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์ ส่วนประกอบ 2) ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) ด้านการวิเคราะห์หลักการ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5

ผลการวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนในวงรอบปฏิบัติการที่ 2

ด้าน	ทักษะการคิดวิเคราะห์		แปลผลทักษะในการคิดวิเคราะห์
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบ	4.94	0.95	ดีมาก
2. ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์	4.88	1.09	ดีมาก
3. ด้านการวิเคราะห์หลักการ	4.53	0.56	ดีมาก
รวม	4.78	0.27	ดีมาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละด้านในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.27) โดยนักเรียนมีทักษะด้านการวิเคราะห์ส่วนประกอบมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.95) รองลงมาคือ ทักษะด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 1.09) และนักเรียนมีทักษะด้านการวิเคราะห์ที่น้อยที่สุด คือ ทักษะด้านการวิเคราะห์หลักการ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.56)

4.2.4.5 สรุปผลการปฏิบัติวงรอบที่ 2

จากการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด พบว่านักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นจากวงรอบที่ 1 สามารถสรุปผลในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ดังนี้

1) นักเรียนมีวิธีแก้ไขปัญหากับสถานการณ์สามารถเลือกใช้วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขสถานการณ์ได้

2) นักเรียนเข้าใจปัญหาและสามารถอธิบายถึงสถานการณ์ปัญหานั้นได้

3) นักเรียนมีความมั่นใจที่จะกล้าพูด กล้าแสดงออก และนำเสนอผลการศึกษา

ของตน

4) นักเรียนให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี โดยที่นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ทำให้กิจกรรมเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

5) นักเรียนสามารถระบุถึงปัญหาของสถานการณ์นั้นได้และสามารถสรุปความรู้จากการศึกษาสถานการณ์นั้นออกมาเป็นความเข้าใจของตนเองได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับผังความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ผลการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากแบบวัดทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียน วงรอบที่ 1 พบว่านักเรียนบางส่วนไม่สามารถวิเคราะห์กรณีตัวอย่างได้ทำให้มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 75 ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 4 และได้นำผลคะแนนของนักเรียนจากการทำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า จากตารางพบว่า นักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 21 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก 14 คน และนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี 7 คน และนักเรียนมีผลคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 13 คน เป็นนักเรียนที่มีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี แต่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 ซึ่งปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 คือ กรณีตัวอย่างมีความยากซับซ้อนและเวลาในการสืบค้นหาข้อมูลน้อยเกินไปทำให้นักเรียนไม่สามารถตอบกรณีปัญหาได้

ผลการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากแบบวัดทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียน วงรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 ซึ่งทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและทำงานเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดการจัดการเรียนในวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 – 7 และนำคะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมาเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ผลปรากฏว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 28 คน

แบ่งเป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก 21 คน และนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี 7 คน และนักเรียนมีผลคะแนน ทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 6 คนเป็นนักเรียนที่มี คะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี แต่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75

5.2 อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในรายวิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงใหม่พิทยาคม จำนวน 7 แผนการเรียนรู้อ พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นจาก วงรอบที่ 1 นักเรียนมีผลคะแนนการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 21 คน เป็นนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 13 คน และนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นในวงรอบที่ 2 อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 28 คนและนักเรียนที่มีคะแนนการคิดวิเคราะห์ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 6 คน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด มีความสามารถในการวิเคราะห์เพิ่มขึ้นจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมองและการทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดทำให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่ยกมาให้ได้เป็นอย่างดี นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอน นักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่มีความสุขกับการทำกิจกรรมการเรียนการสอนการคิดวิเคราะห์กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดทำให้นักเรียนได้คิดอย่างอิสระ สามารถสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ประเด็นความรู้ออกมาด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ความรู้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยเริ่มต้นจากการสอน ผู้วิจัยพิจารณาลักษณะของเนื้อหาที่สอนในสาระนั้น และจุดประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหานั้น ให้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน พิจารณาและหากรณีตัวอย่างที่มีเนื้อหาเหมาะสมที่สุด สอดคล้องกับตัวนักเรียน จึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดทำให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนเพิ่มขึ้นทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การวิเคราะห์หลักการ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการคิดวิเคราะห์ของ สุวิทย์ มูลคำ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การคิดวิเคราะห์จำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ 1) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ จะเป็นการวิเคราะห์ความสามารถในการหาส่วนประกอบ

ของสิ่งสำคัญในเรื่องที่จะนำมาวิเคราะห์ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการวิเคราะห์หาหลักความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่าง ๆ โดยอาศัยเหตุและผลระหว่างข้อมูลที่พบกับข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3) การวิเคราะห์หลักการเป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้น ๆ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ที่กล่าวว่า ผู้ที่ต้องการคิดวิเคราะห์ได้ดีนั้นควรพัฒนานิสัยการคิดประจำวันให้เคยชินที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยการสังเกตใคร่ครวญ ชักใช้ไตถาม แจกแจง สืบค้น สะสม ช่างคิด ช่างวิเคราะห์ ไม่อ้างว่าไม่มีเวลาคิด นักคิดวิเคราะห์จะต้องไม่คิดว่าการใช้เวลาในการใคร่ครวญเป็นการเสียเวลา พลาดโอกาสหาเงินหาทอง คิดให้ทะลุปรุโปร่งและคิดให้เห็นความกระจ่างถ่องแท้ คิดในประเด็น คิดอย่างครบถ้วน และ สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2547) การเรียนโดยใช้แผนผังความคิดเป็นการฝึกให้ผู้เรียนจัดกลุ่มความคิดรวบยอดของตน เพื่อให้เห็นภาพรวมของความคิดเห็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอด สามารถสรุปออกมาเป็นรูปภาพและเก็บไว้นำไปเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ง่าย ซึ่งการนำแผนผังความคิดมาใช้ในการเรียนการสอนจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการสังเกต เปรียบเทียบ สรุปและค้นหาจำแนกสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและจัดหมวดหมู่ได้อย่างถูกต้อง ผลการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ของนักเรียนจากแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่าง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับผังความคิดแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้วไขสถานการณ์ปัญหาของนักเรียนในแต่ละด้านและการคิดค้นหาข้อมูล เพื่อประกอบการตอบประเด็นปัญหานั้น ทำให้นักเรียนร้อยละ 82 ของนักเรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 16.29 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 81.45 ของคะแนนเต็มและจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 28 คนคิดเป็นร้อยละ 82.35 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาวรรณ เทพรัตน์ (2553) ที่ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่าง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ปัญญาพร สุคนธ์พันธุ์ (2559) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างโดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเท่ากับ 25.92 คะแนนรวมเป็นร้อยละ 81 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rybarczyk (2007) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่านักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐานมีความเข้าใจ และมีความสามารถประยุกต์ความรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบทั่วไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.3.1.1 ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดไปปรับใช้กับวิชาสังคมศึกษาหรือวิชาอื่นได้

5.3.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดในขั้นตอนการนำไปใช้ นักเรียนอาจใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ดังนั้นผู้สอนอาจยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

5.3.1.3 บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีการจัดสภาพให้เหมาะสมในการทำกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม เพื่อจะช่วยให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดฝึกแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1.1 ควรมีการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์และความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนรู้

5.3.1.2 ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนร่วมด้วย เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3.1.3 ควรเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิดกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2543). *การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา
- กานต์พิชชา งามชัด.(2556). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2546). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- จิตตานุช โสภกา.(2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวันโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ประกอบผังความคิด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จินตนา นนท์ขุนทด.(2557). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความพึงพอใจในการเรียน เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ต้องเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบสถานการณ์จำลองที่มีรูปแบบการนำเสนอมีลติมีเดียแตกต่างกัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชวลิต ชูกำแพง.(2553). *การพัฒนาหลักสูตร (CURRICULUMDEVEL OPMENT)*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาติ แจ่มนุช.(2545). *สอนอย่างไรให้คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง.

- ทศพร เพ็งไธสงค์.(2545). กิจกรรมที่พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในระดับชั้นอนุบาล สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอชุมพวง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศน์มน หนูนิมิต.(2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และทักษะ
กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบแผนผังความคิดและสืบเสาะหาความรู้
7 ขั้นตอน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิตนา แคมมณี.(2540). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี.(2561). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
(พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพัทธ์ ญาติสันเทียะ.(2561). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยจัดการเรียนรู้
ผสมผสานแบบทีมวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุคุณนารี.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธรินทร นามวรรณ.(2548). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีการบริหารและการจัด
การสถานศึกษา. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล.(2553). วิจัยปฏิบัติการ. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- นิภาวรรณ เทพรัตน์.(2553). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิด
วิเคราะห์โดยใช้กรณีตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก:
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2549). การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร.(2546). การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา. กรุงเทพฯ: บั
คพอยท์.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ.(2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: เทคนิคพรินติ้ง.
- ประวิต เอราวรรณ์.(2545). การวิจัยในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกหญ้า
วิชาการ.

- ปิยดา ปัญญาศรี.(2545). การเปรียบเทียบความสามารถ ในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการเรียน ที่มีแบบเรียนการอบรมเลี้ยงดูและระดับเชาวน์
ปัญญาที่แตกต่างกัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล.(2543). การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตร.
พรสวรรค์ วงศ์ตาธรรม.(2558). การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พินันท์ คงคาเพชร.(2552). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น
พิมพ์ดี.
- เพ็ญศรี จันทร์ดวง. (2545). *วรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.).
- ไพโรศาล สุวรรณน้อย.(2555). การพัฒนาการเรียนการสอน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มยุรี หุ่นขำ.(2544). ผลการใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีต่อความสามารถ
ในการคิดแก้ปัญหาในบริบทของชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี ศิริจारी.(2545). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และความสามารถ
ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วย
บทเรียนไฮเปอร์เท็กซ์และบทเรียนสื่อประสมในวิชาโครงงานวิทยาศาสตร์. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานิตย์ ชูพรหม.(2554). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม การคิดวิเคราะห์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โดยใช้รูปแบบการสอนแบบตกผลึก ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์.(2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการวารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์.(2537). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รสสุคนธ์ มกรมณี.(2551). ระบบการศึกษาของราชอาณาจักรสวีเดน. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ
สภาการศึกษา.
- ฤทัยวรรณ คงชาติ.(2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์เชิงอธิบายของ
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอน โดยใช้
กรณีตัวอย่างวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กราฟิก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- ลักขณา สริวัฒน์.(2549). *การคิด*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ลักขณาพร คชโคตร.(2552). *ผลของการใช้แผนผังความคิดเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.(2531). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.
- วรรณิภา ปานหนู. (2559). *การส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ บนเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์.(2545). *เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์.(2553). *นวัตกรรม ตามแนวคิดแบบ Backward Design*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์.(2545). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 506703*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
- วีระ สุดสังข์.(2550). *การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี.(2548). *รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เป็นพลเมืองดี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สงบ ลักษณะ.(2534). *แนวปฏิบัติการทำแผนการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.(2539). *ชุดฝึกอบรมครูระดับประถมศึกษาปีที่ 5*. มหาสารคาม: สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- สนอง อินละคร.(2544). *เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สมชัย บั๊นงาม.(2548). *Mind Map*. สืบค้นจาก <http://school.obec.go.th/huakanlan/mindmap.pdf>
- สมนึก ภัททิยธนี.(2544). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ.(2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.(2558). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยฉบับราชบัณฑิตยสภา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2543). *ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*.
กรุงเทพฯ :สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2550). *นวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา*.
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.(2548). *การประเมินการอ่าน
คิดวิเคราะห์และเขียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ:
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).
- สำลี รักสุทธี.(2545). *แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สำลี รักสุทธี และคณะ.(2541). *แผนการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สุคนธ์ สิ้นรพานนท์.(2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน
(พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิควิธีคิด.
- สุคนธ์ สิ้นรพานนท์ และคณะ.(2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*.
กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุวรี ศิวะแพทย์.(2549). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ไอเดียเนสโตร์.
- สุวิทย์ มูลคำ.(2547). *การสอนคิดวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ.(2544). *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์.
- วิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ.(2549). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: อี.เค.บุ๊ค.
- วิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ.(2550). *21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพฯ: ภาควิชาพิมพ์
- วิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ.(2551). *วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ:
ดวงกมลสมัย
- สุวิมล เขียวแก้ว.(2540). *วิทยาศาสตร์การศึกษา และการสอนวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สสวท.
- สุวิมล ว่องวานิช.(2546). *การวิจัยในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- อรัญ ชูยกระเดื่อง.(2557). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- อุษณีย์ โพธิสุข และคณะ.(2544). *รายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถ
พิเศษด้านทักษะความคิดระดับสูง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล.(2545). *กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่ปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ: บั๊กพอยท์.

- Decaroli, J.(1973). What Research Say to Classroom Teacher: Critical Thinking. *Social Education*, 37, 67-68.
- Dori and Herscovitz.(2005). Case-based Long-term professional development of science teachers. *International Journal of Science Education*, 27(12), 1413-1446.
- Guilford, J.P.(1971). Analysis of intelligence. New York: McGraw-Hill.
- Hereid, C. F.(2006). Start With a Story: The Case Study Method of Teaching College Science National Science Teachers Association. New Delhi: Tata Mcgraw–Hill Co.
- Insook Jan, M.E., Won Aug Shin.(2013). Multimedia case-based learning to enhance pre-service teachers knowledge integration for teaching with technologies. New York: McGraw-Hill.
- Kemmis, S., and McTagart, R.(1990). The action research planner. Feeling: Drain University Press. New York: McGraw-Hill.
- Krulik, S., and Rudnick, J.A.(1993). Reasoning and Problem - solving: A handbook of Elementary school teacher. Boston.
- Morgan, C.T.(1978). Thinking and Problem Solving. A Brief Introduction to Psychology. (2nd). New Delhi: Tata Mcgraw – Hill Co.
- Rybarczyk, B.J., Bounce, A.T., Mcvey, M., Thompson, J.T., and Wilkins, H.(2007). A case-based approach increases increases student learning outcome and comprehension of cellular respiration concepts. New York: McGraw-Hill.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์ ดร.อพันธ์ พูลพุทธา
 อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 วุฒิกการศึกษา (ปร.ด.) สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
2. อาจารย์ ดร.ธัญลักษณ์ เขจรภักดิ์
 อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 วุฒิกการศึกษา (ค.ด.) สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
3. นางจุฑารัช สมภูมิ
 ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
 วุฒิกการศึกษา (ค.ม.) สาขาวิชาสังคมศึกษา

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว.๔๖๘๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน นางจุฑารัช สมภูมิ

ด้วย นายสถาพร ชันทะมูล รหัสประจำตัว ๖๑๘๐๑๐๕๗๐๑๑๙ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษาในเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดี

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว.๔๖๘๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรียน เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์อพันธ์ พูลพุทธา

ด้วย นายสถาพร ชันทะมูล รหัสประจำตัว ๖๑๘๐๑๐๕๗๐๑๑๙ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษาในเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

ที่ สคบ. ๐๑๖๗/๒๕๖๒

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน อาจารย์ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์

ด้วย นายสถาพร ชันทะมูล รหัสประจำตัว ๖๑๘๐๑๐๕๗๐๑๑๙ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษาในเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด เรื่องกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษาการวิจัย
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ .....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ว่าที่ร้อยโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐชัย จันทชุม)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	รหัสวิชา ส.30203
วิชา กฎหมายที่ประชาชนควรรู้	ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กฎหมายแพ่งที่ควรรู้	จำนวน 10 ชั่วโมง
เรื่อง กฎหมายลักษณะบุคคล	จำนวน 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายเอกชนที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนหรือบุคคล ตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งหลังตาย เพื่อให้ปฏิบัติต่อกันตามแนวทางที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายลักษณะบุคคลเป็นกฎหมายที่ว่าด้วย สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลในการกระทำการหรือไม่กระทำการรวมทั้งการจัดการบริหาร การใช้สิทธิของตนทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลซึ่งกฎหมายลักษณะบุคคลนั้นครอบคลุมไปถึงผู้เยาว์คนไร้ความสามารถคนเสมือนไร้ความสามารถและสภาพบุคคลการสิ้นสภาพบุคคล กฎหมายแพ่งดังกล่าวได้มีการบัญญัติไว้เป็นหมวดหมู่รวมกับกฎหมายพาณิชย์เรียกว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน

2. ผลการเรียนรู้

เข้าใจ และเห็นความสำคัญของกฎหมายแพ่ง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับตนเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างถูกต้อง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

วิเคราะห์ความสำคัญของการกระทำเกี่ยวกับบุคคลได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ความรู้

1. การใช้กฎหมายแพ่งเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในสังคม
2. กฎหมายแพ่งว่าด้วยเรื่องบุคคล

4.2 ทักษะกระบวนการ

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์จำแนกข้อมูล
2. ความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยเหตุผล

4.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

5. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการสอนนี้ตามแนวคิดของ สุคนธ์ สินธพานนท์
ขั้นเตรียม

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
2. ครูสำรวจความพร้อมของนักเรียน
3. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนวิชา กฎหมายที่ประชาชนควรรู้
4. ครูอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับบุคคลเพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจ โดยมีหัวข้อดังนี้
  - 4.1 บุคคลธรรมดา
  - 4.2 นิติบุคคล
  - 4.3 ความสามารถของบุคคล
  - 4.4 การสิ้นสภาพบุคคล

ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่กำหนดให้ตามใบกิจกรรมที่ 1

กรณีตัวอย่าง

นายซัมซุงอายุ 16 ปี ไปชื้อนาฬิกาห้อยห้อยตุ๊กตัก ราคา 900 บาท จากร้านนายรสดี ระหว่างทางที่กลับบ้านก็ไปแวะดูนาฬิกาที่ร้านนายเปาแล้วชอบยี่ห้อตุ๊กตักที่ราคา 700 บาท เพราะเห็นว่าสวยและถูกกว่า มาถึงบ้านก็คิดว่าจะต้องนำนาฬิกาห้อยตุ๊กตักไปคืนนายรสดี แล้วจะขอเงินคืน เพื่อจะไปชื้อยี่ห้อตุ๊กตัก แต่โดยจะอ้างกับนายรสดีว่าตอนที่ตนมาซื้อนั้นบิดายังไม่ได้อนุญาตเลย

จากกรณีดังกล่าวหากนายซัมซุงไปอ้างกับนายรสดีอย่างนั้นแล้ว นายรสดีจะต้องคืนเงิน 900 บาทให้นายซัมซุงหรือไม่เพราะเหตุใด

ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง

6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่กำหนดให้ และแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มกลุ่มละ 4-5 คนแบบคละกันตามความสามารถทั้งเก่งอ่อนปานกลางจากนั้นให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานรองประธาน กำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในการทำงานร่วมกัน เช่น

- 1) เป็นตัวแทนกลุ่มในการนำเสนอผลงานร่วมกับตัวแทนของกลุ่มอื่น
- 2) การแสดงความคิดเห็น
- 3) การค้นคว้าเพิ่มเติม
- 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนกลุ่มอื่นๆ

ขั้นอภิปราย

7. ครูให้ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่ได้รับผิดชอบร่วมกัน
ในลักษณะของการร่วมกันวิเคราะห์เรื่องที่กำหนดให้
8. เมื่อตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มเสนองานที่ได้รับผิดชอบร่วมกันแล้ว เปิดโอกาสให้เพื่อน
ทุกคน มีส่วนร่วมโดยการซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นประเมินผล

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเปลี่ยนกันออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มที่
ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาปฏิบัติหน้าชั้นร่วมกัน ดิชมการทำงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข
ในครั้งต่อไป
10. ครูให้นักเรียนทำใบกิจกรรมที่ 1
11. ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกหลักการเรียนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (บันทึกอนุทิน)

6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้
  - 1.1 ใบกิจกรรมที่ 1 เรื่องกฎหมายลักษณะบุคคล
  - 1.2 PowerPoint เรื่อง กฎหมายลักษณะบุคคล
2. แหล่งเรียนรู้
  - 2.1 หนังสือเรียน วิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ม.4-6
  - 2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
  - 2.3 Internet

7. การวัดและการประเมินผล

- 7.1 เครื่องมือในการประเมิน
  - 7.1.1 ใบกิจกรรมที่ 1 กรณีปัญหา กฎหมายลักษณะบุคคล
  - 7.1.2 แบบทดสอบ วิชากฎหมายในชีวิตประจำวัน ของ จิตตานุช โสภา
  - 7.1.3 แบบบันทึกอนุทิน
- 7.2 เกณฑ์การประเมิน
  - 7.2.1 ใบกิจกรรมที่ 1 กรณีปัญหา กฎหมายลักษณะบุคคล เป็นกิจกรรมกลุ่ม
โดยมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีรายละเอียดดังนี้

20 -18	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในงานดีมาก
11-15	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในงานดี
14-20	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในงานพอใช้
9-0	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในงานควรปรับปรุง

8. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา /อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(นายสถาพร ชันทะมุล)

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของครูที่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางจุฑารัช สมภูมิ)

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางเกศสรินทร์ ตรีเดช)

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(ดร.ดาหวัน ทะสา)

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นายเทพโกศล มูลไธสง)

ใบกิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เพื่อร่วมกันศึกษากรณีตัวอย่างที่กำหนดให้ต่อไปนี้ พร้อมตอบคำถาม

กรณีตัวอย่าง

นายซัมซุงอายุ 16 ปี ไปชื้อนาฬิกาขี้หอดู๊ดดึก ราคา 900 บาท จากร้านนายรสดี ระหว่างทางที่กลับบ้านก็ไปแวะดูนาฬิกาที่ร้านนายเปาแล้วชอบขี้หอดู๊ดดึกที่ราคา 700 บาท เพราะเห็นว่าสวยและถูกกว่า มาถึงบ้านก็คิดว่าจะต้องนำนาฬิกาขี้หอดู๊ดดึกไปคืนนายรสดี แล้วจะขอเงินคืน เพื่อจะไปซื้อขี้หอดู๊ดดึก

ดู๊ดดึก โดยจะอ้างกับนายรสดีว่าตอนที่ตนมาซื้อนั้นบิดายังไม่ได้อนุญาตเลย

จากกรณีดังกล่าวหากนายซัมซุงไปอ้างกับนายรสดีอย่างนั้นแล้ว นายรสดีจะต้องคืนเงิน 900 บาทให้นายซัมซุงหรือไม่เพราะเหตุใด

จงตอบคำถามจากตัวอย่าง

ตอบ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	รหัสวิชา ส.30203
วิชา กฎหมายที่ประชาชนควรรู้	ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กฎหมายแพ่งที่ควรรู้	จำนวน 10 ชั่วโมง
เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว	จำนวน 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายเอกชนที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนหรือบุคคล ตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งหลังตาย เพื่อให้ปฏิบัติต่อกันตามแนวทางที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น เมื่อชายหญิงจะทำการสมรสอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายจะต้องมีการจดทะเบียนสมรสและห้ามจดทะเบียนสมรสซ้อน หรือบิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผุ่ยเยาว์ และบุตรต้องตอบแทนคุณบิดามารดาในฐานะทายาทผู้รับมรดก เป็นต้น

กฎหมายแพ่งดังกล่าวได้มีการบัญญัติไว้เป็นหมวดหมู่รวมกับกฎหมายพาณิชย์เรียกว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

2. ผลการเรียนรู้

เข้าใจ และเห็นความสำคัญของกฎหมายแพ่ง รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับตนเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างถูกต้อง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

วิเคราะห์ถึงผลกระทบเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวในเรื่องต่างๆได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ความรู้

4.1.1 การใช้กฎหมายแพ่งเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในสังคม

4.1.2 กฎหมายแพ่งว่าด้วยเรื่องครอบครัว

4.2 ทักษะกระบวนการ

4.2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์จำแนกข้อมูล

4.2.2 ความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยเหตุผล

4.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.3.1 มีวินัย

4.3.2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

4.3.3 มุ่งมั่นในการทำงาน

5. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างตามแนวคิดของ สุคนธ์ สินธพานนท์
ขั้นเตรียม

1. ครูแจกจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
2. ครูสำรวจความพร้อมของนักเรียน
3. ให้นักเรียนค้นหาคดีที่นักเรียนชอบแล้วร่วมพูดคุยกันในห้องเรียน
4. ครูอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว เพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจ โดยมีหัวข้อดังนี้
  - 4.1 การหมั้น
  - 4.2 การสมรส
  - 4.3 บุตรและบุตรบุญธรรม

ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

5. กรณีตัวอย่าง

กรณีตัวอย่าง

นายเทพชอบพอกับ น.ส.ระรินฉันทูสาว ถ้าต่อมานายเทพต้องทำสัญญาหมั้นกับ น.ส.สิตาด้วยเงิน 1 ล้านบาท ตามคำขอร้องของมารดา เมื่อ น.ส.ระรินทราบจึงขอให้นายเทพไปจดทะเบียนสมรสกับตนไว้ก่อน ซึ่งนายเทพได้ทำตามคำขอร้องแต่ตกลงกันให้ปิดเป็นความลับ หลังจากนั้นปรากฏว่านายสมัยเพื่อนสนิทนายเทพลอบมีความสัมพันธ์ถึงขั้นร่วมประเวณีกับ น.ส.สิตา ดังนี้ เมื่อนายเทพทราบจึงบอกเลิกสัญญาหมั้นพร้อมทั้งขอของหมั้นคืนจาก น.ส.สิตา และเรียกค่าทดแทนจากนายสมัยที่ร่วมประเวณีกับ น.ส.สิตาด้วยได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง

6. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คนแบบคละกันตามความสามารถทั้งเก่ง อ่อน ปานกลาง จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานรองประธาน กำหนดหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในการศึกษากรณีตัวอย่างที่กำหนดให้ร่วมกัน เช่น

- 1) เป็นตัวแทนกลุ่มในการนำเสนอผลงานร่วมกับตัวแทนของกลุ่มอื่น
- 2) การแสดงความคิดเห็น
- 3) การค้นคว้าเพิ่มเติม
- 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนกลุ่มอื่นๆ

สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุป และร่วมกันออกแบบแผนผังความคิดตามจินตนาการของกลุ่มเพื่อนำเสนอ

ชั้นอภิปราย

7. ครูให้ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่รับผิดชอบร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมกันวิเคราะห์
8. เมื่อตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มเสนองานที่รับผิดชอบร่วมกันแล้ว เปิดโอกาสให้เพื่อนทุกคนมีส่วนร่วมโดยการซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ชั้นประเมินผล

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเปลี่ยนกันออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มที่ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาปฏิบัติหน้าชั้นร่วมกัน ดิชมการทำงานของเพื่อน
10. ให้นักเรียนสรุปฝังความคิดที่ได้จากการเรียนลงในสมุดของตัวเอง
11. ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกหลักการเรียนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (บันทึกอนุทิน)

6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- 6.1 สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้
  - 6.1.1 ใบกิจกรรมที่ 6 เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว
  - 6.1.2 PowerPoint เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว
- 6.2 แหล่งเรียนรู้
  - 6.2.1 หนังสือเรียน วิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ม.4-6
  - 6.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
  - 6.2.3 Internet

7. การวัดและการประเมินผล

- 7.1 เครื่องมือในการประเมิน
  - 7.1.1 ใบกิจกรรมที่ 6กรณีปัญหา กฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว
  - 7.1.2 แบบบันทึกอนุทิน
- 7.2 เกณฑ์การประเมิน
  - 7.2.1 ใบกิจกรรมที่ 6 กรณีปัญหา กฎหมายเกี่ยวกับหนี้และละเมิดเป็นกิจกรรมกลุ่ม โดยมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีรายละเอียดดังนี้

20 -18	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในใบงานดีมาก
11-15	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในใบงานดี
14-20	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในใบงานพอใช้
9-0	คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในใบงานควรปรับปรุง

8. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา /อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(นายสถาพร ชันทะมุล)

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของครูที่เลี้ยง

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางจุฑารัช สมภูมิ)

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางเกศสรินทร์ ตรีเดช)

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(ดร.ดาวัน ทะสา)

- ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการโรงเรียน

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นายเทพโกศล มูลไธสง)

ภาคผนวก ค

แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์
(วงรอบที่ 1)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบวัดทักษะการวิเคราะห์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เรื่องกฎหมายแพ่งที่ควรรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วงรอบที่ 1)

คำชี้แจง ข้อสอบมีทั้งหมด 20 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในข้อคำตอบที่ต้องการเพียงข้อเดียว

1. กฎหมายลักษณะบุคคลมีผลใช้บังคับเพื่อจุดประสงค์ใดมากที่สุด
  - ก. เพื่อคุ้มครองบุคคล
  - ข. เพื่อให้คนได้ใช้สิทธิของตน
  - ค. เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต
  - ง. เพื่อเป็นกรอบในการกระทำให้เหมาะสมกับความสามารถของตน
2. บุคคลต่อไปนี้ เป็นผู้ที่หย่อนความสามารถ หรือถูกกฎหมายจำกัดต่อนความสามารถบางอย่าง ในการทำนิติกรรม สัญญาต่าง ๆ ยกเว้นบุคคลในข้อใด
  - ก. ผู้เยาว์
  - ข. บุคคลวิกลจริต
  - ค. คนไร้ความสามารถ
  - ง. คนเสมือนไร้ความสามารถ
3. คนไร้ความสามารถกับคนเสมือนไร้ความสามารถมีความแตกต่างกันอย่างไร
  - ก. คนไร้ความสามารถ ได้โดยตัวเอง
  - ข. คนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมได้ โดยได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์
  - ค. คนไร้ความสามารถ สามารถทำนิติกรรมได้ ส่วนคนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถทำนิติกรรมได้
  - ง. คนเสมือนไร้ความสามารถ สามารถทำนิติกรรมได้ทุกอย่าง ส่วนคนไร้ความสามารถไม่สามารถทำนิติกรรมได้
4. กฎหมายกำหนดให้บุคคลธรรมดาสิ้นสภาพบุคคลในกรณีใด
  - ก. เสียชีวิตด้วยภาวะหัวใจล้มเหลว
  - ข. ขาดถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย
  - ค. แดงถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนไร้ความสามารถ
  - ง. ดำหายไปจากภูมิลำเนา เมื่อครบกำหนด 5 ปี ภริยาของดำไปร้องขอให้ศาลสั่งให้ดำเป็นบุคคลผู้สาบสูญ

5. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้สิทธิของบุคคลเริ่มมีเมื่อใด
- ก. เมื่อคลอดออกมาแล้วเริ่มหายใจ
  - ข. คลอดออกมาแล้วอยู่รอดเป็นทารก
  - ค. เมื่อบิดาจดทะเบียนรับรองว่าเป็นบุตร
  - ง. ตั้งแต่เป็นทารกในครรภ์มารดา และเมื่อเกิดมารอดอยู่
6. กฎหมายลักษณะทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อใดจัดเป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ
- ก. บ้าน
  - ข. ช้าง
  - ค. แพง
  - ง. รถยนต์
7. ข้อใดถือเป็นลักษณะสำคัญของอสังหาริมทรัพย์
- ก. ห้ามโอนให้แก่กัน
  - ข. สามารถเคลื่อนย้ายได้
  - ค. โอนโดยไม่ต้องจดทะเบียน
  - ง. เป็นทรัพย์ที่ติดอยู่กับที่ดินเป็นการถาวร
8. สังหาริมทรัพย์กับสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร
- ก. สามารถโอนให้แก่กันได้
  - ข. เป็นทรัพย์ที่มีความคงทน
  - ค. ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนโอน
  - ง. เป็นทรัพย์ที่ติดกับที่ดินเป็นการถาวร
9. ทุกข้อต่อไปนี้เป็นส่วนประกอบของทรัพย์ ยกเว้นข้อใด
- ก. มีรูปร่าง
  - ข. มีราคา
  - ค. ถือเอาได้
  - ง. มีโครงสร้าง
10. สมศักดิ์เข้าไปครอบครองที่ดินของ สมหมาย โดยยึดถือเป็นเจ้าของ สมศักดิ์ต้องเข้าไปอยู่อาศัย
ในที่ดินของคนอื่นกี่ปีจึงจะได้สิทธิครอบครอง
- ก. 1 ปี
  - ข. 5 ปี
  - ค. 10 ปี
  - ง. 15 ปี

11. ข้อใดคือผลของนิติกรรมที่เป็นโมฆะ
- นิติกรรมที่ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย
  - นิติกรรมที่สมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังไม่ถูกบอกกล่าว
  - นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์มาตั้งแต่ต้น แต่อาจสมบูรณ์ได้โดยการให้สัตยาบัน
  - นิติกรรมที่เสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น และไม่ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิและหน้าที่
12. นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หมายถึงข้อใด
- นิติกรรมที่เสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น และไม่ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิและหน้าที่
อย่างใด ๆ แก่คู่กรณี
  - นิติกรรมที่ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย
  - นิติกรรมที่ไม่สมบูรณ์จนกว่าจะได้มีการให้สัตยาบันแก่มอฆียกรรม
  - นิติกรรมที่สมบูรณ์จนกว่าจะถูกบอกกล่าว
13. ข้อใดต่อไปนี้เป็นต้นเหตุให้นิติกรรมตกเป็นโมฆะ
- ให้สัตยาบันแก่กัน
  - จดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่
  - คู่ความทั้งสองฝ่ายยินยอมตกลงกัน
  - ไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้
14. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของดอกผลนิตินัย
- ค่าเช่า
  - ดอกเบี้ย
  - ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของ
  - เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ
15. ข้อใดเป็นนิติกรรม
- สุนัขของนายสาม ไปกัดนายสี่
  - นายเขียว เดินเล่นในสวนสาธารณะ
  - นายเอขับรถยนต์นาย บี ได้รับบาดเจ็บสาหัส
  - นายหนึ่ง จ้างนายสอง เป็นช่างรับเหมาก่อสร้าง
16. สัญญาใดที่ไม่ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด
- สัญญาเช่าซื้อ
  - สัญญาจำนอง
  - สัญญาเช่าทรัพย์
  - สัญญาซื้อขายที่ดิน

17. ข้อใดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับความหมายของหนี้
- ก. หนี้คือนิติสัมพันธ์ในด้านเจ้าหนี้
  - ข. ลูกหนี้มีหน้าที่ในการชำระหนี้
  - ค. หนี้คือสิทธิที่อาจบังคับได้ตามกฎหมาย
  - ง. เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้กระทำการชำระหนี้
18. ข้อใดกล่าวถึงเหตุที่ทำให้หนี้ระงับ
- ก. แปลงหนี้เก่า
  - ข. หักกลบบลหนี้
  - ค. ชำระหนี้ ปลดหนี้
  - ง. หนี้เคลื่อนกลิ้งกัน
19. ข้อใดไม่เป็นลักษณะของการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัย
- ก. จะต้องเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว
  - ข. จะต้องเป็นการพ้นวิสัยในด้านของลูกหนี้เท่านั้น
  - ค. การพ้นวิสัยต้องเป็นการพ้นวิสัยเฉพาะและอาจชำระหนี้ได้อีก
  - ง. การพ้นวิสัยจะต้องเป็นการพ้นวิสัยโดยถาวรตลอดไป
20. การที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เลือกให้มีการชำระหนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลภายนอกนั้นต้องแสดงเจตนาไปยังฝ่ายใด
- ก. ฝ่ายเจ้าหนี้
  - ข. ฝ่ายลูกหนี้
  - ค. ฝ่ายใดก็ได้
  - ง. พนักงานอัยการ

เฉลยแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (วงรอบที่ 1)
เรื่อง กฎหมายแพ่งที่ควรรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ง	11	ก
2	ค	12	ค
3	ข	13	ง
4	ง	14	ง
5	ข	15	ง
6	ข	16	ข
7	ง	17	ค
8	ก	18	ค
9	ง	19	ค
10	ค	20	ก

ภาคผนวก ง

แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์
(วงรอบที่ 2)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบวัดทักษะการวิเคราะห์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เรื่องกฎหมายแพ่งที่ควรรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วงรอบที่ 2)

คำชี้แจง ข้อสอบมีทั้งหมด 20 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในข้อคำตอบที่ต้องการเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะของสัญญาซื้อขายได้ถูกต้อง
  - ก. สัญญาที่ทำขึ้นฝ่ายเดียว
  - ข. สัญญาที่เอาทรัพย์สินไปตราไว้กับเจ้าหนี้
  - ค. สัญญาที่จะมีขึ้นเมื่อ 2 ฝ่ายชำระเงินให้แก่กัน
  - ง. สัญญาที่ทำขึ้น 2 ฝ่ายโดยตกลงโอนกรรมสิทธิ์แก่กัน
2. สัญญาจะซื้อจะขาย จะต้อง มีหลักฐาน ในการทำสัญญา ยกเว้นข้อใด
  - ก. ส่งมอบทรัพย์สิน
  - ข. วางประจำไว้
  - ค. ชำระหนี้บางส่วน
  - ง. ทำเป็นหนังสือเป็นหลักฐาน
3. สัญญาประเภทใดที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อ โดยมีข้อตกลงว่าอาจไถ่ทรัพย์สินคืนได้
  - ก. สัญญาขายฝาก
  - ข. สัญญาค้ำประกัน
  - ค. สัญญาจะซื้อจะขาย
  - ง. สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด
4. ข้อใดบอกถึงลักษณะของสัญญาค้ำประกัน
  - ก. ลูกหนี้ยอมชำระหนี้เมื่อผิดนัด
  - ข. สัญญาที่กำหนดความรับผิดไว้เฉพาะตัว
  - ค. สัญญาที่มีการตกลงยินยอมในการชำระหนี้
  - ง. สัญญาที่บุคคลภายนอกยอมรับผิดแทนลูกหนี้
5. อัตราดอกเบี้ยในข้อใดที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ให้เรียกเกินตามที่กำหนด
  - ก. ร้อยละ 10 ต่อปี
  - ข. ร้อยละ 15 ต่อปี
  - ค. ร้อยละ 20 ต่อปี
  - ง. ร้อยละ 25 ต่อปี

6. ความระงับแห่งสัญญาด้วยเหตุต่าง ๆ ข้อใดไม่ใช่
- เมื่อลูกหนี้ตาย
  - เมื่อเจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้
  - เมื่อหนี้ของลูกหนี้ระงับไป
  - เมื่อลูกหนี้ชำระเงินครบตามจำนวน
7. ข้อใดทำให้การรับบุตรบุญธรรมถูกต้องตามกฎหมาย
- บุตรบุญธรรมยินยอม
  - การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม
  - บิดา มารดาของบุตรบุญธรรมยินยอม
  - ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมอายุห่างกัน 15 ปี
8. ข้อใดกล่าวถึงลักษณะของการสมรสได้ถูกต้อง
- ต้องมีการหมั้นก่อนมีการสมรส
  - เป็นความยินยอมของทั้งสองฝ่าย
  - เด็กที่อายุ 17 ปีบริบูรณ์สมรสกันโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง
  - เด็กที่อายุ 20 ปีบริบูรณ์สมรสกันโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง
9. บุคคลมีสิทธิรับบุตรบุญธรรม จะต้องมึลักษณะสำคัญตามข้อใด
- มีอายุห่างจากบุตรบุญธรรม 10 ปี
  - มีอายุห่างจากบุตรบุญธรรม 15 ปี
  - มีอายุห่างจากบุตรบุญธรรม 20 ปี
  - มีอายุห่างจากบุตรบุญธรรม 25 ปี
10. เมื่อชายหรือหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ยกเว้นข้อใด
- ความเสียหายต่อชื่อเสียง
  - ความเสียหายทางละเมิดสัญญา
  - ความเสียหายในการจัดเตรียมงาน
  - ความเสียหายจากการที่คู่หมั้นได้จัดการทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอาชีพหรือทางทำมาหาได้
11. การสมรสตามข้อใดมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย
- เป็นญาติสืบเชื้อสายต่อกันมา
  - ชายหรือหญิงมีคู่สมรสอยู่แล้ว
  - ชายและหญิงเป็นบุคคลวิกลจริต
  - ชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้วและได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง

12. ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นภายหลังการสมรสระหว่างสามีภรรยาเรียกว่าทรัพย์สินชนิดใด
- สินสมรส
  - สินส่วนตัว
  - ทรัพย์สินที่ตกทอดทางมรดก
  - ทรัพย์สินของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
13. ลักษณะของสินสมรสคือข้อใด
- ทรัพย์ที่ฝ่ายหญิงหามาได้ก่อนสมรส
  - เครื่องแต่งกาย ตามควรแก่ฐานะ
  - ทรัพย์สินที่เป็นมรดก
  - ทรัพย์สินที่หามาได้ในระหว่างสมรส
14. บิดามารดามีหน้าที่ปกครองบุตร ข้อใดต่อไปนี้ไม่ใช่หน้าที่ของบิดามารดาในการปกครองบุตร
- กำหนดที่อยู่ของบุตร
  - ทำโทษบุตรตามสมควร
  - กักขังบุตรให้อยู่ในบริเวณที่กำหนด
  - เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นที่กักขังบุตรไว้
15. เงินฝากในบัญชี บ้าน ที่ดิน และสิทธิหน้าที่ของนายดำ ภายหลังกายนายดำตาย ทรัพย์ทั้งหมดนี้เรียกว่าทรัพย์ชนิดใด
- มรดก
  - สัญญา
  - นิติกรรม
  - พินัยกรรม
16. เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทรัพย์มรดกต้องตกทอดแก่ทายาท เพื่อให้ทายาทนำไปเพื่ออะไร
- จำหน่าย
  - นำไปจัดการศพผู้ตาย
  - แบ่งแยกให้กับทายาททุกคน
  - ส่งมอบให้กับส่วนราชการ
17. พินัยกรรมมีความสัมพันธ์กับเจ้าของผู้ทำพินัยกรรมอย่างไร
- เป็นสิทธิของผู้ตาย
  - เป็นการจัดการมรดกของคู่สมรส
  - เป็นการจัดการกับทรัพย์สินของตน
  - เป็นคำสั่งเสียภายหลังกเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

18. เจ้ามรดกมีทรัพย์สินอยู่ 50,000 บาทและมีหนี้สินอยู่ 59,000 บาท ทายาทจะต้องรับมรดกของผู้ตายไปเท่าไร
- ก. ไม่ต้องรับมรดกเลย
  - ข. รับเพียง 50,000 บาท
  - ค. รับมรดกผู้ตาย 9,000 บาท
  - ง. ทรัพย์สินมรดกและหนี้สินทั้งหมด
19. พินัยกรรม จะมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายเมื่อใด
- ก. ผู้ทำพินัยกรรมอายุ 70 ปี
  - ข. ผู้ทำเปิดพินัยกรรมด้วยตนเอง
  - ค. ผู้ทำพินัยกรรมตาย
  - ง. พินัยกรรมถูกโจรกรรม
20. ผู้มีสิทธิรับมรดกที่มีสิทธิรับมรดกและได้ส่วนแบ่งเสมือนทายาทชั้นบุตรคือ
- ก. ปู่ ย่า
  - ข. คู่สมรส
  - ค. น้องชาย
  - ง. บิดามารดา

เฉลยแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (วงรอบที่ 2)
เรื่อง กฎหมายแพ่งที่ควรรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ง	11	ง
2	ก	12	ก
3	ก	13	ง
4	ง	14	ค
5	ข	15	ก
6	ก	16	ค
7	ข	17	ง
8	ค	18	ข
9	ง	19	ค
10	ข	20	ข

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์: เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมฝั่งความคิด เรื่อง กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้รับสัมภาษณ์

ชื่อ – สกุล ..... เพศ ..... อายุราชการ .....

สัมภาษณ์วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... เวลา .....

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

1. ท่านเห็นว่าการพัฒนาเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนควรจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นว่ากิจกรรมในลักษณะแบบไหนที่จะทำให้มีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

.....

.....

.....

.....

3. การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างที่นำสถานการณ์ต่างๆในชีวิตมาใช้ เพื่อให้ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ท่านเห็นว่ามีเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

4. ท่านเห็นว่าควรใช้ผังความคิดรูปแบบไหน ซึ่งจะมีความเหมาะสม และใช้ในขั้นตอนไหน

.....

.....

.....

.....

5. กิจกรรมรูปแบบนี้ควรทำในรูปแบบงานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม และควรมีจำนวนเท่าใด

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์นักเรียน

การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับผังความคิด

วิชา กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ รหัสวิชา ส30203 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อประกอบการแก้ไขปรับปรุง ในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างที่ใช้ในการเรียนนี้เป็นอย่างไร

1. นักเรียนมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในการเรียนนี้

.....

.....

2. การเรียนการสอนที่ใช้กรณีตัวอย่างเป็นอย่างไร

.....

.....

3. การเรียนการสอนที่ใช้กรณีตัวอย่าง เพื่อนในกลุ่มเป็นอย่างไร

.....

.....

4. กรณีตัวอย่าง สถานการณ์ในชีวิตที่ครูนำมาใช้ เราเห็นว่ามีเหมาะสมกับการเรียนหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

5. นักเรียนคิดว่าตนเองมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นหรือไม่

.....

.....

6. การจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือไม่

.....

.....

7. ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างไร เพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดเพิ่มขึ้น

.....

.....

แบบบันทึกอนุทินการเรียนรู้

อนุทินครั้งที่ .....

วันที่ ..... / ..... / .....

สิ่งที่ได้จากการเรียนนักเรียนประทับใจอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

จากการเรียนนักเรียนไม่ประทับใจอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

อะไรที่นักเรียนเห็นว่าควรปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมในการเรียนวันนี้

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายสถาพร ชันทะมุล
วันเกิด วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2536
ที่อยู่ปัจจุบัน 56 หมู่ 4 บ้านเชียงยืน ตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน
จังหวัดมหาสารคาม 44160

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2554 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม
อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2558 นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พ.ศ. 2559 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาสหวิทยาการบริหารงานท้องถิ่น
สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

พ.ศ. 2563 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY